Ljubljana, četrtek, 24. oktobra 1957

LETO XXIII. Stev. 251

IZDAJA IN TISKA ČASOPISNO ZALOŽNIŠKO PODJETJE »LJUDSKA PRAVICA«

DIREKTOR PODJETJA LEV MODIC

GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK IVAN ŠINKOVEC

List izhaja vsak dan razen petka — Cena 10 dinarjev

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

Ljudska PRAVICA

»LJUDSKA PRAVICA« USTANOVLJENA 6. OKTOBRA 1934 — MED NARODNOOSVOBODILNO BORBO JE IZHAJALA KOT 14-DNEVNIK IN TEDNIK — OD OSVOBODITVE DO 1. JULIJA 1951 KOT DNEVNIK, NATO PA KOT TEDNIK — OD 1. JUNIJA 1953 IZHAJA V REDAKCIJSKI POVEZANOSTI Z »BORBO«

Moč človeštva

Danes praznujejo po vsem svetu Dan Združenih narodov. To je pomemben datum v zgodovini človeštva. Od prvotnih 51 držav se je Organizacija združenih narodov mogočno razvila in je danes v njej že 82 držav. To je v pravem smislu besede svetovni parlament.

Ta parlament sicer nima nobene izvršne moči, zato pa ima tem večjo moralno avtoriteto in prav v tem sta moč in ugled te edinstvene organizacije. Če bi se ta organizacija naslanjala na surovo silo, ne pa na moralna, etična in človečanska načela, bi kaj kmalu izgubila svoj raison d'être. Že sueška, oziroma madžarska kriza bi jo bila podrla.

Združeni narodi so desetkrat več kot nekdanje Društvo narodov. So univerzalna organizacija, ki združuje skoraj vse nazore, vse kontinente, vse narode, vse rase in vse kulture. Delegati v njej resda branijo stališča svojih vlad, vendar pa se vsa ta včasih tudi nasprotujoča si stališča zlivajo v bistvu le v neko celoto, v težnjo, da bi temeljna vprašanja urejali po etičnih načelih, ki jih priporočaja vse človeštvo.

OZN je velika moralna sila. Danes predstavlja in pooseblja moč človeštva, svetovno javnost, tisto, kar čutijo najširše množice, kar čutijo kmetje na Malabarski obali, dninarji na južnoameriških farmah, delavci v evropskih in ameriških tovarnah, izobraženci v Afriki, pa tudi prebujajoči se narodi na azijskem in afriškem kontinentu. To je tista sublimirana zavest pravice in moči, ki se razvija v človeški duševnosti neodvisno od trenutnih političnih režimov, neodvisno od posameznih, izoliranih gospodarskih, geografskih in drugih momentov. Prav zato, ker predstavlja OZN do sedaj najpopolnejšo in najširšo tribuno svetovne javnosti, prav zato je njena moč tako velika. Če bi šlo le za akademske razprave, ali če bi neki velesili uspelo dokončno prikleniti nase večjo skupino držav, tedaj bi ta organizacija kmalu zdrknila na raven Društva narodov in plača ob East Riverju, kjer je njeno središče, bi kmalu nehala biti simbol teženj vsega človeštva.

OZN je steber miru, svetilnik človeštva, kažipot v bodočnost. V vseh teh treh aspektih se je že uveljavila. V svojih dvanajstih letih je prehodila ogromno pot. Od ustanovne listine, ki je bila proglašena in uveljavljena pred dvanajstimi leti, pa vse do danes je njen razvoj ogromen. Kumovala je ustanovitvi novih držav. Libija je najbolj tipičen primer za to. Zaščitila je interese še nerazvitih in komaj prebujenih narodov. Posredovala pa je tudi v kočljivih situacijah, ko je kazalo, da je svet že spet na robu propada in je le odločna in brezkompromisna intervencija OZN rešila človeštvo pred novo, še hujšo katastrofo.

Vselej je OZN opravičila svoj obstoj, utrdila zaupanje širokih množic v mirni, nepretrgani, napredni razvoj človeške družbe in si s tem ustvarila tak kapital, tak ugled, kot ga ni doslej uživala še nobena politična organizacija na svetu. Nekoliko simbolično bi lahko rekli, da je ideja OZN doživela svojo drugo pomlad. Iz kapitala, ki si ga je ustvarila takrat, črpa še danes.

Francozi, ki so pred leti samozavestno razglašali, da se OZN nima kaj vtikati v alžirsko vprašanje, so lani brez posebnega odpora priznali, da ima tako velika mednarodna organizacija moralno pravico, da jim vsaj svetuje to ali ono rešitev.

Na OZN se obračajo zdaj vse države, velike in male. Mnoge jo izkoriščajo kot propagandno tribuno, vedno več pa jih išče pri njej tudi dejanske pomoči, nasvetov, priznanja, pravice. Sirski primer je najnovejši med njimi. O sirski pritožbi zaradi zbiranja turških čet razpravljajo v Generalni skupščini prav te dni. Tako se bo ves svet seznanil z najnovejšim stvarnim razvojem na Bližnjem vzhodu, ga ocenil in presodil. Sirija apelira na OZN v imenu miru in mirnega sožitja med narodi in državami. In prav to dokazuje, da imajo tudi male države, ki so bile še pred desetimi leti drobiž v računih velesil ali številčni člen v tem ali onem glasovalnem aparatu, zdaj svoje lastno mesto v OZN in svojo težo.

V marmornati palači ob East Riverju še ni vse tako svetlo, kot je videti od zunaj. Še v zadnjem času so se pomnožila znamenja, ki vzbujajo sum in dvom o ukrepih, ki jih snujejo eni in drugi pod njeno streho. V mislih imamo predlog, naj bi Južni Vietnam in Južno Korejo sprejeli v mednarodno organizacijo. Gotovo bi s tem ne bilo zadoščeno ne občečloveškim moralnim načelom, ne načelom pravičnosti in objektivnosti, ne načelom nacionalne integritete. Južni Vietnam ne more predstavljati vsega Vietnama, Južna Koreja ne vseh Korejcev. To je tako jasno, kot je jasno in očitno, da zahodnonemška republika ne more govoriti in odločati v imenu vseh Nemcev. Prav tako kot ne morejo ubežni generali na Tajvanu govoriti v imenu vseh šest sto milijonov Kitajcev.

To so temni oblaki, ki so se prikradli nad veličastno stavbo OZN. Ali jih bo sveži veter novih, mladih sil prepodil in ljudem s tem znova utrdil vero v naš prvi svetovni parlament? Če ne danes, se bo to zgodilo jutri, ker skupni interesi in skupni razvoj v svojem končnem cilju ne more videti ne priznati nobenih razlik ne med ljudmi ne med narodi. M. O.

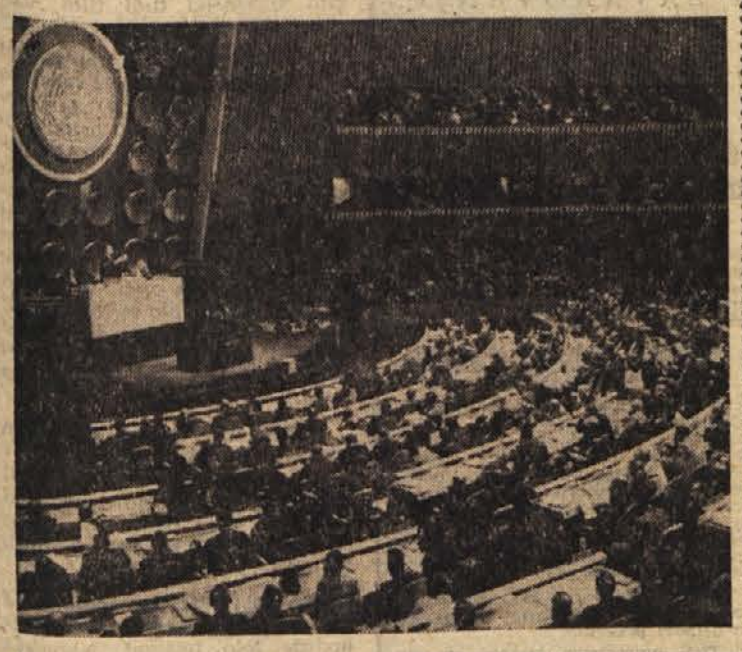

ZAKLJUČEK DRŽAVNIŠKIH RAZGOVOROV V ATENAH

Zgledna koeksistenca

dveh sosednih dežel z različnim družbenim redom

Atene, 23. okt. (Tanjug). Politični razgovori jugoslovanske in grške vladne delegacije, na čelu s podpredsednikom Zveznega izvršnega sveta Edvardom Kardeljem in premierom Karamanlisom so bili danes končani. Izmenjava mnenj med državniki obeh dežel je prispevala h konstruktivnim sklepom in utrdila prijateljstvo med Grčijo in Jugoslavijo.

Odkritost in iskrenost sta bili značilni za razgovore vodilnih političnih osebnosti Grčije in Jugoslavije. Predstavniki obeh dežel — ki so se sestali v času, ko razmere na Srednjem vzhodu groze z nadaljnjo zaostritvijo — so v teku razgovorov prišli do občutnega zbližanja gledišč tako v presoji položaja na tem področju, kakor tudi v iskanju miroljubnih rešitev.

Zainteresiranost obeh vlad za varnost na Srednjem vzhodu in na Balkanu in težnja, da bi prispevali k stabilizaciji v tem delu sveta, ju je združila v vrsti vprašanj. Obojestranske koristi miru in miroljubnega sodelovanja so dale pečat razgovorom, s čimer je grško-jugoslovansko prijateljstvo postalo čedalje pomembnejši element stabilnosti v odnosih, ki daleč presegajo okvir dvostranskih odnosov.

Med jugoslovansko-grškimi razgovori je bilo večkrat poudarjeno, da sta duh sodelovanja in sorodnost idej, po katerih se obe vladi ravnata v prizadevanjih za utrditev miru, živ primer aktivne in miroljubne koeksistence. Razlike v družbenih sistemih in v obravnavanju nekaterih vprašanj mednarodne politike niso ovira za zbližanje, če obstojajo sorodni interesi in če se, kar kažejo grško-jugoslovanski odnosi, spoštujejo načela suverenosti, neodvisnosti in nevmešavanja v notranje zadeve druge dežele. Grčija v Atlantskem paktu in Jugoslavija, nevezana za obstoječe bloke, dokazujeta na primeru svojih odnosov — poudarjajo v krogih grške vlade — moč koncepcije o aktivni koeksistenci in miru.

V okviru razprav o mednarodnem položaju so se grški in jugoslovanski državniki razgovarjali tudi o sodelovanju v Balkanski zvezi. Ugotovili so, da praktično uveljavljanje trojnega sporazuma zdaj onemogoča cel kompleks vprašanj na Srednjem vzhodu, med njimi tudi vprašanje Cipra.

Predstavniki obeh vlad so izrazili zadovoljstvo ob obisku podpredsednika Kardelja, tako zaradi doseženih uspehov, kakor tudi zaradi obojestranskega prepričanja, da so atenski razgovori odprli nove perspektive razvoju prijateljstva med Grčijo in Jugoslavijo.

Danes opoldne je bil podpredsednik Kardelj s soprogo in spremstvom gost na kosilu, ki mu ga je v Pireju priredil zunanji minister Averof, zvečer pa je bila v Atenah svečana večerja, ki jo je podpredsednik Kardelj priredil na čast premieru Karamanlisu in članom grške vlade. Zatem je bil v prostorih veleposlaništva sprejem. Ob tej priložnosti je podpredsednik Kardelj izročil grškim državnikom visoka jugoslovanska odlikovanja in osebna darila.

Nocoj se je vrnil v Atene kralj Pavel in bo jutri sprejel podpredsednika Kardelja, ki bo pri njem tudi na kosilu. Tako bo zaključen uradni del obiska podpredsednika Kardelja.

Pojutrišnjem bo Edvard Kardelj krenil na krajše potovanje po Grčiji.

Državniški obisk v Atenah (od desne proti levi): grški ministrski predsednik Karamanlis, Edvard Kardelj in zunanji minister Averof

PREDSEDNIK TITO OB DNEVU OZN

Mir in sodelovanje poglavitni nalogi OZN

Beograd, 23. okt. (Tanjug). Predsednik republike Tito je dal ob Dnevu OZN na prošnjo direktorja informacijskega centra OZN v Beogradu Milana Hofmana tole izjavo:

Trdno sem prepričan, da bo najbolje ustrezalo ciljem in načelom OZN, če ob dvanajsti obletnici te organizacije poudarim, da vsa svetovna javnost in narodi vseh dežel pričakujejo, da se bo OZN orientirala predvsem na obravnavanje razorožitvenega problema in na odstranitev sedanje napetosti na Bližnjem in Srednjem vzhodu, ki zbuja zaskrbljenost sveta spričo nevarnosti novega oboroženega spopada, ki bi se utegnil spremeniti veliko katastrofo.

V zamotanih in neurejenih povojnih mednarodnih razmerah so nastajali razni pereči mednarodni problemi in med njimi so bili posamezni uspešno urejeni. Ureditev razorožitvenega vprašanja pa je za ohranitev miru na svetu izredno važna. Toda vzlic vsem dosedanjim poskusom in večletnim pogajanjem to vprašanje žal niti delno še ni urejeno in terja, da mu OZN prisodi največji pomen.

Menim, da so vzroki tega pojava predvsem v načinu, kako so se lotevali pogajanj o razorožitvi, in v tem, da so ta pogajanja potekala istočasno s tekmovanjem v oboroževanju. Zato se je svet zdaj znašel pred alternativo: ali opustitev tekmovanja v oboroževanju ali pa nadaljevanje tega tekmovanja s potencialno nevarnostjo medsebojnega totalnega uničenja. V naših časih atomskega orožja in medkontinentalnih raket bi bila vojna v pravem pomenu besede samomor. Nobenega dvoma torej ni, da se splošne koristi vsega sveta glede razorožitve docela skladajo z nacionalnimi koristmi vsake posamezne dežele.

Zato menim, da je skrajni čas, da velesile, ki so najbolj odgovorne za razorožitev, spoznajo, da je moč stvarne uspehe na tem področju doseči samo s kompromisi in medsebojnimi koncesijami. Istočasno si morajo na obeh straneh prizadevati, da se zboljšajo stiki med Vzhodom in Zahodom in odstrani sedanje nezaupanje na svetu. To bi vplivalo, da bi določenih ukrepov, glede katerih je bilo doseženo načelno soglasje, ne vezali pogojno z ureditvijo tistih strani razorožitve, v katerih se gledišča ne ujemajo, kakor tudi z vprašanji, ki niso v neposredni zvezi z razorožitvenim problemom.

Človeštvo, ki je zelo v skrbeh spričo čedalje hujšega tekmovanja v oboroževanju, po pravici pričakuje od OZN, da bo ukrenila vse, kar je v njeni moči, da se doseže ureditev razorožitvenega vprašanja na obojestransko sprejemljivi podlagi. Samo tako je moč utrditi mir na svetu in poglobiti enakopravno mednarodno sodelovanje. To pa sta najvažnejši nalogi Organizacije združenih narodov.

Švedsko veleposlaništvo v Bonnu bo zastopalo naše interese

Beograd, 23. okt. (Tanjug). Švedska vlada je ugodno odgovorila na prošnjo jugoslovanske vlade, da bi švedsko veleposlaništvo v Bonnu zastopalo koristi Jugoslavije v Zvezni republiki Nemčiji.

Veleposlanik Vejvoda v britanskem zunanjem ministrstvu

London, 23. okt. (Tanjug). Jugoslovanski veleposlanik v Londonu Ivo Vejvoda je bil sinoči pri stalnem podsekretarju v britanskem zunanjem ministrstvu siru Fredericu Heuer-Millarju.

Diplomatski stik tudi s francoskim zunanjim ministrstvom

Pariz, 23. okt. (Tanjug). Svetnik jugoslovanskega veleposlaništva v Parizu Mustafa Vilović, je bil danes pri generalnem sekretarju francoskega zunanjega ministrstva Joxu in se z njim dalj časa razgovarjal. Sestanek je bil na Vilovićevo pobudo.

S KONGRESA DELAVCEV NA PODROČJU PREVENTIVNE MEDICINE

Skrb za odstranjevanje vzrokov in zdravljenje posledic

Kongres je pozdravil predsednik odbora za socialno politiko ZIS Moma Marković

Beograd, 23. okt. (Tanjug). — Danes se je začel v Beogradu tretji kongres delavcev na področju preventivne medicine, na katerem bodo obravnavali probleme zaščite zdravja mladine, preventivno delo zdravstvene službe in pomen zdravstvene vzgoje v zaščiti zdravja. Kongresa se udeležuje 2.000 delegatov.

Kongres je začel predsednik Zveze zdravniških društev Jugoslavije dr. Branko **Zogović**. Sledilo je več pozdravov. Med drugim je pozdravil kongres v imenu pokrovitelja in Zveznega izvršnega sveta predsednik odbora za socialno politiko ZIS Moma **Marković**. Čestital je delavcem za zaščito ljudskega zdravja k uspehom, ki so jih dosegli v preprečevanju obolenj in odstranjevanju vzrokov bolezni, ter jim želel mnogo uspehov v izpolnjevanju nalog, o katerih bodo razpravljali na svojem kongresu.

Moma Marković je poudaril, da smo v naporih za zaščito ljudskega zdravja dosegli pomembne uspehe.

Na torišču zaščite zdravja pa nas čakajo še zmerom velike naloge. Dovolite mi,« je rekel Moma Marković, »da se dotaknem enega izmed problemov naše zdravstvene službe, namreč razmerja med tako imenovano kurativo in preventivo. Dokler bo preventiva zgolj stvar preventivnih ustanov in preventivnih delavcev, ne pa vsebina in metoda dela vseh zdravstvenih ustanov, bo naša zdravstvena zaščita nezadostna in neučinkovita.

»Našo zdravstveno službo čakajo velike in raznolike naloge, od propagandne in vzgojne dejavnosti do obravnavanja raznih konkretnih zdravstvenih problemov. Te naloge bomo izpolnjevali čedalje laže, ker se naš materialni položaj nenehoma boljša,« je rekel Moma Marković na koncu svojega pozdravnega govora.

LEPI USPEHI ZA ZAŠČITO ZDRAVJA MLADINE

Kongres so pozdravili tudi tuji delegati, med njimi predstavnik svetovne zdravstvene organizacije dr. **Rickers** ter predstavniki Poljske, Češkoslovaške, Švedske in Norveške. Po pozdravnih govorih so udeleženci kongresa poslali predsedniku republike Titu pozdravno brzojavko, v kateri se mu prisrčno zahvaljujejo, da je prevzel pokroviteljstvo nad kongresom, in mu obljubljajo, da se bodo tudi v prihodnje kar najbolj potrudili v nadaljnjem delu za zaščito in zboljšanje ljudskega zdravja.

V nadaljevanju dela kongresa je podpredsednik Združenja za preventivno medicino Zveze zdravniških društev Jugoslavije dr. Radomir **Gerić** prebral referat o problemih zaščite zdravja mladine. Tudi na tem področju so dosegli naši zdravstveni delavci lepe uspehe. To je posebno važno, saj odpade od skupnega števila prebivalcev Jugoslavije na otroke in mladino do 19. leta kakih 40 %.

Kongres bo nadaljeval delo po sekcijah.

VREMENSKA NAPOVED

za četrtek, 24. oktobra

Pretežno do spremenljivo oblačno. Temperature ponoči med 3 in 8, v Primorju 12, najvišje dnevne temperature do 15 stopinj C.

Zbori proizvajalcev pri občinskih odborih bodo organi, prek katerih bodo delavci in kmetovalci neposredno vplivali na gospodarsko politiko komun

(Iz »Proglasa« SZDL Jugoslavije)

NAŠI PREDVOLILNI RAZGOVORI

Potrdili bodo našo pot

v razvijanju socialističnih odnosov na vasi

Odgovarja Andrej Petelin, predsednik Okrajne zadružne zveze Ljubljana

Smo pred volitvami v zbore proizvajalcev, ki bodo v soboto in nedeljo. V nedeljo bodo namreč volili svoje predstavnike kmetijski proizvajalci, zato smo se obrnili do predsednika OZZ Ljubljana tovariša Andreja Petelina, ki nam je na zastavljena vprašanja odgovoril:

»Kakšno vlogo pripisujete občinskim zborom proizvajalcev glede nadaljnjega razvoja kmetijstva?«

»Po mojem mnenju prav gotovo lahko pričakujemo, kar se tiče kmetijske proizvodnje, od občinskih zborov proizvajalcev zelo mnogo. Dosedanji občinski odbori so namreč imeli zelo obsežne naloge, na drugi strani pa tudi sestav odborov ni bil tak, da bi člani ObLO čutili, da predstavljajo v odboru neposredne kmetijske proizvajalce. Kmetijska vprašanja so doslej v glavnem reševali le kmetijski ali gospodarski sveti, čeprav lahko ugotovimo, da so občinski ljudski odbori v zadnjih letih napravili le precejšen korak naprej tudi v reševanju kmetijskih vprašanj.«

»Vprašanje kmetijskega razvoja je vedno bolj v ospredju. Zato čakajo verjetno tudi občinske zbore proizvajalcev odgovornejše naloge.«

»Po sprejemu resolucije o nadaljnjem razvoju kmetijstva in zadružništva se postavljajo pred ObLO še odgovornejše naloge. V zadnjih mesecih sestavljajo po okrajih in občinah perspektivne načrte za nadaljnji kmetijski razvoj. V kmetijstvo pa bomo vložili velika družbena sredstva. Imamo še mnogo neurejenih zemljišč splošno-ljudskega premoženja (planinski pašniki, vaške skupnosti itd.). Skoraj v vseh občinah v našem okraju imamo precejšnje površine zamočvirjenih zemljišč. Največje je Ljubljansko barje. Z osuševanjem smo že začeli in so tu že prvi uspehi. Vendar je nadaljnje delo v precejšnji meri odvisno ne samo od Zavoda za gospodarsko ureditev Barja, pač pa od ObLO, predvsem od zborov proizvajalcev. S takimi problemi se bodo morali spoprijeti zbori proizvajalcev tudi na kamniškem, notranjskem, dolenjskem in kočevskem področju.«

»Kakšni pa bodo odnosi med zbori proizvajalcev in kmetijskimi posestvi?«

»Skoraj vsaka občina ima po eno socialistično kmetijsko gospodarstvo. Doslej so bila ta posestva precej odtrgana od občinske problematike in so se vezala na OLO in OZZ. Že v zadnjem letu se je mnogo od njih tesneje navezalo na občinske ljudske odbore, v prihodnje pa bo morala biti ta povezava še tesnejša prav z zbori proizvajalcev, ker morajo ta posestva postati res vzorna in rentabilna kmetijska gospodarstva, ki bodo za zgled privatnim kmetijskim proizvajalcem.«

»Kakšna, se vam zdi, bo morala biti povezava med zbori proizvajalcev in kmetijskimi zadrugami?«

»Občinski zbori proizvajalcev bodo zelo primerna oblika za povezovanje kmetijskih zadrug v občini. Doslej je bila ta povezava le v Svetu za kmetijstvo. V zbor proizvajalcev kandidirajo v večini primerov najboljši zadružniki, predvsem predsedniki in člani upravnih odborov kmetijskih zadrug, kar zagotavlja, da bo ta povezava dejansko najboljša. Omenil sem že, da sestavljajo občine perspektivne načrte za razvoj kmetijstva. Največji delež pri izvrševanju teh načrtov bodo morale prevzeti kmetijske zadruge. Že doslej smo dosegli lepe uspehe za primer pri proizvodnji krompirja, mleka, mesa itd. Zadruge so se organizacijsko okrepile, vendar jih je doslej zelo ovirala nekmetijska dejavnost.

Marsikje so zadruge organizirale vrsto raznih obrtnih delavnic, trgovin, gostiln itd., ker so bile doslej edine gospodarske organizacije na vasi. Pogosto so vlagale v te obrate celo sredstva, namenjena za povečanje kmetijske proizvodnje. Razne nerednosti in primanjkljaji v teh obratih so zaposlovale upravne odbore in upravnike, ki se niso mogli povsod dovolj posvečati organiziranju kmetijske proizvodnje. Zbor proizvajalcev bo moral pomagati kmetijskim zadrugam, da se rešijo takih obratov, ker je ena od nalog zbora proizvajalcev tudi ta, da organizira preskrbo prebivalstva obrtne obrate in podobno. Na drugi strani bo zbor proizvajalcev skrbel za koordinirano delo kmetijskih zadrug pri izvrševanju občinskih načrtov, zlasti pri uvajanju najrazličnejših oblik sodelovanja zadružnikov s kmetijskimi zadrugami in pri povečevanju zadružnih sredstev, s katerimi si bodo zadruge zagotovile odločujoč vpliv socialističnega gospodarjenja v privatnem kmetijstvu.«

»Kako pa mislite, da bodo skrbeli zbori proizvajalcev za kmetijstvo v tako imenovanih mešanih občinah?«

Vzlic temu, da bodo imeli v občinskih zborih proizvajal-

cev večino odborniških mest nekmetijski proizvajalci, kar je tudi razumljivo, saj največ narodnega dohodka v okraju daje industrija, na drugi strani pa je tudi sestav prebivalstva tak, da je manj kmetijskih proizvajalcev, pričakujemo v teh tako imenovanih mešanih občinah še več razumevanja za kmetijstvo. S povečanjem kmetijske proizvodnje se zagotavlja redna preskrba prebivalstva, zaposluje delovna sila in pridobivajo surovine za predelovalno industrijo.

»Kako je z volitvami v vašem okraju?«

»Nad 33.000 volilnih upravičencev bo izbiralo izmed 264 kandidatov 128 odbornikov. V nedeljo je bila pri volitvah v občinske zbore velika udeležba. Kaže, da bo za volitve v zbore proizvajalcev nekaj težav zaradi razmeroma obsežnih volilnih enot in malo volišč. Manjšo udeležbo bo eventualno tudi pripisati mnenju nekaterih ljudi, češ saj smo volili že v nedeljo. Zato odbori SZDL in kmetijskih zadrug še v teh zadnjih dneh seznanjajo volivce s pomenom in načinom teh volitev. Prepričan sem, da bodo naši zadružniki pokazali tudi pri nedeljskih volitvah svojo težnjo za dosego čim večje kmetijske proizvodnje ob podpori bodočih zborov proizvajalcev in z udeležbo na volitvah potrdili našo pot v razvijanju socialističnih odnosov na vasi.«

Gradbeni material — pogoj za napredek gradbeništva

V Ljubljani je zasedala sekcija industrije gradbenega materiala pri Zvezni gradbeni zbornici

V upravnem odboru sekcije industrije gradbenega materiala pri Zvezni gradbeni zbornici, ki je zasedal v Ljubljani, so v torek razpravljali o vrsti zelo aktualnih vprašanj te industrije, tako o osnutku zakona o delitvi dohodka gospodarskih organizacij in zakona o združevanju v gospodarstvu kakor tudi o ukrepih za hitrejši napredek te industrije.

SPECIFIČNI POGOJI TERJAJO POSEBNO OBRAVNAVANJE

Izmed vseh panog industrije izkazuje industrija gradbenega materiala najnižjo stopnjo akumulativnosti, kar se kaže v majhnem dobičku v primerjavi s plačami. Ker v prvi dobi industrijske graditve nismo mogli izločiti večjih investicijskih sredstev za to industrijo, so zdaj potrebna obsežna vlaganja za rekonstrukcijo in povečanje proizvodnje, kar poudarja tudi resolucija Zvezne ljudske skupščine o perspektivnem razvoju gradbeništva, ki med drugim ugotavlja, da je napredek industrije gradbenega materiala temeljni pogoj za napredek gradbeništva sploh.

Da bi se industrija gradbenega materiala hitreje dvignila iz svoje zaostalosti, je bil za to panogo uveden že letos način delitve dohodka in ne dobička, ki omogoča podjetjem, da si ustvarijo več sredstev. Letošnji instrumenti so se izkazali kot zelo stimulativni zlasti za dvig produktivnosti dela in so se na splošno dobro obnesli. Ob večjih skladih so podjetja industrije gradbenega materiala letos prvikrat lahko uporabila več sredstev tudi za nujno potrebno zaščito dela. V bistvu ostane ta način delitve tudi po novem osnutku zakona, ki pa predvideva — ker je delitev zamišljena kot enotna za vse gospodarske organizacije — višje stopnje obremenitve kakor veljajo letos za industrijo gradbenega materiala. Spričo nizke akumulativnosti te industrije se ne smemo čuditi, da je analiza predlagane delitve dohodka v tej industriji pokazala, da bi podjetja te stroke pri uporabi predvidenih instrumentov prišla na slabše. Pri tem bi zlasti trpeli skladi podjetij, ki so v tej panogi zaradi potrebnih rekonstrukcij nujno potrebni. Odbor sekcije je po obsežni obravnavi sicer pozdravil načela novega enotnega načina delitve dohodka, vendar je hkrati ugotovil, da bi bile po predlaganih instrumentih ogrožene sedanje plače v tej industriji, da bi se zmanjšala predvsem sredstva skladov in bi bilo močno ogroženo odplačilo anuitet. Ker pa je želja industrije, da se ne zvišajo cene gradbenega materiala, predlaga sekcija posebno obravnavanje gradbenega materiala, kakor je to v osnutku zakona predvideno že za kmetijstvo. Tej industriji je treba omogočiti hitrejši razvoj in napredek, če naj v perspektivi zagotovi nadaljnje povečanje obsega stanovanjske graditve.

PROTI UKINITVI STROKOVNIH ZDRUŽENJ

Močno odklonilno stališče je gradbeništvo zavzelo nasproti novemu načrtu zakona o združevanju v gospodarstvu. Po načrtu bi v bodoče sploh odpadla strokovna združenja, katerih funkcije naj bi prevzele sekcije v okviru zbornic. V svojih sklepih se je odbor zavzel za to, da ostane organizacija takšna, kakor je zdaj, se pravi z zvezno zbornico in republiškimi strokovnimi združenji, ker se je ta organizacija najbolje obnesla. Zlasti so potrebna republiška združenja za to stroko s številnimi manjšimi podjetji, ki jim združenje nudi stalno in neposredno pomoč. Težko si je zamisliti, da bi se v bodoče podjetja za vsako stvar obračala na sekcijo v Beogradu. Pri tem je upoštevati tudi uspehe in veliko prizadevnost republiških združenj za vzgojo kadrov. Tako se v Ljubljani prav zdaj gradi za vso Slovenijo vajenska šola za gradbeništvo in industrijo gradbenega materiala, ki bo stala 437 milijonov din in je njen investitor prav republiško strokovno združenje.

UKREPI ZA TEHNIČNI NAPREDEK

Odbor sekcije je obravnaval tudi vrsto vprašanj, ki se nanašajo na tehnični napredek v gradbeni stroki. V zveznem merilu bodo izvedli popis vse mehanizacije v podjetjih (kakor je to že izvršila sekcija gradbene operative), kar bo zlasti olajšalo obravnavanje novih investicij in rekonstrukcij. Na podlagi posebnega referata je bilo sprejeto priporočilo o potrebi izpopolnitve tehničnega kadra v podjetjih s sklepom, naj se pošiljajo v inozemstvo na specializacijo le tisti tehnični kadri, ki se doma ne morejo specializirati. Posebna komisija bo proučila uporabo novega gradbenega materiala, zlasti tistega, ki omogoča cenejši, hitrejši in modernejši način graditve. Premagati je treba odpor proti novim gradivom in uvesti proizvodnjo tistega novega gradiva, ki se je v tujini že dobro obneslo. Tega dela se bo v imenu sekcije lotilo ljubljansko združenje. Posebna komisija je bila sestavljena tudi z nalogo, da na podlagi ugotovitev konference strokovnjakov izdela načrte za poskusno postavitev ene ali dveh tunelskih peči za opekarne. Takih peči v jugoslovanskih opekarnah še nimamo, v tujini pa so se dobro izkazale ne le zaradi večje produktivnosti, marveč tudi zaradi tega, ker odpade najtežje opekarniško delo, to je odvzem opeke iz vroče peči. Naši strokovnjaki so si nedavno ogledali delo take peči v Augsburgu v Nemčiji. Tunelska peč potrebuje za en milijon enot opečnih izdelkov le nekaj več kakor tri ljudi, medtem ko znaša jugoslovansko povprečje za milijon enot 25 ljudi, naša najmodernejša opekarna v Gornji Radgoni pa jih potrebuje osem.

POSVETOVANJE V SVETU ZA ŠOLSTVO LR SLOVENIJE

Odrasle enotno in sistematično izobraževati

Ustanovili naj bi Zavod za pošolsko izobraževanje

Ljubljana, 23. oktobra. — V vrsti mnogih še nerešenih vprašanj našega šolstva, načetih in osvetljenih z lučjo pripravljajoče se in će izvajane šolske reforme, ostaja že dolgo časa kot resno in težavno vprašanje pošolskega izobraževanja odraslih. Že nekaj let je to izobraževanje predmet številnih razprav.

Svet za šolstvo LRS, v katerega pristojnost sodi tudi pošolsko izobraževanje, je zato za danes sklical širše posvetovanje o izobraževanju odraslih. Namen posvetovanja je bil zlasti osvetliti celokupnost vprašanj, na katera naletevajo posamezne prosvetne in družbene organizacije, ki se doslej ukvarjajo z izobraževanjem odraslih.

Osnovna ugotovitev: do sedaj je bilo za pošolsko izobraževanje vloženega mnogo truda in tudi nemalo sredstev, uspehi pa so še vedno nezadovoljivi. Vzrok temu je zlasti pomanjkanje enotne koncepcije in enotnega vodstva v sistemu ljudskega izobraževanja. Posamezna prizadevanja posameznih organizacij, ustanov in podjetij so se nekako porazgubila. Fragmentarnost, ne ravno najbolj primerne metode pouka, slabi učni načrti, pomanjkanje predavateljev, učnih pripomočkov, zlasti pa nesistematičnost in neenotnost organizacije pošolskega izobraževanja so v veliki meri zavirali uspešnost akcije izobraževanja.

Kakšno izobraževanje? Ko govorimo o izobraževanju odraslih, mislimo predvsem na tako imenovano splošno izobraževanje in na strokovno izobraževanje. Pod pojem splošno izobraževanje sodi tudi družbeno-ekonomsko izobraževanje, toliko potrebno prav v našem sistemu družbenega upravljanja. Kakor pa je gotovo, da drugo od drugega ni moč ločiti, toliko je tudi gotovo, da bo zanimanje zlasti za tako izobraževanje, ki bo delavcu prineslo določene materialne koristi, ki ga bo usposobilo za opravljanje dela na posameznih delovnih mestih v proizvodnji, kjer se zahteva višja kvalifikacija, kot jo že ima, in ki so zato tudi bolje plačana.

Predlogi za reorganizacijo in ustanovitev novih oblik za izobraževanje odraslih: Novoustanovljeni Zavod za pošolsko izobraževanje, katerega ustanovitev bo IS LRS predlagal Svet za šolstvo, naj bi organiziral s sodelovanjem sedanjih najagilnejših delavcev na področju izobraževanja odraslih — z Ljudskimi univerzami, Svobodami in drugimi organizacijami (zbornice, društva itd.), redne in dopisne tečaje, skrbel za strokovne šole, strokovne dopisne šole in višje splošnoizobraževalne šole itd.

Pesimistični zaključek: Spričo velike in še kako odgovorne naloge, ki naj bi jo bodoči Zavod za pošolsko izobraževanje opravljal, je skoro odveč poudarjati take stvari, kot so prostori, brez katerih pač Zavod ne bo mogel ničesar. Namreč: naloge so, prostorov, kjer naj bi Zavod delal, pa za sedaj, žal, še ni. *t. p.*

- **Volilna komisija Makedonije je nocoj objavila dokončne rezultate volitev** za odbornike občinskih zborov v Makedoniji. Od 732.475 vpisanih volivcev je glasovalo 590.581 ali 80,6 %.

Izvršni svet hrvatskega Sabora je na včerajšnji seji razpravljal o problemih socialne zaščite na Hrvatskem. Govorili so o vprašanjih v zvezi z zaščito vojaških vojnih invalidov, socialno zaščito otrok in odraslih oseb ter drugih, ki jim je potrebna pomoč skupnosti. O tem bo razpravljal Sabor na enem izmed prihodnjih zasedanj. Na seji so sprejeli sklep, da bodo volitve odbornikov okrajnih ljudskih odborov 17. novembra letos.

DNEVNIK

Zvezni ljudski poslanec Boris Ziherl je včeraj govoril v tovarni »Iskra« v Kranju na predvolilnem zborovanju, na katerem se je zbralo nad 2500 delavcev in uslužbencev. Tovariš Boris Ziherl je v svojem govoru poudaril razvoj komunalnega sistema v za jih štirih letih ter je govoril tudi o pomenu bližnjih volitev v zbore proizvajalcev.

Generalni direktor UNICEF Maurice Pate je včeraj prispel v Beograd in se bo kot gost Nacionalnega komiteja UNICEF za Jugoslavijo mudil pri nas do 31 oktobra. Obiskal bo Zagreb, Ljubljano in Reko.

V Splitu bo od 27. do 29. oktobra znanstveni medicinski sestanek ob bližnji proslavi 50. obletnice Svobodne organizacije zdravnikov Dalmacije. Sestanka se bo udeležilo veliko število zdravnikov iz vse države.

Plenum Centralnega odbora Sindikata železničarjev Jugoslavije se je začel včeraj v Doboju. Na plenumu razpravljajo o dosedanjem delu in izkušnjah iz delavskega upravljanja na železnicah. V referatu, ki ga je podal član predsedstva tega sindikata Branko Pavlič, je med drugim rečeno, da se je v primerjavi z letom 1938 na jugoslovanskih železnicah znatno povečal prevoz potnikov in blaga. Delovna storilnost zaposlenega osebja se je povečala za 12,7 %.

Tretji kongres Zveze komponistov Jugoslavije se je začel včeraj v Saraju pri Skoplju. Generalni sekretar Zveze je poročal o njenem delu med drugim in tretjim kongresom Na kongresu, ki bo trajal štiri dni, bodo podani še štirje referati s področja simfonične glasbe, opere in baleta, zabavne glasbe ter glasbene kritike in publicistike.

Kakor je napovedal Astronomski svet sovjetske Akademije znanosti, bi morala včeraj nekaj minut po 20. uri leteti nad Beogradom raketa, ki je izstrelila umetni satelit. V Astronomskem observatoriju v Beogradu so napovedali, da bo raketa letela zelo nizko nad obzorjem in da jo bo moč videti tudi s prostim očesom, če bo nebo brez oblakov.

Proslava 40. obletnice Oktobrske revolucije se je začela v vseh vaseh in podjetjih subotiškega okraja. Predavanja v šolah, po podjetjih in drugod so se začela že minuli teden. Proslava bo trajala do začetka novembra, ko bo v veliki dvorani Narodnega pozorišta svečana akademija. Do konca novembra bo tudi več predavanj o Leninu in najpomembnejših dogodkih iz revolucije, ki jih bo med drugim spremljal tudi film »Lenin 1918«.

V upravnem poslopju v Novi Gorici so včeraj odprli razstavo fotografij, grafikonov, praktičnih del dijakov, učnih pripomočkov in drugega gradiva, ki ponazarja delo novogoriške gimnazije v desetih letih njenega obstoja. Kljub težavam, s katerimi se bori, je ta gimnazija eden najvažnejših kulturnih činiteljev ob naši zahodni meji. V desetih letih je obiskovalo zavod skupaj 6000 gojencev, vtem ko izmed absolventov nadaljuje okrog 200 dijakov študij na univerzi in drugih visokih šolah.

Okoli tri četrtine letošnjega vinskega mošta so že odkupili v Goriških Brdih. Pridelek je bil za približno četrtino manjši od lanskega, zato pa je bilo letos grozdje najbolj sladko v zadnjih 28 letih.

Na čast VII. kongresa ZKJ bodo na Hrvatskem priredili prihodnje leto festival delavskih kulturno-umetniških društev, ki bo ponazoril celotno prosvetno in kulturno dejavnost delavcev. Sklep o tem je sprejelo predsedstvo Republiškega sveta sindikatov Hrvatske hkrati z nekaterimi drugimi sklepi o pospeševanju dela delavskih kulturno-prosvetnih skupnosti

PRED SPREJEMOM NOVEGA ZAKONA O POKOJNINSKEM ZAVAROVANJU

Razvrščanje v zavarovanjske razrede

Upokojenci in zavarovanci bodo gmotno zainteresirani na tem, da nadaljujejo delo tudi, ko si pridobe pravico do pokojnine, oziroma da znova stopijo v delovno razmerje

Ena osnovnih značilnosti novega zakona o pokojninskem zavarovanju, ki bo, kakor je predvideno, uveljavljen z začetkom prihodnjega leta, je nov način določanja pokojninskih osnov. Zavarovanci bodo sicer še nadalje razvrščeni v dvajset zavarovalnih razredov, toda ne po strokovni izobrazbi in delovnem stažu kakor doslej, marveč po povprečni višini plače ali zaslužka, ki bo osnovni element za določanje pokojninskih osnov.

KAJ JE VRAČUNANO V POKOJNINSKO OSNOVO

Pokojninska osnova bo določena z razvrstitvijo zavarovancev v tisti zavarovalni razred, ki obsega povprečni mesečni znesek plač v obdobju najmanj treh let. V povprečni znesek plač bodo vračunani tudi vsi dohodki, ki jih je dobil zavarovanec kot plačo s stalnimi dodatki za delo na določenem delovnem mestu in v rednem delovnem času.

Vpliv nenormalno visokih plač pri posameznih poklicih bo v določeni meri omejen. Če dobiva, denimo, neki zdravnik ali inženir zaradi trenutne konjunkture v kakem kraju nenormalno visoko plačo, bo vpliv takšne plače izločen tako, da zavarovanec ne bo razvrščen v razred samo po višini plače. Njegova plača bo res vplivala ob razvrščanju v razred, toda samo do določene stopnje. Takšen zavarovanec bo namreč lahko prišel v višji zavarovalni razred, toda največ v tistega, ki ustreza njegovi strokovni izobrazbi, se pravi strokovni izobrazbi, potrebni za delo, ki ga je opravljal.

Novi predpisi bodo omogočili zavarovancem, ki so tudi brez formalno pripoznanih kvalifikacij opravljali strokovna dela — n. pr. kot kvalificirani delavci — da bodo ob upokojitvi razvrščeni v tisti razred, ki ustreza njihovi plači, v tem primeru splošnemu povprečju plač visokokvalificiranih delavcev.

Sistem zavarovalnih razredov in pokojninskih osnov bo zajel vse plače ne glede na njihovo višino.

Pri določanju razredov in osnov so upoštevali upravičence, katerih dohodki so manjši. Kolikor nižja je plača, toliko večja je glede na plačo pokojninska osnova in obratno, pri višjih plačah je pokojninska osnova sorazmerno manjša. Tako n. pr. bi znašala polna pokojnina zavarovanca z manjšimi dohodki okrog 70 % plače, to je 100 % pokojninske osnove. Najnižja pokojninska osnova bo znašala 5800 dinarjev in bo ustrezala povprečni plači do 6500 dinarjev.

V vsakem naslednjem višjem razredu se pokojninska osnova poveča za določen odstotek, tako da znaša v najvišjem, 20. razredu 65 % povprečne plače. Če je plača večja od 45.000 dinarjev, se prizna v pokojninsko osnovo od tega presežka plače 60 %.

Kvalificirani delavec s plačo 16.700 dinarjev bi bil upravičen do pokojninske osnove, ki ustreza 69 % njegove plače, tako da bi znašala njegova pokojninska osnova 11.523 dinarjev. Če bi imel takšen delavec 16 let delovnega staža, bi znašala njegova pokojnina 40 % pokojninske osnove, z 20 leti delovnega staža bi znašala 55 %, s 30 leti 85 %, s 35 leti delovnega staža pa bi imel polno pokojnino, ki bi znašala 100 % pokojninske osnove, to je 11.523 dinarjev.

Če pa bi tedaj, ko bi izpolnil pogoje za polno pokojnino, nadaljeval delo s polnim rednim delovnim časom, bi se mu pokojnina povečala za 5 % za sleherno delovno leto. Po petih letih dela bi se njegova pokojnina povečala od 11.523 na 14.153 dinarjev, po desetih letih pa na 16.783 dinarjev.

Za petnajst let delovnega staža znaša nepolna pokojnina 40 % osnove. Pokojnina se poveča za 3 % pokojninske osnove za vsako nadaljnje leto pokojninskega staža, za zavarovanko pa za 4 %.

Pokojnina se poveča tudi zavarovancu, ki je izpolnil pogoje za nepolno pokojnino ter nadaljuje delo, in sicer za 3 % za vsako leto, dokler ne doseže polne pokojnine, če pa dela tudi poslej, se mu pokojnina povečuje za 5 %.

Če pa je upokojeni zavarovanec spet stopil v delovno razmerje, mu na njegovo zahtevo določijo pokojnino, če je po doseženi osebni pokojnini prebil na delu s polnim delovnim časom najmanj 3 leta.

POSEBNA GMOTNA ZAŠČITA ZAVAROVANCEV Z NIZKIMI POKOJNINAMI

Pri določanju nove pokojnine je upoštevano povprečje plače v katerem koli triletnem obdobju potem, ko je zavarovanec dosegel osebno pokojnino, in v tistem odstotku, ki ustreza skupnemu pokojninskemu stažu zavarovanca. Z drugimi besedami prejšnjemu pokojninskemu stažu, na podlagi katerega je zavarovanec že dobil pokojnino, je dodan tudi delovni staž po njegovi upokojitvi.

Te določbe v novem zakonu bodo veljale tudi za sedanje upokojence ob njihovi prevedbi.

Tisti upokojenci (osebni ali družinski), ki bodo imeli nizke pokojnine, bodo deležni posebne gmotne zaščite, in sicer jim bo zagotovljen tako imenovani zaščitni dodatek, katerega višina je odvisna od kategorije delovnega mesta, na katerem so bili zavarovanci zaposleni, medtem ko je višina zaščitnega dodatka družinskega upokojenca odvisna od števila članov družine, ki so upravičeni do pokojnine.

R. L.

Predčasne volitve

V nedeljo bodo v Turčiji volitve. Kampanja zanje je bila pravkar zaključena. Trajala je komaj 14 dni in v njej je prevladovala notranja problematika dežele, čeprav je vlada vztrajala na svoji zunanji politiki ozziroma na privrženosti Atlantski in Bagdadski zvezi. Volilna kampanja se je izživljala v pogojih zaostrenega položaja na Cipru in na Bližnjem vzhodu na eni ter težavnega gospodarskega položaja doma na drugi strani.

Turška zunanja politika se ukvarja trenutno s Ciprom in Sirijo. Nekateri celo menijo, da sta prav dva problema povzročila, da bodo volitve 8 mesecev prej, preden poteče zakonodajna doba starega parlamenta, v katerem ima Demokratska stranka absolutno večino. Vladajoči politiki so se postavili v tej kampanji na zelo nepomarljivo stališče, tako da so izvali ostro reagiranje svojih sosedov. Celo poglavar turške države Bajar je govoril o Cipru tako ostro, da je moral predsednik grške vlade Karamanlis opozoriti svoje sosede, naj nikar ne poglabljajo prepada med Grčijo in Turčijo. Na drugi strani je Sirija hudo v skrbeh spričo zbiranja turških čet na svojih mejah. Sovjetski zunanji minister Gromiko je opozoril OZN, da turška vlada snuje napad na Sirijo po volitvah.

Opozicijske stranke vladi ne odrekajo svoje podpore v njeni zunanji politiki razen v nekaterih podrobnostih. V volilni kampanji je opozicija napadala vlado izključno zaradi njene notranje politike. Republikanska stranka, ki je vladala v Turčiji celih 27 let, do leta 1950, ter Stranka svobode in Narodna stranka, ki sta nastali z odcepitvijo od Demokratske stranke, imajo bolj ali manj enotno gledišče o vseh vprašanjih. Vendar ne nastopajo proti vladi skupno, ker je vlada to z volilnim zakonom preprečila. To je močno zmanjšalo upanje opozicije, čeprav za trdno računa na nezadovoljstvo ljudstva spričo nenehnega naraščanja draginje zaradi pomanjkanja potrošnega blaga. Opozicija pravi, da je doživela vlada v minulih sedmih letih pravi polom. To dokazujejo prav z inflacijo in pomanjkanjem blaga.

Razen tega opozicijske stranke opozarjajo na teptanje svobode tiska, neodvisnosti sodstva itd. Slaba stran opozicije pa je v njeni tesni bazi ter pomanjkanju jasnega programa. Opozicija se opira samo na meščanske sloje (sindikatom je sleherna politična dejavnost prepovedana).

Vladajoča Demokratska stranka računa z glasovi kmetov, na katere odpade blizu 80 % prebivalcev. Letos je imela Turčija po nekaj letih spet dobro letino in vlada je nastavila visoke cene za kmetijske pridelke. Zaradi mnogih okoliščin na izid volitev ne bo vplivala sedanja zunanja politika vlade in zato ni pričakovati, da bo izid volitev vplival na spremembo Bagdadnski zvezi zvestega stališča Turčije. Po pravici pa je pričakovati, da bo Turčija prej ali slej zainteresirana na pomiritvi na Bližnjem vzhodu in na Sredozemlju v skladu z zatrjevanjem njenih državnikov.

V. T.

HAROLD MACMILLAN V WASHINGTONU

Kako vskladiti politiko

ZDA in Velike Britanije na Bližnjem vzhodu?

Washington, 23. okt. (AP). — Predsednik britanske vlade Harold Macmillan je prispel danes v Washington, kjer se bo sestal s predsednikom Eisenhowerjem in drugimi ameriškimi državniki. Na letališču ga je pozdravil zunanji minister ZDA Dulles. Macmillan je izjavil, da je utrditev prijateljstva in razširitev sodelovanja med ZDA in Veliko Britanijo edini namen njegovega obiska. Dulles pa je dodal, da je cilj razgovorov, ki jih bo imel predsednik angleške vlade v Beli hiši, tudi pomoč »vsem deželam, ki naj sodelujejo v boju za mir«.

Harold Macmillan

Macmillan se je takoj po prihodu v Washington sestal najprej z zunanjim ministrom Dullesom. Sestanka, ki je bil v britanskem veleposlaništvu in ki je trajal 35 minut, se je udeležil tudi britanski zunanji minister Selwyn Lloyd.

Tridnevni razgovori Macmillana in Eisenhowerja, ki so se danes začeli, bodo po mnenju britanskih političnih krogov privedli do formuliranja nove britansko-ameriške politike na Bližnjem vzhodu. Vsekakor se je Macmillan podal na pot v prepričanju, da so ZDA zdaj mnogo bolj pripravljene ozirati se na britanska gledišča in sprejeti njegove predloge.

Do napada na Suez je imela Velika Britanija glavno besedo v arabskem svetu, po britansko-francoskem napadu pa so prevzele vodstvo ZDA. Londonsko diplomacijo je zamenjala Eisenhowerjeva doktrina, govorice o sovjetski nevarnosti in obljube »žrtvam agresije«, da bodo dobile ameriško pomoč. V Londonu pa menijo, da ZDA niso zapolnile »praznine«, ki je ostala za Veliko Britanijo. Arabske dežele so v vsaki akciji zahodnih držav videle nevarnost za arabski nacionalizem in enotnost. Zato se je kralj Saud javno odrekel Eisenhowerjevi doktrini, Libanon pa išče načine, da bi se odkrižal obveznosti. Britanska politika osamitve Egipta in Sirije od ostalega arabskega sveta z obdolžitvami, da so te dežele komunistične, ni dosegla zaželenega uspeha.

Izhod iz tega položaja bodo skušali najti v formuliranju nove »mnogo bolj praktične« britansko-ameriške politike na Bližnjem vzhodu. Eno izmed zadnjih indikacij v korist temeljitega obravnavanja politike zahodnih držav je dal predsednik avstralske vlade Menzies, ki je predlagal, naj bi arabskim deželam gospodarsko pomagali prek OZN. To stališče na tihem odobravajo tudi v Londonu.

Na splošno Velika Britanija meni, da je treba pustiti arabskim deželam njih lastno notranjo politiko ob tesnem sodelovanju in pomoči Washingtona in Londona, a ta ne sme biti javna ali celo bučna, kakor je bila ameriška. Macmillan bo zato svetoval na eni strani tajno diplomacijo, na drugi pa gospodarsko pomoč arabskim deželam brez obveznosti, preusmeritev Eisenhowerjeve doktrine z večjim poudarkom na gospodarski pomoči in manjšim na vojaški ali pa nov načrt, podoben načrtu Colombo v jugovzhodni Aziji. Velika Britanija bi bila pripravljena sprejeti del bremen, ker je prepričana, da bi takšna politika vrnila Zahodu zaupanje arabskega sveta.

Veleposlanik Djerdja pri Aliju Sabriju

Kairo, 23. okt. (Tanjug). Jugoslovanski veleposlanik Josip Djerdja je bil danes pri vršilcu dolžnosti zunanjega ministra Ali Sabriju in se z njim več ko eno uro razgovarjal o perečih vprašanjih evropske in bližnjevzhodne politike, ki neposredno zanimata obe deželi.

V službi miru

Mednarodna agencija za miroljubno uporabo atomske energije je sinoči končala svoje prvo zasedanje

Dunaj, 23. okt. (Tanjug). Prva Generalna konferenca Mednarodne agencije za miroljubno uporabo atomske energije je nocoj na Dunaju končala svoje zasedanje. Na današnjem plenumu so z večino glasov sprejeli pravila procedure Generalne konference, zavrnili pa češkoslovaško-sovjetski predlog o pravici sodelovanja pri delu tudi tistih dežel, ki niso članice OZN.

Generalna konferenca je poleg drugega sprejela priporočilo administrativno-pravnega odbora o odnosih agencije z drugimi mednarodnimi organizacijami, nato pa tudi besedilo pogodbe z avstrijsko vlado o stalnem sedežu agencije na Dunaju. Nadalje je bilo sklenjeno, da bo prihodnje zasedanje Generalne konference 22. septembra 1958 na Dunaju.

Pred zaključkom zasedanja so govorili delegati ZSSR, ZDA, Indije, Velike Britanije, Jugoslavije in drugih dežel, ki so pozitivno ocenili delo prve Generalne konference in izrazili upanje, da bo mednarodna agencija uspešno opravljala svojo glavno nalogo — uporabljanje atomske energije v miroljubne namene. Vodja jugoslovanske delegacije dr. Franc Kos je poudaril, da pripisuje Jugoslavija velik pomen dejavnosti agencije in krepitvi mednarodnega sodelovanja na področju uporabe jedrske energije v službi miru in napredka človeštva.

Laburistični odgovor Nikiti Hruščevu

London, 23. okt. (Tanjug). Izvršni odbor Laburistične stranke je danes objavil odgovor na poziv o Bližnjem vzhodu, ki ga je prvi sekretar KPSZ Hruščev nedavno poslal zahodnoevropskim socialističnim strankam. V odgovoru je rečeno, da se britanska opozicija ne pogaja neposredno z vladami drugih držav o vprašanjih, ki spadajo med britanske uradne odnose in mednarodne obveznosti. Kar zadeva položaj na Bližnjem vzhodu, odgovor poudarja, da je treba ureditev spora med Turčijo in Sirijo prepustiti OZN.

Jutri sestanek Varnostnega sveta

New York, 23. okt. (AFP). Varnostni svet se bo sestal v petek k razpravi o kašmirskem vprašanju.

V torek je podpredsednik Edvard Kardelj v Atenah položil venec pred spomenik Neznanega junaka

Uradno poročilo

o grško-jugoslovanskih razgovorih v Atenah

Atene, 23. okt. (Tanjug). V Atenah je bil nocoj objavljen naslednji uradni grško-jugoslovanski komunike:

»Na povabilo predsednika grške vlade Konstantina Karamanlisa je podpredsednik Zveznega izvršnega sveta FLR Jugoslavije Edvard Kardelj uradno obiskal Grčijo od 21. do 24. oktobra 1957.

Med obiskom sta imela podpredsednik Kardelj in predsednik grške vlade Karamanlis razgovore, pri katerih so z jugoslovanske strani sodelovali državna podsekretarja Mladen Iveković in Anton Vratuša, jugoslovanski veleposlanik v Atenah Mišo Pavičević in svetnik v državnem sekretariatu za zunanje zadeve Dragomir Petrović, z grške strani pa zunanji minister Averof, državni podsekretar za zunanje zadeve Skeferis, generalni direktor ministrstva za zunanje zadeve Argiropulos, grški veleposlanik v Beogradu Cakalotos in načelnik prvega političnega oddelka v zunanjem ministrstvu Macas.

Razgovori so dali priložnost, da so proučili vprašanja skupne koristi in splošnega značaja ter ugotovili prisrčno grško-jugoslovansko sodelovanje.

Posebej je bila z obeh strani potrjena želja po nadaljevanju sodelovanja med obema deželama, sodelovanju, ki se ne opira le na tradicionalno prijateljstvo narodov obeh dežel, temveč tudi na pripravljenost obeh vlad, da vzajemno spoštujeta dostojanstvo, suverene pravice in posebna gledišča vsake izmed njih o specifičnih vprašanjih, kakor tudi njun mednarodni položaj. To je ostvarljivo tem bolj, ker obstoja velika sorodnost gledišč obeh strani o glavnih vprašanjih miru.

Z zadovoljstvom je bilo ugotovljeno, da tesno sodelovanje obeh vlad lahko zagotovi miroljubno in prijateljsko koeksistenco obeh narodov in da razen tega predstavlja činitelja, ki služi miroljubnim odnosom v tem delu sveta.

Obe vladi, trdno privrženi idealom miru in pripravljeni tudi nadalje usmerjati svoja prizadevanja k sodelovanju med vsemi narodi, sodita, da je utrditev ugleda in avtoritete Organizacije združenih narodov največjega pomena za uresničenje tega cilja.

Med diskusijo je bilo doseženo soglasje, da je treba prenehati z oboroževalno tekmo in preiti k postopni razorožitvi. Jugoslavija in Grčija, ki sta šli skozi hude preizkušnje v vseh vojnah, bosta, globoko prevzeti z miroljubnim duhom, z vsemi svojimi silami prispevali k vsakemu iskrenemu prizadevanju za uresničenje tega cilja.

Obe strani sta trdno prepričani, da je konsolidacijo miru, kar bi moral biti najvišji cilj vseh vlad in vseh narodov, možno ostvariti samo z iskrenim sodelovanjem v okviru OZN in z doslednim izvajanjem načel ustanovne listine OZN.

V tem okviru se je razpravljalo tudi o vprašanju samoodločbe ciprskega prebivalstva. Obe strani sta ugotovili resnost vprašanja, kakor tudi nujno potrebo njegove rešitve, vodeč v prvi vrsti računa o upravičenih zahtevah Ciprčanov. Grška vlada izraža jugoslovanski vladi svojo iskreno zahvalo za dragoceno pomoč, ki ji jo je izkazala v raznih fazah ciprskega vprašanja.

Potem ko sta proučili težave na področju trojnega balkanskega sodelovanja, obe strani sodita, da bi bilo zaželeno storiti korake za odstranitev razlogov, ki so izzvali sedanje težave.

Delegaciji sta proučili mednarodni položaj in izmenjali mnenja o važnih perečih vprašanjih. Razprava o tem je nudila priložnost za ugotovitev istovetnosti pogledov o potrebi odklanjanja sile kot sredstva za reševanje mednarodnih sporov in o okrepitvi skupnih prizadevanj za uporabo miroljubnih metod v odnosih med narodi.

Položaj na Srednjem vzhodu, ki terja resno in stalno pozornost, je bil predmet posebnega proučevanja. Obe vladi, ki vzdržujeta prijateljske odnose z vsemi arabskimi deželami, sta prepričani, da so spoštovanje dostojanstva, neodvisnosti in življenjskih pravic teh dežel, kakor tudi priznavanje materialnih potreb njihovih narodov najvažnejši pogoj za ustvaritev trajnih činiteljev miru in stabilnosti na tem področju.

Med razgovori sta delegaciji obravnavali tudi konkretna vprašanja, ki se tičejo neposrednih odnosov med obema deželama. Obe strani sta se sporazumeli o ustanovitvi mešane komisije v svrho razširjenja gospodarskega, tehničnega in kulturnega sodelovanja med Jugoslavijo in Grčijo. Ta komisija naj bi se sestala najpozneje v treh mesecih.

Razgovori so potekali v ozračju iskrenega prijateljstva, ki je posledica pristnih odnosov med obema narodoma.«

NEUREJENA VPRAŠANJA

po prekinitvi diplomatskih stikov med našo deželo in Zahodno Nemčijo

(OD NAŠEGA STALNEGA DOPISNIKA)

Bonn, 23. okt. Na današnjem sestanku z novinarji v Zveznem zboru so novinarji najprej vprašali, kako gleda vlada na pismo, ki ga je poslal jugoslovanski državni sekretar za zunanje zadeve Koča Popović generalnemu sekretarju OZN Dagu Hammarskjöldu.

V svojem odgovoru na to vprašanje predstavnik vlade v glavnem ni nič določnejšega povedal o stališču vlade, ker da Zahodna Nemčija ni članica OZN in da zaradi tega tudi ne more zavzeti uradnega stališča do takšnih korakov.

Na naslednje vprašanje, ali bo prekinitev diplomatskih stikov povzročila tudi ukinitev konzulatov v obeh deželah, je odvrnil, da zdaj to vprašanje proučujejo prek diplomatskih predstavništev dežel, ki sta privolili v to, da zastopata koristi ene dežele v drugi, se pravi prek francoskega veleposlaništva v Beogradu ter švedskega veleposlaništva v Bonnu. Vladni predstavnik je dodal, da konzulati obeh dežel za zdaj še nadaljujejo normalno svoje delo, tako zahodnonemški konzulat v Zagrebu kot jugoslovanska konzulata v Hamburgu in Münchenu. Če bi prišlo do kakih pogajanj v zvezi s konzularnimi pooblastili, bi potekala prek francoskega oziroma švedskega veleposlaništva.

Na koncu so novinarji zastavili vladnemu predstavniku še vprašanje, ali bo prekinitev diplomatskih odnošajev vplivala tudi na gospodarske stike med Jugoslavijo in Zahodno Nemčijo. Na to je poudaril, da prekinitev diplomatskih stikov v nobenem primeru ne zadeva gospodarskih odnošajev med obema deželama.

V zvezi z nadaljnjimi gospodarskimi stiki pravi danes »Frankfurter Allgemeine Zeitung«, ki največkrat izraža stališče vlade, zlasti v gospodarskih zadevah, da niti politični niti gospodarski krogi ne bi želeli prekinitve gospodarskih stikov z Jugoslavijo. Časnik opozarja na medsebojne finančne obveznosti in gospodarske koristi ene dežele nasproti drugi in meni na koncu, da bi »bila Zvezna republika v neugodnejšem položaju kakor Jugoslavija, če bi prišlo do popolne prekinitve trgovinskega in plačilnega prometa med njima«.

Milan Bajec

Konvencija o socialnem zavarovanju z Italijo

Rim, 23. okt. (Tanjug). Tu so se začela pogajanja med jugoslovansko delegacijo in italijanskimi predstavniki o sklenitvi konvencije o socialnem zavarovanju ter sporazumu o neurejenih vprašanjih s področja socialnega zavarovanja. Posebej bodo potekali tudi preliminarni razgovori o vprašanjih vojaške vojne invalidnine, javnih pokojninah in pokojninskih pravicah ter socialnem zavarovanju na območju bivšega STO.

Trgovinska pogajanja s ČSR

Praga, 23. okt. (Tanjug). Sem je sinoči prispela jugoslovanska gospodarska delegacija pod vodstvom podpredsednika Komiteja za zunanjo trgovino Ivice Gretić. Z delegacijo češkoslovaške vlade, ki jo vodi pomočnik ministra za zunanjo trgovino Oto Kocur, se bo pogajala o trgovinski menjavi blaga med obema deželama v letu 1958, nadalje o dolgoročni trgovinski pogodbi in o izpolnjevanju dosedanjih kreditnih sporazumov, o industrijski kooperaciji itd. Pogajanja so se začela danes.

Kampanja za volitve v Turčiji, ki bodo v nedeljo, je bila z vladno uredbo znatno skrajšana. Opozicijske stranke tudi ne smejo tesneje sodelovati s postavljanjem skupnih kandidatov v posameznih volilnih okrajih. Kampanja se razvija predvsem na domačem političnem in gospodarskem področju. Kandidat Kasim Gulek, generalni sekretar najmočnejše opozicijske Stranke ljudskih republikancev zato nazorno kaže hlebec kruha, ki ga stranka obeta volivcem v večji meri, kakor ga imajo zdaj.

Sirija odklonila posredovanje

Kairo, 23. okt. Kakor javlja kairski radio, je Sirija dokončno odklonila posredovanje kralja Saudske Arabije v sporu s Turčijo. Radio dodaja, da bo Sirija nadaljevala svoja prizadevanja, da bi to vprašanje rešili v okviru Združenih narodov.

Damask, 23. okt. (Reuter). Zunanje ministrstvo je objavilo, da sirska vlada pobude, ki jo je dal saudski kralj v zvezi z odnosi med Sirijo in Turčijo, ne smatra za posredovanje, marveč le za izraz Saudovih prijateljskih čustev do Sirije. Kralj Saud je sirski vladi v svoji poslanici svetoval, naj pošlje v Riad svojega uradnega predstavnika, ki bi ga obvestil o najnovejšem razvoju dogodkov, ni pa predlagal, naj bi se pri tem sestal v Saudiji s turškim odposlancem. Sirija ne priznava, da je s Turčijo v sporu, in potemtakem sodi, da posredovanje ni potrebno.

Z VSEH STRANI SVETA

ZDA

PRVI USPELI POSKUS Z RAKETNIM OROŽJEM

Washington, 23. okt (Reuter). Ministrstvo za vojsko je objavilo, da so na Floridi uspešno izstrelili balistični projektil na srednjo daljavo tipa »Jupiter«. Izstrelek je letel 1500 milj daleč. To je bil prvi v vrsti poskusov s temi projektili. Prvi projektil so izstrelili minuli petek, vendar se poskus ni obnesel.

BRAZILIJA

NESREČA NA MORJU

Sao Paolo, 23. okt. (AP). Norveška 2400-tonska ladja »Peter Jensen« je sinoči na morju pred Santosom zadela v neko manjšo 500-tonsko brazilsko ladjo in jo potopila. Pogrešajo štiri mornarje s potopljene ladje. Njen kapitan je utonil.

GUATEMALA

IZJEMNO STANJE

Guatemala, 23 okt. (Reuter). Vlada je odredila izjemno stanje po vsej deželi, ki bo trajalo mesec dni. Ukrep je sledil neposredno predsedniškim volitvam, na katerih je zmagal predsednik vrhovnega sodišča Miguel Pasareli. Pristaši njegovega protikandidata generala Fuentesa so na svojem zborovanju pred dvema dnevoma zahtevali, naj volitve razveljavijo, ker da so bile potvorjene.

Med sinočnjimi demonstracijami proti vladi je bila ubita neka ženska, več demonstrantov pa je bilo ranjenih. Prav tako sta bila ranjena dva policista. Incident je nastal, ko so močni oddelki policije in vojske blokirali centralni mestni park, kjer so Fuentesovi pristaši skušali organizirati protestno zborovanje proti volilnim izidom. Ti incidenti so bili zadnji povod za izjemno stanje.

VELIKA BRITANIJA

PRVI TRIJE V GRADNJI LADIJ

London, 23. okt. (Tanjug). Britanski Lloyd je objavil poročilo o svojem poslovanju v prvih devet mesecih tega leta. V njem pravi, da je Japonska v ladjedelništvu še vedno prva na svetu. V tem času so zgradile japonske ladjedelnice 1,72 milijona ton ladjevja, britanske 953.000, zahodnonemške pa 872.000 ton. Razmerje med temi tremi deželami v gradnji ladij je ostalo enako lanskemu, le da so začele britanske ladjedelnice graditi letos več ladij kot na Japonska in Zahodna Nemčija skupaj.

KITAJSKA GOSPODARSKA DELEGACIJA V LONDONU

London, 23. okt. (AFP). Sem je sinoči prispela kitajska misija, ki se bo seznanila z znanstvenimi in tehničnimi pridobitvami britanske industrije. Vodja misije Či Šao Ting je izjavil, da bodo proučili tudi možnosti za nakup raznih strojev, avtomobilov, kemikalij in proizvodov elektroindustrije.

ZAHODNA NEMČIJA

JEDRSKE LADJE

Wiesbaden, 23. okt. (AFP). Profesor Bage je na mednarodnem sestanku jedrskih strokovnjakov izjavil, da bodo v dveh letih splavili v Zahodni Nemčiji prve ladje na atomski pogon. Reaktorji, ki jih zdaj gradijo, so namenjeni za ladje z nosilnostjo po 20.000 ton.

ČSR

BOJ PROTI »HULIGANOM«

Praga, 23. okt. (Tanjug). Notranji minister Rudolf Barak je na sestanku z novinarji izjavil, da so morali varnostni organi z odločnimi ukrepi onemogočiti izgrede, ki jih v čedalje večjem številu uprizarjajo tako imenovani »huligani«. V zadnjih dneh so aretirali več sto teh razgrajačev. Zdaj jih nadzorujejo okrog 2000. V glavnem so to mladi ljudje. Ustanovili so nad 300 tolp, ki povzročajo po ulicah in lokalih pretepe, popivajo, kradejo, napadajo varnostne organe ter se tudi na poseben način oblačijo. Večino aretiranih so poslali na prisilno delo.

Mostovi vežejo bregove

Mrzlo je oblo jeklo. Mrzlo. Otroška roka tipa hrapavo površino; gladi železo na drobnem srcu, ki je na rdeča lička vrglo nerazumljivo senco. Očke gledajo, kar doslej še niso videle. Usteca molče.

Svečan in krut je ta trenutek. Prstki so hoteli na pobočjih Rombona brati jagode. Črne jagode, po katerih ostanejo zobki črni, jagode, ki so sladke in ki jih daš kar zvrhano žlico v usta. Prstki pa so otipali sled vojne. Tujo sled. Srečanje komaj začetega življenja s surovo preteklostjo mine v rahlem strahu, ki ga otroška duša še ne dojame. Po vendar: ta pogled nekaj zaznava. Strah je stopil tokrat pred radovednost. Izraz tesnobe ždi v zenicah. Naselila se je v njih. Prav takšna je kot tedaj sredi noči, ko ne občutijo bližine toplote maminih skrbnih rok, ki bi jih pobožale in potolažile.

Zbrale so se misli v drobni glavi.

— Saj to je klobuk. Čuden klobuk. Težak. Očkov klobuk je bolj mehak.

Roke dvigajo čelado in se mučijo, da bi jo poveznile na mehke lase. Težak klobuk. Očke gledajo železni rob nad glavo. Roke so prešibke, da bi ga obdržale. Mrzlo oblo jeklo zdrsne mimo otroške glave in votel zvok brž zamre. Tedaj so očke zajokale.

— Grdi klobuk. Ne maram ga. Očka nosi drugačen klobuk. Lep je očkov klobuk.

— Očka, hočeš grdi klobuk?

Očka je nosil grdi klobuk. Pritiskal ga je na teme in mu branil čelo. Sklanjal je glavo pred usodo.

Tuja čelada je ležala pred otroškimi nogami.

Zavržena!? — Očka jo je pobral in obesil na klin pod ostrešje.

Otroške očke ne vedo, da je to najbolj surov ep na svetu. Ne bi razumele te povesti. Čez nekaj let se jih bodo učili. Tedaj bo morda grdi klobuk v areni miru, ki ji poskušamo zidati streho, le odgovor zgodovine...

Trnov, strm svet pod Mangrtom. Silen, poraščen hrbet Rombona. Kot spačena grba ždi nad sotesko. V sebi skriva žilo v živi skali, ki jo moči kristalna voda. Njena soseda je cesta, ki zverižena hiti v tujo deželo.

Koritnica.

Šumi. Ne, šepeta. Tiho, glasno, bučeče.

Takrat, ko je bučna, nekaj hoče: hoče, da bi jo ljudje pustili teči.

— Saj tečem. Tečem kot čas! Hočem, da ne bom pregrada hotenj, hočem, da se ne bom nikdar več mešala s krvjo.

Mostovi nad njo vežejo bregova. Včasih sta bila to dva svetova. Drug drugemu sta pošiljala smrt v goste. Zdaj so mostovi povezali ta svet, na katerem so grdi klobuki nihali na znamenjih nad svežimi rušami.

Presurova povest zgodovine.

Grozečo vodno silo je človek ukrotil. Nadel ji je spone: izkopal, razširil in utrdil struge, v kateri mu pokorjene vode dajejo svetlobo.

Spone so rjavele od znoja in ne zaman. Človek je vedel — zakaj.

Na svetu je vsak kos zemlje krvav. Svinec seka vene. Zakaj?

Človeštvo ni ukročena reka.

Človek ne mara spon.

Zato kri teče in bo tekla.

Peščica ljudi poveljuje topovom. Svinec seka vene. Kako grozeče! — Struga Koritnice, Soče, Rena, Labe, koliko strug je še rek in potokov, po katerih je tekla kri vojakov.

Krvava reka Koritnica. Kako surovo.

Trda je tod zemlja. Tako neznaten je človek pred temi mogočnimi skalami in goji spoštovanje pred brezni, ki skrivajo svoje dno. Hlad je v teh soteskah, hlad kot v grobnici.

LEGENDA IN RESNICA MARŠA SMRTI

Bilo je pred davnimi leti... Napoleonovi trobentači so trobili generalni marš. Osvajanje jih je privedlo med te skale. Vojska je po zmagah hodila za svojimi generali. Hodila je tudi pred njimi. Utrujena, pijana osvajanj. V deliriju zmagoslavja je puščala za seboj opustošene doline in se vračala domov.

Domov?

Kako ta misel prijetno dé. — Domov! Vsaka stopinja v prahu, vsak krik, vsak grob, vsaka noč in smrt je vodila bliže domu.

Tod brezdna skrivajo svoje dno

— Zakaj sem vendar prišel na to zemljo? Kaj mi je storil človek za plugom, zaradi katerega sem moral sam zapustiti plug in vzeti meč? Sem res samo zato na tej zemlji, da ubijam?

Prepovedane misli Napoleonovega grenadirja.

Prišli so med te skale na naši zemlji. Prišli so na trdo zemljo. Med brezna, na svet pod Rombonom. Pot navkreber jim je zmučila telesa. Monotona skala jim je ubila duha. Ožgana zastava je bila njihov vodnik. Sledili so ji. Sklonjenih glav. Pete pred njimi so se vlekle in izginjale.

Noč je bila tako temna kot brezno Koritnice. Korak kolone živih mrličev ni slišal trobent. Korakali so domov pijani krvi. Domov.

— Nočemo slišati teh zvokov. Te trobente in ti bobni so nam uspavali zavest, ko smo z bajoneti pobijali vse živo pred seboj.

Poslušali so šum reke pred njimi. Ren? Seina?

Ren, Seina! Domovina?

Pete so izginjale. Tema brezna je pogoltnila vojsko.

Še danes se v teh krajih ob bovški Koritnici spominjajo ljudje dogodka, ki kot ustno izročilo potuje iz desetletja v desetletje in pripoveduje, da ko se je Napoleonova vojska umikala iz teh krajev, jo je neko črno noč pogoltnilo brezno. Brez krikov so na smrt utrujeni vojaki padali v sotesko. Brez besed so našli svoj grob. Šele konji so s hrzanjem in z zamahi s kopiti nad robom brezna opozorili, da je vojska sledila zastavi.

Grobovi niso bili drug drugemu v napoto.

To je bilo pred davnimi leti...

...ko so Francozi prav tod začeli plesti svoja kamnita gnezda, iz katerih so štrlele topovske cevi.

Koritnica je tekla in merila čas. Odmerila ga je.

Ta gnezda, to delo neznanih francoskih grenadirjev, ki so kdo ve kod našli svoj zadnji počitek, so še zdaj vidna. Stoletja sicer polagoma brišejo nekdanjo moč, ki pa se je ugonobila na teh in drugih skalah.

KAMEN NE POŽENE KORENIN

Pred mostom pri trdnjavi na Kluže, kjer cesta zavije hitreje pod Mangrt, njena mlajša sestrica pa tja v Koritnico, je zabita v skalnato steno vrsta železnih stopnic. To so železni okviri, ki so jih pred petinštiridesetimi leti Avstrijci zabetonirali. Stopili smo na te stopnice in ugotovili, da imata tudi beton in železo sovražnika. To nista samo ogenj in potres, temveč čas, ki vztrajno razjeda in rahlja to pot, ki je vodila k trdnjavi Fort Herman.

Pustimo stopnice. Šli smo skozi približno sto petdeset metrov dolg, v živo skalo vklesan hodnik in stopamo po cesti, ki jo je porastel mah. Mah je lep, zelen, kot žamet. Morda nikjer ni tako lepega mahu. Tega je zalival znoj ujetnikov, ko so z golimi rokami in nekaj železa premagovali živo skalo. Kar reži se in pije roso, kot je včasih pil znoj.

Če bi vprašali kamne ob tej cesti, koliko krst na hitro roko zbitih je šlo tod mimo, bi odgovorili:

— Vsak od nas bi bil lahko nagrobni kamen. Nas pa ni moč prešteti.

Cesta je nekajkrat zavita. Spretno skriva zavoje, potem pa se izgubi v grmovju. Odgrnili smo veje in s Fort Hermanom smo se pogledali iz oči v oči.

Za to trdnjavo so Avstrijci vozili iz svoje dežele neobdelane surove marmorne klade, jih z betonom in z železjem povezovali v stene, za katere so bili lastniki prepričani, da bodo kljubovali do sodnega dne. Kot pošast čepi ta Fort Herman in gnije. Bil je hladen, ostal je hladen. Fort Herman ni grel src. Ubijal jih je.

Da, gnije.

Marmor iz tuje dežele ni pognal pri nas korenin. Smodnikga je rušil, krogle so ga oklestile, da je začel veneti. Zdaj je Fort Herman kot zakleti grad, ki vzbuja strah. Strah zaradi tega, ker človek misli, koliko takšnih in še hujših je raztresenih po svetu. Mar vsi gnijejo? Morda jih še sade in so deležni posebne nege.

Kamen ni pognal korenin. Zdaj razmetan leži in pusti mahu, da se ga oklene in uniči.

Takšen kamen naj bo naposled prah!

MRLIČI HITRO JEZDIJO

Streljaj od te trdnjave se je v prvi svetovni vojni plazila fronta. Veriga jarkov se je vlekla od Tolmina prek Mrzlega vrha in Krna čez Polonsko pobočje, mimo Bovca čez Rombon.

Čez Rombon.

Mnogi bi mislili, da v skale ni moč orati brazd. Orali so jih. Globoko so jih orali. Te brazde so postale pozneje grob. Na nobenem zemljevidu ni zaznamovanih teh grobišč. Če pa je človek tu, če se zaveda, kje je, vse diši po cipresah.

Nikogar ni tod. Živi le spomin, ki ga najdeš, če pobrskaš po tleh.

Tri leta so pod Rombonom topovske cevi lajale druga na drugo. Ves svet je čul ta lajež. Je lajež za vselej utihnil?

Pravijo, kjer so ljudje, tam je toplota. Tod so bili ljudje. Vendar je hlad vel iz dneva v dan. Ljudje niso šteli dni, temveč leta. Ljudje niso šteli grobov, temveč pokopališča. Življenje je teklo tod brez cvetja, v grmenju in smrti. Več je bilo smrti kot življenja. Več strupenega plina kot čistega zraka, več krvi kot vode.

Časniki so bili tedaj polni poročil s front.

Novo leto tisoč devet sto sedemnajstega.

Uradno poročilo:

»Ob neugodnem vremenu navadni boji v jarkih.«

Navaden boj je bil juriš. Ljudje pa so, kot da bi zrasli s temi brazdami, zoranimi v skale.

— Če nas pustijo živeti, bomo ostali živi, če nas ubijejo, bomo mrtvi.

Filozofija vojske, ki pod Rombonom ni vedela, kaj napada, kaj brani.

Dne 4. maja 1917 so časniki zapisali:

— Na področju Zgornje Soče nobenih posebnih dogodkov.

Ta dan sta se obe strani večkrat branili z ročnimi granatami. Poskusili sta napad s plinom. Drugače pa ni bilo nobenih posebnih dogodkov, le kamni ob cesti so preštevali krste, na hitro roko zbite.

Enajsta soška bitka ni bila hitro končana. Bila se je dolgo in trmasto. Strašna je bila. Kaj so pomenjale vojske prejšnjih dob! Bitka pri Lipskem, v kateri so Avstrijci, Rusi in Prusi premagali Napoleona III, je trajala tri dni. Sicer so se pa bile odločilne bitke navadno le en dan. Na Soči so se bili mesece. Naša zemlja je požirala tujce in stokala pod granatami, ki so načele živo skalo.

SKALA IMA ZVEN ŽELEZA

Kot da pod Rombonom ne more biti miru. Saj rja železa iz prve svetovne vojne še ni požrla, kosti tudi še niso strohnele in mlado drevje še ni prekrilo lijakov, ki so jih svedrale granate. Spet se je Koritnica pomešala s krvjo.

Te skale imajo čudovito moč. Vse je kamen. Še noč je kamnita. In če zapiha veter, žvižga, kot bi peli duhovi. Kdor izmed vojakov se zakoplje v te skale, raste z njimi. Obraz mu postane kamnit. Še srce postane kamen. Neusmiljeno, kruto.

Tudi v zadnji vojni so tod odmevali streli. Debele stene starih trdnjav so ločile tujce od nas. Tokrat kamen ni pomagal. Klesali smo ga mi.

Kot da bi skale občutile, da so prišli ljudje, ki jim pripadajo, branile so jih, zvenele so kot železo in pomagale z ostrimi robovi, razpokami in s skrivnostmi ugonabljati tujca, ki je padal, ali pa se ranjen umikal.

Skale so ostale zveste zemlji, ki so jo branile. Ostale so neomajne in po dolgih dolgih letih svobodne.

Njihov zven bo vedno zven železa.

FRONTA ČLOVEŠKEGA HOTENJA

Zdaj nimamo več čelad na glavah. Zdaj imamo roke, ki nekaj gradijo, ki se za nekaj borijo. Borijo se v naši deželi, na svetu, da ne bo več grobov, da mir ne bo premirje, temveč naš čas, v katerem bomo nekaj zgradili in ne vedno in večno rušili.

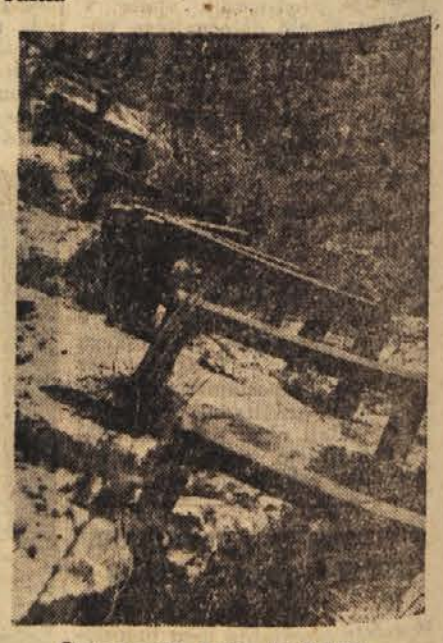

Čas razjeda beton in železo

Prva svetovna vojna je pogoltnila milijone ljudi. Povzročila je velikansko razdejanje in revščino. Posledic druge svetovne vojne, ki je terjala doslej največ človeških in gmotnih žrtev, svet še dolgo ne bo pozabil.

Naj bosta obe svarilo sinovom, svarilo izmučenemu svetu, ki terja mir.

Naj bo mir!

Naj ima vsaka hiša dva tulca za zastavi. Enega za simbol naroda, v drugem pa naj bo zastava, ki so jo zbrali Združeni narodi. Naj vendar ta zastava odločneje zaplapola.

* * *

Otroške očke se bodo spremenile v oči. Spoznale bodo tragedijo mrzlega oblega jekla. Zavedale se bodo domovine in preprečile kopanje jarkov, ki so v brezumju ognja bili stotisočem dom, razgrete cevi pa ognjišča.

Sla po tem mora izginiti. Hočemo bolj tople, bolj prijetne in varne domove. Gradimo jih in te bomo znali tudi vedno braniti.

Miran Sattler

foto: Lojze Jure

Prstki so otipali sled vojne. Očke gledajo...

Danes je Dan Organizacije združenih narodov. Dan, ko so pred dvanajstimi leti podpisali v San Franciscu Ustanovno listino Združenih narodov.

»Ustanovna listina OZN je v naših časih univerzalni izraz ciljev človeške družbe, za katerimi so stoletja težile velike civilizacije človeštva. Zato je razumljivo, da narodi vsega sveta na Dan OZN skupno znova potrdijo vero v te splošne cilje.

Toda ta dan je priložnost za več kakor samo za izraz verovanja. Če pogledamo na svet okrog nas, z vsemi njegovimi bojaznimi in spopadi, bi lahko podvomili, ali so naši upi v napredek na poti k tem ciljem, za katere smo se zavezali bolj upravičeni, kakor so bile nade mnogih prejšnjih rodov.

Naše skupno verovanje je v zgodovini dostikrat odpovedalo...«

(Iz poslanice Daga Hammarskjölda)

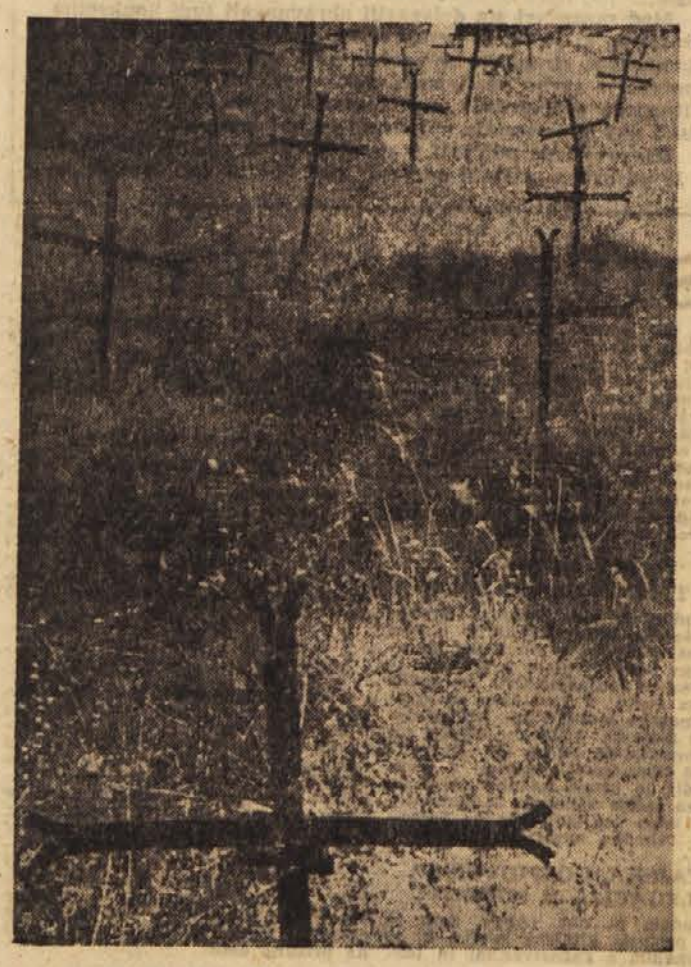

Znamenja med rušami

Štirikrat: »Pripravljeni smo!«

Z BELEŽNICO V SOBI MED VOLIVCI PROIZVAJALCI IN NJIHOVIMI KANDIDATI

V ljubljanskih podjetjih so v glavnem priprave za volitve v občinske zbore proizvajalcev končane in volilne komisije le še čakajo, da dobe volilni material in da prično z volitvami. Oglasili smo se v nekaterih podjetjih ter zabeležili želje in misli volivcev-proizvajalcev ter njihovih kandidatov.

»Z IZBIRO KANDIDATA SMO ZADOVOLJNI!«

V trgovskem podjetju »Merkur« pripravljajo volišče za podjetja »Merkur«, »Veletekstil« in »Krsmanović«. Na tej volilni enoti kandidira za zbor proizvajalcev občine Center Franc Švab.

»Tehničnih težav pri pripravah na volitve nismo imeli. Z izbiro kandidata smo zadovoljni, saj smo izbrali človeka, ki resnično dobro pozna trgovino, njene težave, potrebe in možnosti. Razen tega, da je dober poznavalec naših problemov, pa je seznanjen tudi s problemi občine, ker je bil že prej član občinskega ljudskega odbora. Tako bo lahko pomagal ne le trgovini, temveč tudi občini v urejevanju problemov, ki zanimajo uslužbence trgovine in vse občane. Mislim pa, da naj bi nov občinski odbor posvetil več pozornosti zdravstvu, stanovanjski problematiki in komunalni dejavnosti,« nam je dejal v podjetju »Merkur« Stane Merzdovnik.

VEČJI RAZVOJ GOSTINSTVA

Kolektiv hotela »Bellevue«, kjer smo govorili z upravnico hotela, bo volil v gostilni »Majolka« na Celovški cesti. Volili bodo skupaj z nekaterimi industrijskimi, trgovinskimi in obrtnimi podjetji. V tej volilni enoti kandidira v zbor proizvajalcev občine Šiška Lojzka Štajner.

Tone Debevc kandidira v zbor proizvajalcev občine Bežigrad

»Veseli nas, da je kandidat na naši volilni enoti predstavnik naše stroke ter da pozna probleme in težave gostinstva, katere bo lahko najpravilneje tolmačil novemu občinskemu odboru. Gostinci pričakujemo v bližnji bodočnosti predvsem večji razvoj gostinstva na področju občine. Lahko ugotovimo, da je z razvojem industrije (posledica tega pa je novi in novi dotok prebivalstva) nastala potreba po ustanavljanju novih gostinskih obratov. Predvsem potrebujemo restavracijo za ljudsko prehrano, ki naj bi bila nekje v bližini Litostroja.«

DELALI BI RADI NA AKORD

V remontnem podjetju »Avtobnova« za Bežigradom smo srečali Toneta Debevca. Iz razgovora smo izvedeli, da je bil na zborih proizvajalcev izvoljen za kandidata, zastopal pa naj bi podjetja PTT sekcijo II., PTT delavnice in garaže ter pošto 9.

»S pripravami na volitve nismo imeli večjih težav, večje imamo pri nabavi materiala. To pa zato, ker tovarna TAM ne izdeluje rezervnih delov, katere moramo sedaj izdelovati sami. Sive lase nam tudi dela stanovanjska stiska, saj se morajo skoraj vsi mlajši delavci na delo voziti z vlakom. Naša glavna naloga pa je ureditev plačnega sistema. Želeli bi, da začnemo delati na akord, ker smatramo, da bi lahko tako najbolje uredili vprašanje plač.«

KAZALO BI SPREMENITI SISTEM VOLITEV

V »Gradbenem podjetju Bežigrad« nam je Jože Sedlar, ki tudi kandidira v zbor proizvajalcev občine Bežigrad, dejal:

»Mislim, da bi v bodoče kazalo nekoliko spremeniti sistem volitev v zbore proizvajalcev. Zlasti gradbinci imamo zaradi sedanjega teritorialnega načina glasovanja vrsto težav. Gradilišča imamo raztresena po raznih občinah, naši delavci so zaradi tega razpršeni na različne volilne enote. To pa povzroča, da naši delavci ne poznajo problemov drugih delovnih kolektivov, s katerimi volijo skupaj, le-ti pa ne poznajo naših težav. Še bolj pa postaja to vprašanje zamotano, če upoštevamo, da naša gradbišča stalno selimo, ne samo iz področja ene občine v drugo, temveč tudi iz okraja v okraj. Kdo naj torej sedaj tolmači naše probleme in težave in v katerem ljudskem odboru? Morda bi pri prihodnjih volitvah kazalo združiti delavstvo posameznih podjetij gradbene stroke na eni volilni enoti in to tam, kjer je sedež podjetja.« M. G.

ALOJZIJ PAPIČ

Komandir LM v Radovljici, odlikovan z značko »Tovarištvo na cesti«

V torek zvečer so predstavniki Avtomoto zveze Slovenije in sekretariata za notranje zadeve LRS izročili Alojziju Papiču, komandirju LM v Radovljici, odlikovanje in sicer značko »Tovarištvo na cesti«. To je prvi primer v Sloveniji, da je dobil neki član Avtomoto društva tako odlikovanje.

Slavnostne podelitve značke, ki je bila v prostorih Grajskega dvora v Radovljici, so se poleg predstavnikov AMZ Slovenije in tajništva za notranje zadeve LRS udeležili tudi člani domačega AMD in drugi. Alojzij Papič je izredno vesten pri opravljanju svoje službe, poleg tega pa vlaga ves svoj prosti čas za razvoj avto-moto športa v Radovljici in okolici. Kot prometni učitelj skrbi za dobro vzgojo šoferjev-amaterjev, v Radovljici je ustanovil tudi krožek pionirjev-prometnikov, veliko zaslug je imel pri organizaciji razstave o razvoju prometa, ki je bila ena najboljših v Sloveniji. Mnogi poznajo tovariša Papiča tudi iz NOB kot izrednega borca.

Pavšalna ureditev obveznosti je najboljša

S sinočnjega volilnega zborovanja na Viču

Ljubljana, 23. okt. V občini Vič je bilo nocoj še eno volilno zborovanje. V občinski zgradbi so se zbrali delavci in nameščenci iz trgovine in gostinstva, govoril pa je Anton Preinfalk, član Občinskega sveta za industrijo, trgovino ter gostinstvo in tajnik Republiške trgovinske zbornice.

Tovariš Preinfalk je uvodoma omenil, da so delovni kolektivi v zadnjih letih premalo čutili, da sami odločajo, kako se bo razvijala njihova gospodarska organizacija. Odločanje delavskih svetov je bilo preozko, njihova materialna osnova pa prešibka. Zato je nedavni kongres delavskih svetov Jugoslavije postavil s tem v zvezi pomembne sklepe. Kmalu nato pa so na osnovi teh sklepov izšli nekateri novi zakoni, med njimi zlasti zakon o delitvi dohodka gospodarskih organizacij.

Svet za industrijo, trgovino in gostinstvo v občini Vič je svoje delo v preteklem letu dobro zastavil in v tem času mnogo pobliže spoznal posamezne gospodarske organizacije, kot je prej to mogel storiti okraj. V okviru občine so laže proučevali potrebe na terenu, zlasti v trgovini in gostinstvu. Izkazalo se je tudi, da je pavšalna ureditev obveznosti zelo stimulativna in da je najbolj posrečena oblika urejanja odnosov med gospodarsko organizacijo in občino, zlasti pri manjših obratih.

Na koncu je govornik nekoliko širše orisal vzroke, ki so privedli do ustanovitve zborov proizvajalcev pri občinah, navedel načela, po katerih bodo ti zbori delovali, in prikazal njihove praktične posledice za gospodarske organizacije.

PREDVOLILNO ZBOROVANJE V TOBAČNI TOVARNI

Ljubljana, 23. okt. Danes popoldne, tik pred zaključkom delovnega časa, so se delavci in nameščenci Tobačne tovarne udeležili zborovanja pred volitvami v občinske zbore proizvajalcev. Zborovanje je pričel predsednik delavskega sveta, nato pa je govoril Franc Plazar, predsednik Okrajnega zbora proizvajalcev.

Govornik je zbranim najprej v kratkem orisal vlogo bodočih občinskih zborov proizvajalcev v našem komunalnem sistemu. Povedal je, da je bilo dosedanje delo Okrajnega zbora proizvajalcev kljub nekaterim težavam uspešno. Tudi zbori proizvajalcev pri občinah bodo popolnoma enakopravni s splošnimi občinskimi zbori in bodo prav tako reševali zadeve ne samo z gospodarskega, ampak tudi s kulturnega, prosvetnega in komunalnega področja.

Franc Plazar je poudaril, da so naši ljudje z visoko udeležbo na nedavnih volitvah pokazali veliko zanimanje za gospodarstvo v okviru občine: prav to pa zagotavlja ,da bodo tudi v soboto in nedeljo izbrali kandidate, ki bodo res delali v korist komune, okraja in celotne skupnosti.

Dogodki in podobe

»Ne, Franka ni doma!«

Zgodilo se je pred dnevi, v drugem nadstropju hiše št. 11 na Cankarjevi cesti. Pritisnil sem na zvonec na vratih stanovanja Edvarda Štefana. Odprla mi je plavolasa ženska srednjih let.

»Oprostite, prosim, ali je Dušan Frank doma?«

»Ne, ni ga!« Ni še izgovorila do konca, pa je že zaloputnila z vrati. Ko sem se potem z ulice ozrl na okno, kjer ima tovariš Frank kot podnajemnik svojo sobo, sem opazil v njej luč. Vrnil sem se in še enkrat pozvonil.

»Kaj pa zvonite?« mi je rekla ženska odrezavo.

»Nujno moram govoriti s tovarišem Frankom. Službeno!«

»Me prav nič ne briga!« Zaloputnila je vrata, da je odmevalo po stopnišču.

Ko sem dan kasneje govoril s tovarišem Frankom, starim partizanskim borcem in spomeničarjem, mi je povedal, da je bil tisto popoldne doma.

Dušan Frank živi z ženo in majhnim otrokom v eni sobi, kot Štefanov podnajemnik. Odnosi Štefanove družine do njega in njegove žene pa so kaj čudni.

»Če me iščeš doma, me boš iskal zaman,« mi je potožil tovariš Frank. »Zvonec se v mojo sobo ne sliši in če me kdo išče, me nočejo poklicati. Hotel sem si napeljati v svojo sobo lastni zvonec, pa mi je Štefan zagrozil, da mi bo vse skupaj potrgal stran. Potem sem zaprosil hišni svet, vendar so mi prošnjo odbili, češ, da se z napeljavo zvonca kvari zid.«

Tovariš Frank, ki je vse svoje imetje in celo svoje zdravje žrtvoval v narodnoosvobodilni borbi, mi je povedal še marsikaj.

Pred meseci je Štefan fizično napadel ženo tovariša Franka, ki je bila takrat noseča, tako da je morala iskati zdravniške pomoči. Lastnik stanovanja tovariš Edvard Štefan in njegova žena na vse mogoče načine izvajata pritisk na tovariša Franka — in ga hočeta na tak način izriniti iz stanovanja.

Ali hišni svet nima prav nobene moči, da bi uredil odnose tovariša Štefana do podnajemnika? T. F.

Morda bo pomagalo

Tovarna vžigalic »Drava« v Osijeku je z zadnjo serijo vžigalic prijetno presenetila svoje potrošnike. Vžigalične škatlice je opremila z etiketami, ki so na njih slike najrazličnejših prometnih znakov in seveda tudi z napisi o njihovem pomenu.

Upamo, da svojevrstna »prometna akcija« tovarne »Drava« ne bo ostala brez odziva. Prav bi bilo, da bi s prometnimi znaki in ustreznimi pojasnili opremili tudi čakalnice, postajališča in sploh javne prostore, kjer se ljudje zadržujejo. Tako bi jih neposredno seznanili s prometnimi znaki, kar bi bilo nedvomno zelo koristno, saj je prav nepoznavanje prometnih znakov za marsikoga često usodno. T. F.

Prepovedano obračanje v desno

Prehitevanje prepovedano

Prepovedano uporabljanje zvočnih signalov

Prepovedan promet za dvokolesa

Prizori iz pisarne

Sedim in po strani škilim na njen stari »Continental«; poskakuje, zatika se, škriplje kot slamoreznica. Čakam, da mi napiše potrdilo. Trikrat je že vrgla papirje v košaro, zdaj poskuša četrtič. Prvič so tipke udarjale v grozd, valj se ni premaknil. Drugič se je raztrgal papir na robnih pritiskačih. Tretjič je izbruhnil »Continental« vse svoje skrite talente: tipke so udarjale v grozd, valj se ni premaknil, trak je bil raztrgan, vilice so zdaj poskočile zdaj ne.

Zdaj piše uradnica počasi, tipko za tipko prebira s prsti, z nohti privzdigne vilice, izogne se raztrganim delom traku, počasi premika valj.

»Slab stroj,« pravim.

»Zanič,« pritrjuje. »Saj bom napisala, oprostite, malo potrpite...«

»...da, povem vam v nekaj besedah,« zategnem za njo v tonu arije, »zakaj občina nima boljših strojev?«

»O, enega imamo!« se brani. »Eden je čisto nov!«

»In ostali?«

»Ostali?' Ko pa ni toliko denarja ..«

Čez pol ure sem vendarle dobil potrdilo.

•

Sedijo za mizo in seštevajo dinarje, pare, tisočake, milijone. Davčne zadeve. Kolone gor, kolone dol, primerjave sem ter tja. Pet ljudi napada zbirno polo, trije lovijo stranske lističe.

»Danes smo pa dobri,« se pohvali tajnik.

»Zakaj ste dobri?« povprašam.

»Naš finančnik se je znašel,« se smeji. »Mobiliziral je pol vasi, da mu pomagajo seštevati in računati.«

»Honorarno delo?«

»Seveda. Menda ne mislite, da bi jih toliko nastavili? Še te, ki jih imamo, komaj plačujemo. Premalo jih je, saj veste, teh statistik, kontrol, papirjev in številk je čez glavo.«

»Zakaj pa jim ne kupite računskega stroja?«

»Računski stroj? Kje pa naj dobimo denar?«

•

»Kaj ste že hoteli, tovariš tajnik? Aha, tisti spis .. Čakajte, takoj ga poiščem.«

S tovarišem tajnikom stojiva poleg velike omare in čakava. Tisti »takoj« se spreminja v »pozneje«, dokler črv malodušja ne zagloda po najinem upanju. Spis? Tisti spis? Kje je že?Uradnica brska po predalih, premetuje težke svežnje papirjev, trga robove počrnelih in razmesarjenih map. Malo prostora je v tej pisarni. Grmadi nama svežnje pod noge, na mizo, na okensko polico. »Tesno je,« se pritožuje »Nimam prostora, da bi te papirje uredila. Nove mape bi morali kupiti, bolje urediti protokol, kartoteke...«

»Da, da,« kima tajnik, »najdite tisti spis!«

Končno je pol omare na tleh, na pisalni mizi in na okenski polici. Uradnica se zmagoslavno smehlja. Našla je spis.

»Zakaj ji ne daste večje sobe,« se pritožim, ko se poslovim od tajnika. »Kupite omare, mape, registre ..«

»Človek božji,« strmi začudeno vame, »tu je vendar občina, ne okraj. Kje pa naj vzamemo denar. Iz proračuna? Še za plače nam ga manjka.«

•

Teh prizorov je brez števila. Podobni so si, razločki so majhni. Zakaj pa sem jih zapisal? Zato, ker bi morali zdaj, ko prihajajo na občine novi odborniki, urediti tudi občinske pisarne, administracijo. Zboljšati je treba tehnično opremo, modernizirati našo občinsko pisarno. Stroški? Da, kaj pa prihranek na času in plačah? Boljša tehnična oprema, manj zaposlenih, večja ekspeditivnost, solidnejše delo. Ali ni res?

dV

Zabeleženo

Ljubljani grozi poplava kanalske vode

Drobno kanalsko omrežje, katerega vsebina se steka v zbiralnike, se je v zadnjem času ob pospešeni gradnji stanovanj tako razširilo, da so nekateri zbiralniki stalno prenapolnjeni. Ob hujšem jesenskem deževju utegne priti do krize. Če se namreč zgodi, da bo odtok skozi prenapolnjene zbiralnike zastajal, lahko odpadne vode vdro nazaj v stanovanja in jih preplavijo.

Kanalizacijske naprave v Ljubljani so stare že skoraj 2000 let in danes niso več sistematično urejene. Sunkoviti razvoj mesta ob obdobju med obema vojnama, zlasti pa še po osvoboditvi je daleč prehitel izgradnjo kanalske mreže. Kljub težavam je Mestni kanalizaciji uspelo leta 1955 izdelati podroben »katastrski« pregled vsega omrežja. V skladu s predvidevanji urbanistov glede razvoja mesta so izdelali tudi investicijski program za nadaljnji razvoj kanalizacijskega omrežja v Ljubljani.

V zadnjem času pa skuša vsaka izmed ljubljanskih občin na svojem zazidalnem področju čim več graditi in tako reševati pereče stanovanjsko stisko. S tem v zvezi je treba površinsko utrditi čimveč ulic. Vse to pa je v tesni povezavi z gradnjo drobne kanalske mreže. Zanjo skrbijo občine, ki dajo tudi potrebna denarna sredstva. Za zgraditev zbiralnikov pa skrbi Mestna kanalizacija, sredstva zanje pa dajo OLO-Ljubljana. Pri tem pa med občinami, Mestno kanalizacijo in okrajem ni tesnega sodelovanja. Zato smo v Ljubljani v zadnjem času z gradnjo zbiralnikov občutno v zaostanku, to pa ima lahko vse zgoraj opisane posledice. Posebno neurejeno je stanje za Bežigradom, v Šiški, na Viču in v Šentvidu.

Čeprav je Mestna kanalizacija že storila najnujnejše ukrepe, da prepreči krizo, nevarnost »stanovanjske« poplave še vedno ni mimo. Zato bodo morali v prihodnje projektanti, občine in Zavod za stanovanjsko izgradnjo tesneje sodelovati z Mestno kanalizacijo in skupno z njo določiti kapaciteto drobnega kanalskega omrežja, predvsem glede na zmogljivost zbiralnikov na določenem področju. sp

Nič ni nemogoče

Ob premieri Moskovskega cirkusa

Sinoči je bila v Ljubljani premiera Moskovskega cirkusa. Težko je najti primerno besedo in ustrezni izraz, s katerim bi bilo moč vsaj približno opisati in oceniti tisto, kar smo videli. Vsak superlativ bi bil nekam trd in okoren. Gostje iz Moskve so virtuozi in umetniki v pravem pomenu besede.

Program je bil izbrušen in se je skladno in harmonično odvijal od začetka do konca zadnje točke. Vsaka točka je bila bogata po vsebini in sama v sebi zaključena, a vendar je z ostalimi brez razpok tvorila nekaj celovitega.

Vsa arena je bila do zadnjega kotička zasedena. Med gosti smo opazili predsednika Ljudske skupščine Miho Marinka podpredsednika Izvršnega sveta Staneta Kavčiča, predsednika OLO Ljubljana Marijana Dermastia in še nekatere predstavnike našega političnega in kulturnega življenja.

NESREČA MED TRZINOM IN ČRNUČAMI — V torek zjutraj ob 8.20 je vozil I. Č. osebni avto S-6134 iz Maribora proti Ljubljani s precejšnjo hitrostjo. Na progi med Trzinom in Črnučami sta mu privozila nasproti dva kolesarja. Vozila sta vzporedno in z menjajočo hitrostjo. Voznik avtomobila je začel zavirati ter se umikati. Toda zaradi hitrosti je izgubil stabilnost, nakar ga je ob cestni betonski plošči obrnilo za cel obrat in ga zaneslo s ceste v 2 m globok jarek. Materialna škoda je precejšnja, telesnih poškodb pa ni bilo.

Novice

LJUBLJANA:

SKRB ZA ŠPORTNE OBJEKTE NAJ PREVZAME OKRAJ

Nekateri športni objekti v Ljubljani propadajo. Društva, ki naj bi zanje skrbela, povečini nimajo dovolj sredstev, da bi jih primerno vzdrževala. Zlasti gre tu za kopališče »Kolezija«, športni igrišči Odreda za Bežigradom in ZK Ljubljane v Šiški, za športna igrišča pod Cekinovim gradom in za smučarsko skakalnico v Šiški.

Svet za telesno kulturo zato predlaga, naj bi naštete večje športne objekte v Ljubljani pridružili komunalnim. Potem bi z njihovo vzdrževanje in za izgradnjo novih naprav skrbel OLO-Ljubljana. Jasno je, da skrbi za posamezne športne objekte ni mogoče naprtiti občini, na katere območju leži objekt, saj gre tu za večje športne naprave, ki so več ali manj dostopne prebivalstvu vsega mestnega okoliša.

Na zadnji seji Sveta za komunalne zadeve OLO Ljubljana so razpravljali tudi o tem in osnovali posebno komisijo, ki bo to vprašanje v kratkem podrobneje proučila.

REKTOR FRANCOSKE UNIVERZE V STUDENTSKEM NASELJU

V torek je rektor francoske univerze g. Maiyer iz Nancyja obiskal študentsko naselje. Želel je videti kje in kako prebivajo ter študirajo naši študentje. Zato si je ogledal njihove sobe in ostale prostore. Pohvalno se je izrazil o čistoči in redu, ki vladata v naselju. Študentje so gostu iz Francije priredili zakusko, na kateri se je naš gost v prisrčnem pogovoru s študenti zadržal še približno pol ure.

VAJENCI SO SE ZBRALI

Predvčerajšnjim je bila v dvorani kina Union konferenca ljubljanske vajenske mladine. Na to posvetovanje so prišli vajenci lesne, oblačilne in drugih strok. Prisostvovali pa so tudi profesorji vajenskih šol in upravniki vajenških domov. Vajenci so izvolili novo vodstvo in delegate za občinsko konferenco, ki bo v prihodnjih dneh v Ljubljani.

»PUTNIK« V PRAGI

V torek zvečer so predstavniki turističnega podjetja »Putnik-Slovenija« odpotovali v Prago. Tam bo v teh dneh turistična konferenca, ki jo pripravlja češkoslovaški turistični urad »Čedok«. Na to posvetovanje bo prišlo več kot 100 zastopnikov različnih zahodnoevropskih potovalnih uradov. Ti izvedenci za turizem se bodo med drugim dogovorili, kako bi bilo mogoče v prihodnji sezoni izvesti kombinirana potovanja zahodnoevropskih turistov.

HRASTNIK:

NOVA STANOVANJA

Čeprav so v zadnjih letih občinski ljudski odbor, Rudnik in Steklarna zgradili 313 novih stanovanj, razen tega pa še posamezniki 98 stanovanj, je stanovanjska stiska v hrastniški občini še vedno občutna. Da bi stanovanjsko vprašanje vsaj delno rešili, bo treba v prihodnjih letih v Hrastniku zgraditi vsaj 200 stanovanj. Letos dograjuje rudnik Trbovlje-Hrastnik 30-stanovanjski blok, Steklarna zida 4 dvostanovanjske hiše, v gradnji pa sta še dva dvanajststanovanjska bloka.

BLED:

NAPREDEK ZDRAVSTVENE SLUŽBE

Zdravstveno službo na Bledu in v Bohinju so v zadnjih letih močno razširili. Zdaj je na področju Zdravstvenega doma Bled uslužbenih 39 zdravstvenih delavcev, pred vojno pa sta tod delovala le dva privatna zdravnika. Navzlic temu pa bo v doglednem času treba poskrbeti za to, da bodo uredili samostojno zdravstveno postajo tudi v Bohinju, saj je območje zdravstvenega doma na Bledu precej veliko, razen tega pa sta oba kraja med seboj tudi precej oddaljena.

CERKNICA:

SPOPAD Z JEZEROM

S prvimi deli za izsušitev Cerkniškega jezera, ki v »mokrih« letih poplavi tudi do 2500 ha zemljišč, so začeli že pred vojno. Takrat so čistili in poglabljali požiralnike, izkopali glavno odvajalno strugo ter regulirali potoka Grahovščico in Žerovnico. Vojna je osuševalna dela zavrla, takoj po osvoboditvi pa so domačini spet začeli misliti na ustanovitev nove vodne zadruge oziroma skupnosti. Ta prizadevanja in želje so se uresničile pred dnevi, ko je bil v Cerknici ustanovni občni zbor vodne skupnosti za izsuševanje Cerkniškega jezera. Na zboru — bil je dobro obiskan — so sprejeli pravila vodne skupnosti in izbrali odbor, potem pa določili še program dela. Tako bodo najprej očistili vse kanale ter na novo regulirali potok Žerovnico. Samo za ta melioracijska dela, s katerimi bodo pospešili odtok poplavnih voda ter znižali nivo talne vode, bodo porabili okrog 7 milijonov din.

PREDGRAD

NOVA ŠOLA

Pred kratkim so v Predgradu svečano odprli novo osnovno šolo. Na tej slovesnosti, na kateri so se zbrali prebivalci Predgrada, Dola, Pake in Jelenje vasi, je govoril prvi upravitelj nove šole Danilo Škulj. Po kratkem kulturnem programu je bil v šolskih prostorih sestanek, na katerem so izvolili nov šolski odbor.

ROŽENGRUND:

ZA SKUPNE KORISTI

Trije sadjarji iz Rožengrunda so prehitel vse zadružnike v lenarški občini in še daleč naokrog, saj so že 25. avgusta s Kmetijsko zadrugo v Tratah podpisali kooperacijsko pogodbo in ustanovili sadjarsko skupnost. Od 12 hektarjev svojih zemljišč, bodo štiri hektare obnovili do prihodnje pomladi. V pravilih skupnosti so v glavnem upoštevali osnutek pravil za takšne organizacije, ki so ga pripravili v Ljubljani, seveda pa so ga prilagodili krajevnim okoliščinam.

Pesniki revolucije

SREČKO KOSOVEL

Pesnika z našega Krasa, enega najsubtilnejših in najmočnejših lirikov po Moderni, menda ni treba še posebej predstavljati. Že davno je znan in priljubljen pri slovenskih bralcih. Mala priča o tem: ponovni ponatis njegovih pesmi, ki so kar naprej razprodane.

Če smo se kljub temu odločili, da predstavimo z eno pesmijo Srečka Kosovela pod zaglavjem Pesniki revolucije, je to zato, ker je ta pesnik borov, gmajn, brinovk in kamna hkrati tudi goreč pesniški pobornik za novo pravičnejšo ureditev sveta. Predstavljamo ga s prvim sonetom iz cikla »Rdeči atom«, ki kakor pesmi »Ne toži drug«, »Ne prosi, brat«, »Revolucija«, »Kakor naraščanje« ali »Godba pomladi«, pomenijo upor proti stvarem in razmeram, kakršne so bile, in hkrati vero v pravičnejšo prihodnost.

RDEČI ATOM

Skozi sivino trdih razmer,
glej, ne izgreši svetle smeri
v melanholiji, v dušeči temi,
vzpni se kot ogenj preko ovir!

Plamen žareč bo presekal temo,
kakor zastava bo plapolal,
človek bo dvignil obraz od tal,
v bodočnost bo stopil z uporno nogo.

Naši napori v žrtvi in delu
bodo razgibali mrtvo telo
in kar je strto ležalo v pepelu,
bo kakor slap vzžuborelo v nebo.
Poglejte, drugovi: iz naše moči
se novo, bodoče življenje budi!

SPOMIN IN OPOZORILO

»DNEVNIK ANE FRANK« — LETOŠNJA OTVORITVENA PREDSTAVA LJUBLJANSKE DRAME

Skoraj uganka bi lahko bila, od kod takšna popularnost »Dnevnika Ane Frank«, ki si je v razmeroma zelo kratkem času in po vsem svetu pridobil resnično domovinsko pravico na vseh večjih odrih, hkrati pa tudi navdušeno, ljubeznivo in morda celo prizanesljivo naklonjenost svetovnega občinstva. Ali je vzrok v neutešenem in neutešljivem hlastanju po ekstravagancah, v navdušenju za čudežne otroke, ki postanejo v poslovnem svetu samo imenitno reklamno sredstvo, ali pa raste ta popularnost iz globljih, tehtnejših in človeško dragocenejših tal?

Razmišljanje in doživljajsko spremljanje »Dnevnika« vodi v obe smeri in odpušča celo najbolj površne in hlastave nagibe, ki pripeljejo gledalca v gledališki avditorij na predstavo »Dnevnika Ane Frank«. Mala, trinajstletna Ana je namreč ob dobri interpretatorki zmožna v slehernem gledalcu zbuditi spomin na komaj preteklo dobo, ki mrtva še vedno kdaj pa kdaj in tu ali tam trzne z glavo, ali mu ustvariti o njej vsaj delno predstavo grozote, če ni sam padel pod njeno knuto. Ta spomin opozarja človekovo zavest pred tistim, kar se ne bi smelo nikoli več vrniti, in hkrati vzbuja čustveni odpor do sleherne stvari, ki bi bila podobna vsebini Aninega dnevnika.

Dramatizatorja »Dnevnika Ane Frank« Frances Goodrich in Albert Hackett seveda nista mogla ustvariti široke panorame raznih z dramatsko fabulo prepojenih dogodkov iz časov nacističnega zatiranja in uničevanja Židov. Omejiti sta se morala — saj jima je tako narekovala mala pisateljica sama — predvsem na to, da sta te strahotne zunanje dogodke prenesla v ambient, v štimungo tesnega podstrešja, kjer se stiska osem preganjanih ljudi. Za gledalca v naši deželi, kjer je skoraj sleherni korak napojen s solzami in krvjo ter oveličan z zmagovito uporno pestjo, čakanje osmih ljudi, zaprtih v teh podstrešnih izbah, čakanje na odrešitev, samo na sebi niti ni tako zelo presenetljivo, če bi gledali nanj samo z aspekta odraslih ljudi v igri. Toda tu je mala Ana, otrok, ki se prebuja, ki si želi življenja in vanj veruje. Otrok (svet, prihodnost) in — nacizem. Najsi sta si dramatizatorja še tako prizadevala izrisati posamezne karakterje nastopajočih oseb in jih vplesti v dramsko tekoče dogajanje, je vendar edina in resnična umetniška vrednost »Dnevnika« tam, kjer govori Ana sama z vso iskrenostjo, neposrednostjo in z izrazito nadarjenim peresom. Kajti tedaj se v tej Ani prebude ne samo milijoni otrok sveta, otrok po letih, pač pa tudi otrok po srcu, po veri v življenje.

V neizkušenih in neobčutljivih rokah bi se uprizoritev »Dnevnika« lahko sprevrgla — nekoliko potencirano rečeno — v nekakšno malomeščansko ganljivo dramo, ki bi povzročila potoke solza in površno čustvo sentimentalnega sočustvovanja. Režiser ljubljanske uprizoritve France Jamnik se je tega najbrž natanko zavedal. Skušal se je izogniti sleherni podobni nevarnosti ter ustvariti preprost, čimbolj realen, čimbolj človeški ambient ljudi v podstrešni izbi. Tej preprosti podlagi uprizoritve pa naj bi dajali notranji ritem rahli, simbolno akcentuirani prizori, ki se kontrastno prepletajo s povprečno vsakdanjostjo. Čeprav to ni edina pot umetniško dostojno oblikovati »Dnevnik«, se mi zdi, da je upravičena in da v njej temelji dejanski uspeh uprizoritve. Vendar je to iskanje ravnotežja med obema elementoma včasih škodovalo drugemu: ambient povprečne vsakdanjosti je rahlo dušil ozračje tistih prizorov, kjer posredno ali neposredno nastopa Anina obtožba obstoječega sveta. In tudi simboliziranje je ponekod prestopilo meje skladnosti s celotnim konceptom. Kot stilno docela tuj element se mi je na primer zdel v primeri z realistično preprostostjo ostale uprizoritve njen groteskno simbolični finale. Prav tako so me pri inscenaciji (ing. arh. Niko Matul), ki je sicer funkcionalno in smotrno rešila ne pretežavne probleme, motile grobo simbolne, poudarjene črne zastave z mrtvaškimi glavami. Bogastvo režiserjevih domislic, ki se mu večinoma pridružuje tenak posluh za občutek raznih nians, tako ni našlo svojega učinkovitega odmeva, učinkovitega v smislu dovršenosti, ki še ni popolna, a ji ne bi mogli ničesar več dodati, nič spremeniti. K takšnemu vtisu morda pripomore tudi neizenačenost in neharmoničnost celotnega ansambla, ki ni bila vpijoča, pozornemu očesu pa vseeno opazna. Zdi se mi, da zaradi pomanjkanja časa prizadevnost slehernega igralca ni bila dovolj izbrušeno vsklajena s celoto. Med vsemi liki (naj se omejim samo na nekatere) je bil skoraj presenetljiv Maks Furijan kot Dussel, skromen, nevsiljiv, pa vendar živ in plastičen. Teža celotne uprizoritve sloni predvsem na dveh likih: na Ottu Franku in njegovi hčerki Ani. Jože Zupan je Franka oblikoval v popolnoma pravilni smeri interpretacije: v izredno visok duhovni nivo, v počlovečeno človečnost, polno razumevanja za vse, brez trohice egoizma. Čeprav Zupan v tem ni docela uspel, se mi zdi, da je odkril v sebi izredno tople in včasih tudi prefinjene nianse, ki pomenijo zanj nedvomno lep uspeh. Vlogo Ane je upodobila Majda Potokarjeva. Njen izraziti, skoraj dvodelni razpon, je zlasti v prvem delu oblikovala z veliko polnostjo in otroškim temperamentom, domislicami in s poudarjeno etično platjo otroške duše, medtem ko v drugem delu. v prizorih prebujene otroške ljubezni in prebujenega miselnega obzorja, ni dobila dovolj opore v režiji, zato je bil nekoliko šibkeje izdelan. V celoti pa je njena Ana lepo doživetje za gledalca in pomembna stopnica na poti igralkinega razvoja.

Ob koncu bi rad še poudaril, da sem prepričan o velikem obisku, ki ga bo predstava doživela, upravičenem ne samo zaradi etične in umetniške kvalitete dela, ampak tudi zaradi uprizoritve same.

Jamar

Zastopnik novosadskega »Dnevnika« je izročil včeraj darilo igralcu Mestnega gledališča v Ljubljani Janezu Albrehtu, nagrajenemu na letošnjem novosadskem gledališkem festivalu »Steriijino pozorje«

LJUBLJANSKI KONCERTI

Debut domače koncertantke

Po toliko zapletih spet debut domačega koncertanta! Profesorica za klavir na mariborski Srednji glasbeni šoli Breda Rajhova je začela svoj spored (21. oktobra) v danes že nekoliko staromodni obliki, čeprav avtorji sami nikakor še ne učinkujejo zastarelo (Bach — stara klasika, Beethoven — klasika, Schumann — romantika), je pa zato na koncu toliko drzneje prelomila s tradicijo, ko je napravila po Debussyju in Škerjancu čez Albeniza precej oster zavoj h Gershwinu, v smer popularne glasbe. No, Albeniz ima že domovinsko pravico na solističnih koncertih; če je torej hotela z izbiro njegovih skladb povedati, da po njem ne more biti nobenega načelnega pomisleka niti proti Gershwinu, ji je treba dati kar prav.

Našla je simpatično rešitev, da je nastopila brez virtuoznih pretenzij in vendar se ji je vseskoz poznala izredna tehnična pripravljenost, še celo pa v tistih nepasažnih, »nekonservatorijskih« tehničnih prvinah kakor so oktave, repeticije, skoki. Če odračunamo tista dva zadnja cikla, Albenizovega in Gershwinovega, ki zahtevata od izvajalca toliko več discipline, kolikor je odpuščata poslušalcu in sta bila izvajalsko obvladana, se je čutilo, da so ji po slogu in vsebini najbolj sorodni Bach, Debussy in Škerjanc, torej avtorji pred klasiko in po njej ter visoki romantiki; pri teh se je namreč najbolj razvila njena ognjevita muzikalnost, čut za formo, sposobnost plastičnega razpletanja melodičnih glasov. Naj posebej poudarim nešablonsko in izredno smotrno dinamično izgradnjo v »Odsevih v vodi«! Tudi pri Schumannu so bile čiste glasbene vrednote izdelane nekako mimo čustvenih, vendar povzroča tak postopek pri tem avtorju nekakšno razcepljenost. Beethoven je bil bledejši, čutila se je kriza izvajalke; prebredla jo sicer je in s tem pokazala precejšnjo moč, toda temu Beethovnu je še manjkalo tisto, kar daje svetovnim pianistom mlajše šole svežino in izvirnost: do poslednjega giba obvladan in neskončno odtenjen klavirski zvok. Vendar koliko je pianistov naše mlajše generacije, ki bi to primerjavo bolje prestali?

Pianistka je morala dodajati. Celotni koncert je zelo lepo uspel.

Rafael Ajlec

IZ TOVARNE SANJ

Williama Faulknerja poznamo pri nas predvsem kot pomembnega pripovednika. Manj znana je njegova dejavnost pri filmu, čeprav le-ta sodi že v obdobje pred zadnjo svetovno vojno. Prav toliko pa je staro tudi njegovo umetniško sodelovanje s producentom in režiserjem Howardom Hawksom. Običajni motiv svoje proze: podobe iz ameriških kontrastov je tokrat zamenjal s sprehodom v malo znano egipčansko zgodovino. Zgodovinske resnice o velikem Keopsu so res več kot skromne. Začno in končajo se pri Piramidi, simbolu faraonovega despotizma. Kot glavni scenarist filma »Dežela faraonov« je Faulkner zato svobodno sprožil svojo fantazijo in nam ob upoštevanju redko znanih indicij posredoval svojo predstavo življenja v starem Egiptu.

V filmu se odvijata paralelno dve akciji: gradnja piramide in osebnostna drama, ki jo v tragičen Keopsov konec vodijo spletke druge faraonove žene Nelifer. Prepričljiv, grandiozni spektakel gradnje piramide daje filmu drago plačano monumentalnost, ki v marsičem spominja na filme Cecila de Milla. Hawkov film je med najdražjimi ameriškimi filmi vseh časov. Nekaj eksterierov je bilo posnetih na avtentičnem mestu, v Egiptu, s sodelovanjem desettisočev najetih statistov, felahov in egiptovske vojske. V svojem žanru pomeni brez dvoma eno najpomembnejših tovrstnih stvaritev.

Brez veliko komentarja vam lahko samo odsvetujemo ogled mehiškega filma »Minu« ali z originalnim simboličnim naslovom »Prepovedani sad«. Dokaj ostareli, sicer pa še vedno dovolj donjuanski pisatelj nenadoma naivno ali velikodušno ne želi vgrizniti v komaj dozorelo prepovedano jabolko. Ta sad je namreč od svojega varuha najmanj za polovico let mlajša Minů. Iz vsaj vizualno povsem neprepričljivih vzrokov, a menda z mladostnimi spomini in literarnimi emocijami prežeto dekle pa je že samo dovolj zaljubljeno v svojega skrbnika in ga z dobro taktiko končno tudi osvoji. Z zlagano čustvenostjo, melodramatično osladnostjo in brez prave umetniške sile, ki so jo nekdaj imeli filmi kot »Biser« ali »Mreža«, mehiški film povsem izgublja velike simpatije naših kinoobiskovalcev, ki si jih je pred leti zasluženo pridobil.

jp.

Zamujena priložnost

Večini domačih filmov je res težko sproti napisati običajno oceno. Seveda, samo zaradi kratkega predvajanja. Premieri novega hrvaškega filma »Naša pota se razhajajo« naj velja zato vsaj ta marginalični zapisek.

Film zajema snov iz težkih, a nepozabnih dni ilegalne borbe v okupiranem Zagrebu nezavisne države Hrvatske. Vojne razmere so zahtevale od naših ljudi velike preizkušnje značajev. Neredko so se znašli nekdanji študentski kolegi v različnih taborih. Seveda nastale razmere niso mogle dati samih herojev ali pa izdajalcev svoje domovine. Največ je bilo neznanih domoljubov, ki so tudi s svojimi skromnimi močmi mnogo prispevali k splošni NOB. O vseh teh nam pripoveduje scenarist novega »Jadranovega« filma Ivan Šibl, ki se je sam udeležil številnih akcij zagrebških ilegalcev in najdemo zato v njegovem scenariju mnogo avtobiografskih motivov. Čeprav je njegov dialog mestoma situacijsko neobičajen, ko je preveč literaren, sodi v celoti Šiblov scenarij med doslej najboljše filmske predloge v jugoslovanski kinematografiji. Glavna odlika sta mu plastičnost in raznovrstnost posameznih karakterjev. Režiser Šime Šimatović pa mu ni bil povsem kos v dokončni filmski realizaciji. Napredek od »Kamnitih horizontov« je sicer pri Šimatoviću očiten, ni pa sorazmeren s splošnim dvigom obrtniške potence našega filma. Povsem je zanemaril, v akcijskem filmu toliko potrebni tempo, ustrezno dinamiko dogajanja in v zahtevni mizansceni pokazal vse preveč naivnosti. Tudi delo z igralci kaže na šibko režiserjevo roko. Mimo tega pa je izbral ponesrečeno igralsko ekipo s popolnimi diletanti Sašo Novak in Borisem Hržićem na čelu. Pohvaliti moramo nekaj uspelih simbolnih asociacij v filmu, na primer motto motiv brleče cestne svetilke, simbol ilegalne aktivnosti v temi sodobnosti in vera v svetlobo jutrišnjega dne, ali pa asociacija smrti — policijski agenti pr[illegible] lečeni v svate z nevesto v bele [illegible] ...

Znani Frano Vodopivec j[illegible] dal filmu stilno uspešno fotograf[illegible] in likovno odkril nekaj novih zagrebških arhitektonskih zanimivosti.

Zaključimo lahko žal samo z ugotovitvijo, da je Šimatović zamudil zares veliko priložnost. Njegov ponovni popravni izpit bi bil za producente veliko tveganje.

fp.

Knjižni sejem v Frankfurtu

V Frankfurt sem prišel zjutraj, še pred sončnim vzhodom. Mesto ob Maini se je šele prebujalo. Običajno poslovno življenje se namreč začenja v zvezni republiki šele po osmih zjutraj, zato pa traja z majhnim opoldanskim odmorom ves dan. Ljudje so že vreli v potokih na trg pred postajo, kjer so še visele zastave udeleženk frankfurtskega velesejma, ki se je bil tedaj pravkar zaključil. Kot nekakšno nadaljevanje velesejma pa so nemški knjigotržci priredili v velesejmskih prostorih impozanten mednarodni knjižni sejem, ki je bil v Goethejevem mestu po vojni prvič organiziran leta 1949.

Letošnji knjižni sejem je bil deveti po vrsti in je trajal od 5. do 10. oktobra. Mednarodni knjižni sejmi v Frankfurtu postajajo vsako leto zanimivejši in privabljajo ljudi iz mnogih dežel. Letos je razstavljalo svoje publikacije 1300 založb iz 24 držav. Skupaj je bilo kakih 60.000 različnih knjig, od tega števila pa okrog 17.000 letošnjih novosti. Razstavljale so naslednje države: Argentinija, Avstrija, Belgija, Bolgarija, LR Kitajska in Čangkajškova Kitajska, ČSR, Danska, obe Nemčiji, Francija, Britanija Indija, Izrael, Italija, Jugoslavija, Nizozemska, Poljska, Romunija, Švedska Švica, Španija, Madžarska, ZSSR in ZDA. Med sejmom so bile različne strokovne prireditve, podelili pa so tudi — kakor vsako leto — mirovno nagrado nemških knjigotržcev. To je letos dobil ameriški pisatelj Thornton Wilder, znan po svojih povestih in odrskih delih (njegovo igro »Naše mesto« je uprizorila ljubljanska Drama). Slovesnost podelitve so kot višek sejma prenašale — vse nemške, avstrijske in švicarske radijske postaje ter televizijska mreža. Isti večer so izvajali Wilderjevo igro »Alkestiade«, napisano leta 1955.

Velesejem v Frankfurtu je blizu glavnega kolodvora. S tramvajem št. 16 je do njega komaj nekaj minut. Tam sem se kmalu po osmi uri pomešal med množico in hodil po dvoranah. In preden obhodiš vseh 780 stojnic, večidel natrpanih s knjigami, preden si vsaj bežno ogledaš stroke, ki te zanimajo, začutiš, da si pošteno truden in da je ura že precej čez poldan. A kaj to!

Vmes je kaj zanimivega opazovanja! Tu se v poslovnem vrvežu srečujejo trgovci z ustvarjalci — umetniki, pisatelji in kritiki, bibliografi, antikvarji, in spet trgovci. Vmes med kačo obiskovalcev pa se sprehajajo veseli dijaki, lovijo prospekte in se glasno smejijo. V dvoranah je nekoliko soparno, kajti zunaj sije sonce in njegova slepeča luč nas spremlja po vseh dvoranah. Mi, anonimni bralci in ljubitelji knjige, pa se navidez brezbrižno in kakor postopajoč pomikamo mimo stojnic, tu in tam postojimo, pogledamo naslov te ali one knjige in gremo dalje. Včasih vzamemo v roke knjigo in jo na hitro prelistamo. Reka obiskovalcev valovi. Ustrežljivi so predstavniki založb. Zlasti nekateri, ki izdajajo povečini pravo literaturo. Pri nekaterih vidiš, da niso samo trgovci. Pa saj so imeli prvi knjižni sejem v Frankfurtu že v 16. stoletju.

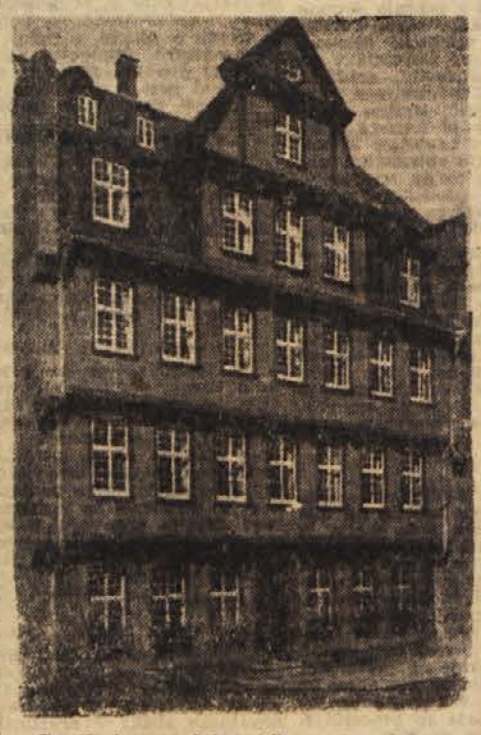

Goethejeva rojstna hiša v Frankfurtu

In med vsemi temi knjigami iščeš dobro knjigo. Med tolikimi tisoči to pač ni lahko, kajti vse, kar se tam ponuja, gotovo ni najboljše. Toda noben naslov in noben ovitek, pa naj učinkujeta še tako presenetljivo in izvirno, pravega ljubitelja knjige ne moreta speljati na led, če ta za njima ne čuti tistega velikega odkritja, tistega velikega spoznanja, ki si ga želimo od vsake knjige. Mnogi so prišli semkaj kot v nekak duhovni tresor. Že pred portali in na cestah, ki vodijo k sejmu, lahko spoznaš prijatelja knjige, kajti to so večidel posebne vrste obiskovalci, ne takšni kot na drugih sejmih. Tu gre pač za seznanjanje z notranjimi vrednotami! In tako ti seže roka po knjigi, da bi prišel do notranjega doživetja ali da bi prejel le potrdilo za to, da takih vrednot tudi današnjemu svetu ne manjka.

Žal ni mogoče podrobneje opisovati sejma, vendar bi vsaj omenil zanimive posebne razstave v okviru sejma. Na teh so prikazali najlepše nemške, avstrijske in švicarske knjižne izdaje iz leta 1956 in še posebno razstavo sodobne nemške knjižne ilustracije. Najlepše knjige izbira vsako leto posebna žirija knjigarnarjev, založnikov, grafikov, bibliofilov in bibliotekarjev. Izdajajo res že zelo lepe knjige, vendar še niso zadovoljni. Zunanja oblika knjige kaže številne možnosti od strogega tipa znanstvenega dela preko igrivo-vedre umetnostne publikacije do pisane, vesele otroške knjige. Pri vsej konvencionalnosti, ki jo v neki meri vsiljuje sama oblika knjige, ima danes opremljevalec mnogo izbire, poti, da duh knjižne besede zaživi. Tudi to je pokazala frankfurtska mednarodna knjižna razstava.

Sejem je dobro osvetlil tudi položaj nemške knjige v današnjem svetu. Lanska knjižna proizvodnja je znašala 17.215 knjig v zvezni republiki in 5583 del v demokratični republiki, s čimer se Nemčija uvršča — za Sovjetsko zvezo (30.811 del), Japonsko (21.653) in Veliko Britanijo (19.107) na četrto mesto v svetovni knjižni proizvodnji, če pa računamo obe Nemčiji, potem je v knjižni proizvodnji na drugem mestu v svetu. Šele za Nemčijo sledijo ZDA, Francija, Italija, Nizozemska itd. Jugoslavija je s 5105 knjigami na leto na desetem mestu na svetu, torej na visoki lestvici, pred Španijo, Portugalsko, Švedsko, ČSR, Belgijo, Švico, Poljsko, Avstrijo, Dansko, Madžarsko, Norveško, Grčijo in Finsko. Na sejmu si se mogel seznaniti z zanimivimi statistikami, koliko in iz katerih jezikov prevajajo Nemci, in koliko se prevaja iz nemščine, kakšen je izvoz in uvoz knjig, promet s knjigami v knjigarnah oziroma založbah, itd. Mesta, ki vodijo v nemškem založništvu, so: Stuttgart, München, Berlin, Hamburg in Frankfurt. V teh mestih je bilo izdanih 46,1 % vseh knjig.

Posamezne države so priredile male izbirne razstave. Naša država je bila, glede na njeno mesto v knjižni proizvodnji, preveč skromno zastopana.

Ko se spet znajdeš na ulici, si nekako omotičen. S kupom prospektov v roki sem šel proti Maini, da si ogledam Goethejevo rojstno hišo, ali bolje, Goethejev muzej, kajti hiša je le še, čeprav popolnoma natančna, vendarle samo rekonstrukcija in posnetek nekdanjega Goethejevega doma. Za 1 marko te spuste noter in ko se nabere dovolj ljudi — in teh je vedno dovolj — te začne vodič spremljati. Razlaga. Pohištvo in slike so večidel še iste. Duha tega doma pa si lahko vsakdo, kdor je bral Goethejevo avtobiografijo, z lahkoto prikliče v spomin. Natančno sem si ogledoval pritličje s kuhinjo in družinsko sobo, kjer se je odvijalo vsakdanje življenje Goethejevih, prvo, drugo in tretje nadstropje, ki jih veže prostorno stopnišče. Najdalje sem se pač zadržal v tretjem nadstropju, v srednji sobi, ki gleda na ulico. Tam stoji miza, za katero je mladi Goethe začel pisati Fausta. Obstal sem in začutil posebno vznemirjenost, ki me je spremljala ves čas, dokler se nisem znašel na ulici.

Potem sem šel še k stari mestni hiši »Römer« in na most, ki vodi čez Maino. Po reki so vozile ladje, druge, ne tiste, ki jih je občudoval Goethe kot otrok. Okrog mene je bil trušč delavnika. Ljudje so hodili mimo, vsakdanje, kakor kje drugje, pogreznjeni vsak v svoje skrbi. Obstal sem na mostu, ker je nad Maino zapihal osvežujoč veter in zri v reko ljudi in vozil, ki je ni bilo konca.

FRANCE NOVŠAK

NAŠIM MLADIM BRALCEM

Film »Lepo je biti mlad«

(In še nekaj o filmu »Ne čakaj na maj«)

Zadnje čase je največ gledalcev Ljubljane privabljal film »Lepo je biti mlad«. Med njimi je bilo največ nas, študentov. Vsi smo odhajali iz dvorane razvedreni, veselih obrazov. Ta film res zasluži, da napišemo nekaj besed o njem.

Film zajema snov iz dijaškega življenja v Angliji. Dijaki so naravni z vsemi napakami in vrlinami. Imajo orkester z mister Dinglom, ki ga vsi prisrčno ljubijo. Tudi on jih razume, jim pomaga in celo sam dela za njihove instrumente. Zaradi tega mora tudi z gimnazije. Dijaki začno stavkati, ugovarjajo neljubemu ravnatelju in nazadnje se vse srečno konča.

Film je barvan. Po tehnični in igralski strani je neoporečen. Gotovo je vsem najbolj ugajal John Milles v vlogi Mr. Dingla. Ta se je vživel v glasbo in v dijaške probleme tako, da je prikazal izvrsten lik profesorja-glasbenika. Tudi dijaki so igrali naravno. Med njimi mi je najbolj ugajala Paulette. Ravnatelj se mi je zdel nekoliko nepreprič ljiv.

Ob tem filmu se človek nehote spomni na slovenski film »Ne čakaj na maj«. Oba filma imata isti namen. Prodreti v globino dijaškega življenja in oba sta tesno povezana z glasbo. Toda kakšna je razlika med njima. Pri »Vesni« se človek resda mogoče več smeji. Toda smeji se neumnostim, ki jih počenjajo študenti. Ta smeh ti takoj zamre in ko odhajaš domov, ti ne ostane od filma in smeha nič. Nasprotno pa ti ostane od filma »Lepo je biti mlad« nekaj toplega, lepega, o čemer še dolgo misliš.

Ob koncu bi prosil v imenu vseh dijakov Ljubljane podjetje za dobavo filmov, da bi dobavilo namesto tolikih kavbojk in kriminalk raje več filmov, kot je film »Lepo je biti mlad«.

Jakšič Matija,
V. a klasične gimnazije
v Ljubljani.

JANEZ FAŠALEK

Atene za časa Perikleja

Ko slišimo kaj o Atenah v Periklejevem času, nam običajno stopi pred oči veličastna slika Akropole s Partenonom in Ateninо soho. Nimamo pa prave predstave o mestu samem, o katerem si morda kdo misli, da je imelo snažne, gladke ulice, palače z marmornimi pročelji, parke in nasade.

Silno bi se motili! Ko je prispel tujec med dolgima zidovoma iz Pireja v Atene, je bil hudo razočaran. Pirej je bil lepo urejeno pristaniško mesto. — V Atenah pa prava zmešnjava. Po mestu se je vila množica tesnih, umazanih in vijugastih cest. Pisatelj komedij Lizip se sicer jezi, češ:

če nisi nikdar videl še Aten, si
— štor.
če pa, pa niso te ogrele
— trmast osel
če so, pa rad si ločil se,
— si butast vol.

To je sicer grobo povedano, zato pa zmeraj samo še na pol resnično. Razen Akropole in javnih shajališč so imele Atene tudi v Periklejevi dobi isto lice kot po perzijski vihri. Ko so Perzijci odšli, so si zgradili prebivalci iz podrtin borne koče in po umazanih ulicah si vsak čas lahko videl domače živali, konje, osle in prašiče. Plemstvo se je mudilo v mestu le mimogrede, po večini je namreč živelo v lepih dvorcih na deželi.

Hiše so bile iz lesa in ilovice, kanalizacije in razsvetljave ni bilo. Živo sliko resničnega življenja nam posreduje prizor v Aristofanovih Osah: Sodna obravnava bo. Porotniki jo že navsezgodaj mahajo proti zbornici. Zares so med njimi sami vrli meščani Ker je tema, jim svetijo sinčki s svetilkami. Po hrapavem tlaku klopotajo težki koraki. Kar naenkrat prelomi tišino otroški glas:

»Ata, ata, drek: glejte, da ga ne pohodite!«

Če tako gledamo na vsakdanje življenje v Atenah, šele lahko razumemo voščilo istega pesnika v Aharnjanih, ki ga izreče zbor svojemu skopemu horegu, češ če ga napadejo pijani ponočnjaki, bog daj, da bi namesto za kamen prijel za pravkar odloženi kupček človečnosti. Sicer pa so bili tudi Atenci dostojni ljudje. Nočne posode so praznili samo na večer in kar na cesto. Če je koga prizadelo, so se vselej vljudno opravičili:

»Pa bi se bili umaknili!«

Za osebno življenje torej Atencem ni bilo dosti mar, pač pa za skupnost. Tu so skrbeli za dostojno in prijetno bivanje. Mestne hiše niso postavili, pač pa so obdali trg s platanami, stebri in napisi. Zakaj so živeli bolj v javnosti kot doma? Doma jih je bila sama skromnost, na zunaj pa so ob velikih praznikih kazali ves sijaj. Teh se je namreč udeleževal celoten grški svet in pred njim so hoteli pokazati svojo veličino. Sicer pa je potekalo življenje Atencev podobno kot pri nas. Delali so, da so si zaslužili kruh. Zato je popolnoma napačno, če kdo misli, da je bilo njih opravilo le šport, upravljanje premoženja, politika, filozofija in slovstvo. Prav malo so živeli od dela suženjskih rok. Otroci so hodili zjutraj v šolo, žene po gospodinjskih opravkih, možje za poklicnim delom. In poklicev je bilo v helenistični dobi že okrog 179. Atenci so torej prav pridno delali. Pindar je na primer pisal pesmi le za denar, sofista Prodikos in Gorgias pa sta zahtevala od učenca po 2,700.000 din današnje vrednosti za tečaj. Pri tem sta imela vedno dovolj slušateljev in bila sta prijatelja najvišjih glav v državi. Antični Atenec torej ni bil postopač, temveč vesten, vztrajen in podjeten delavec nič manj kot smo mi dandanes.

Akropola

Kako naj se imenuje

Predloge so poslali:

Pušnik Vladimir, IV. r. gimn., Hrastnik —

1. Črke so zapisale
2. Mladim srcem
3. Ali že veš
4. Dobro je, da veš
5. Preberi, če si radoveden
6. Vsak četrtek

Maintinger Petja, IV. r. gimn., Brankova 9, Ljubljana —

1. Mlada brazda
2. Pomladna pota
3. Prvo cvetje
4. Vesna mladosti
5. Naša stran
6. Izpod peresa
7. Mladi svet
8. Stran mladih
9. Prvi koraki
10. Misli mladih

Jenko Helena, IV. r. gimn., Šentvid nad Ljubljano —

1. Pišimo in rišimo
2. Mi ustvarjamo
3. Mladih src utrip

Tonin Večeslav, Šentvid 63 — Naši mladini

Pavel Mišmaš,
II. letnik učiteljišča.

O prejšnji mladinski strani

Spoštovani tovariš urednik!

Iskreno Ti hočem povedati svoje mnenje o Tvoji prejšnji mladinski strani. Pesem »Skozi okno...« Anice Barbič je lepa. Lepa je tudi proza »V jesenski tišini« (L. K., III. r. gimn., Ljubljana). Pesem »Jeseni« Jenko Helene mi ni všeč zaradi tavanja »sem ter tja« v stihu: ABBC, AABB, AABB in končno ABCC.

Lepo in iskreno je napisana kritika o »Pepelki« (Stekleni čevljček). »Pesnik Sorškega polja« (prispevek Jakoba Mullerja) je splošno znana ugotovitev, nič originalnega in nič vzpodbujajočega — saj vse to že vemo vsi. Te ugotovitve lahko najdemo v vsaki šolski knjigi. Črtica »Vrnila sem se« je precej zgrešena. Napisana je po črno-belem sistemu. Ostali prispevki so povprečni. Slikanica V. Pirnata »Modrijan v morskih globinah« je dobra, toda prekratka, kajti čuti se že konec. Sicer je zanimiva, a je premalo znanstveno utemeljena. Lepo bi bilo, če bi gledali in brali nadaljevanje »Modrijana« v drugem umetnem satelitu. Drugače je Pirnatova slikanica najboljša pri nas v zadnjem času.

Pozdravlja Te Tvoj zvesti bralec Jože Pirc, dijak, Litostroj VIII/IV.

»VRETENO«

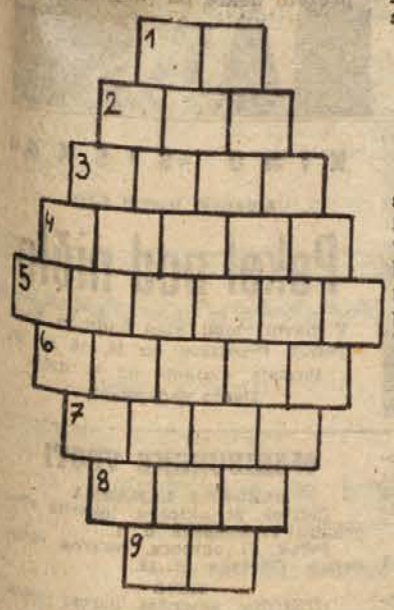

1. osebni zaimek (množ.), 2. drag, 3. pralno sredstvo, 4. lepljen, 5. mesto v Italiji, 6. moško ime, 7. orožje, 8. poseduje 9. dva samoglasnika.

KNJIGA O ŽIVALIH

Čestokrat se dogaja, da ima otrok zanimanje za živali, jih goji in ljubkuje. Takšno nagnjenje je imel v mladosti tudi pisatelj Novak, ki nam je napisal: »Živali moje prijateljice«.

Drobne a prisrčne zgodbice so napisane čuteče in s srcem. V njih ni suhoparnega opisovanja živali, kar bi se pisatelju — profesorju prirodopisa prav lahko zgodilo. Nasprotno, njegove živali živijo in so nam blizu s svojimi dejanji in nehanji. Čutimo, kako skrbno in s kakšno vnemo jih je negoval in vzgajal, pa tudi učil in kako velika in nepozabna doživetja je doživljal z njimi. Temu njegovemu delu se je pridruževal tudi oče in mu je pomagal in svetoval. Tako ga je prvič popeljal na polšji lov, ki je bil za dečka prav skrivnosten in nenavaden, pri čemer ga je uvajal v mnoge živalske skrivnosti. Podarjal mu je mlade želve, papige in ježa, s katerimi je doživljal obilo lepega in zanimivega. Vendar je pozneje že na lastno pest stikal za živalmi in jih nosil domov Tako nam prav prisrčno opisuje začetno golobarjenje in skušnje z divjimi in domačimi golobi. V strmih previsnih stenah se je srečal celo z planinskim orlom ter zasledoval »leteče dragulje«, kakor imenuje vodomce. Prav tako se ni ustrašil čmrljev in jih je junaško ogrebel v panj ter včasih posrkal iz njega med, ki so ga nabrali njegovi drobni prijateljčki. Najprisrčnejši pa so gotovo polhi, navihani kosmatinčki in njihova šaljiva početja ter zajčki, dolgouhi prijatelji.

Pestra družba živali je zapustila pisatelju nepozabne spomine. Do njih diha njegova ljubezen in o njih je napisal knjigo, kjer spoznamo, da so živali prijateljice vsakega človeka, če jih ljubi in živi z njimi.

Jenko Helena, 4. r. gimn.
Šentvid nad Ljubljano.

KRIŽANKA »AVTO«

Vodoravno: 1. spored, 8. evropska država, 9. zelišče, 10. stokanje, 14. ogrožen, 17. težka vojaška vozila, 19. zbornica, 22. hitro hlapljiva tekočina, 24. osebni zaimek, 25. priimek slovenskega pesnika, 26. latinski veznik, 27. veznik, 28. čevljarski material. 30. davnost, 31. del voza.

Navpično: 1. urad, 2. skrajni del polotoka, 3. zelenica sredi puščave, 4. opazovati, 5. del živali, 6. medmet, 7. mesec v letu, 11. moško ime, 12. indijanski čoln, 13. svetlomodro, 14. mednarodni izraz za »sever«, 15. veznik, 16. nedoločni zaimek, 18. domača žival, 20. električna merska enota, 21. tako se oglaša krava, 23. kazalni zaimek, 26. glavni števnik, 29. oblika pomožnega glagola.

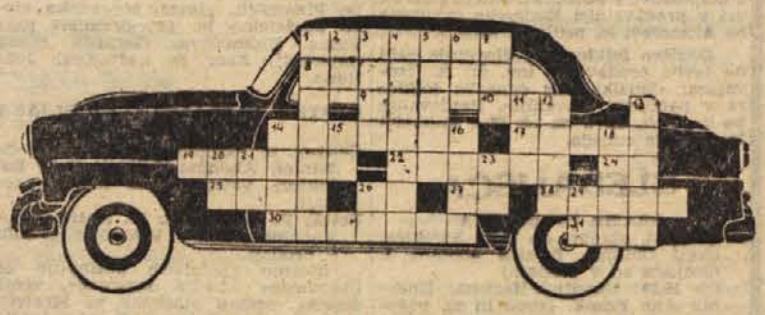

Liki in vsota

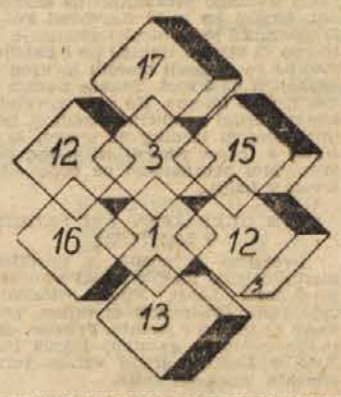

Na risbi vidite osem likov, kateri se medsebojno sečejo. V prostore, kjer se posamezni liki sečejo, je treba vpisati primerna števila, tako da bo vsota števil v vsakem liku 21.

DVE PESMI

MIHA

Če bi bil Miha velik fant,
ne bi na steno pajace risal
in niti več v šolo hodil
in lizike lizal
in muce vlekel za rep
in hodil v Tivoli na potep.

Če bi bil Miha velik fant,
bi si še svečko obrisal.

KDOR IMA

Kdor ima zajčka,
naj ga proda.
Kdor ima racko,
ali pajacka,
kdor ima punčke,
kdor ima žogo,
naj jo proda,
da bomo kupili
muci obleko,
da ne bo taka
tekala preko praga
in taka gledala mimoidoče ljudi.

Modrijan v morskih globinah

Riše in piše
Vladimir Pirnat dijak VII. r. gimn., Ljubljana

37. Modrijan je ležal precej časa v globoki nezavesti. Ko pa se je osvestil, so bile njegove prve besede: »Kje je fosil?« Janezek mu je odgovoril: »Ni ušel. Tudi Jack je dobil poljubček. Ujeli pa smo ga le.« Modrijan se je nasmehnil. Šele zdaj so se mu vračali v spomin dogodki, ki jih je preživel. »Hotel sem ga živega ujeti in ga pripeljati domov,« je dejal Modrijan.

38. Brž ko je ozdravel, je šel v kabino pogledat mrtvo žival. Bil je poln neizmernega veselja. Njegovo življenjsko delo je končano z uspehom Ko se je prvič k moštvu, je dal povelje: »Dvignili se bomo nad gladino. Rad bi videl sonce.« Podmornica se je počasi dvigala. V vodi so se začeli razlikovati modrikasti odtenki dnevne svetlobe. Ko so prodrli nad morsko gladino, so globoko zadihali sveži zrak.

39. Na obzorju se je začrtala tako draga morska obala. Bližali so se domu. Ali ni na obali nemir? Res, gotovo jih pričakujejo s strahom in nestrpnostjo. Pristali so ob obali. Žena je objela Modrijana, nato pa je ta dvignil sinčka, Janez pa svojega fantička. Ostalo moštvo — nekoč razbojniki — pa so nemo gledali ta prizor. Niso se mogli načuditi tako prijetnemu in radostnemu snidenju.

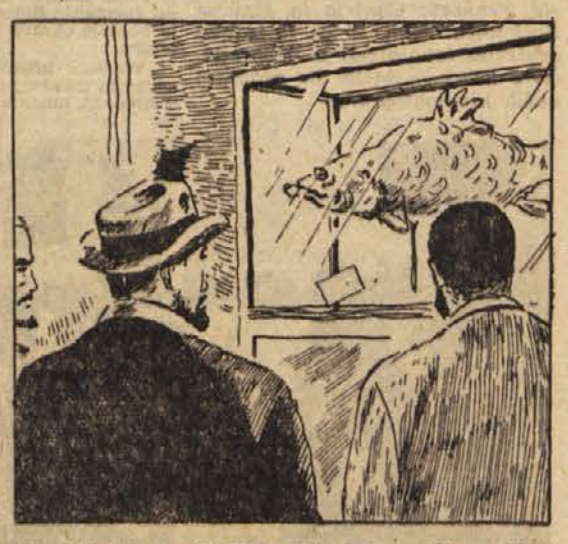

40. Nekoč so prišli Janez, Jack in ostalo moštvo na obisk k svojemu prijatelju, k učenemu in junaškemu kapitanu Modrijanu. Ta jih je veselo pozdravil. Potem pa jih je povabil v muzej Na vzvišenem mestu je na posebnem podstavku stal fosil, zaščiten s steklom. Stali so okrog njega v prijetnem razgovoru o tem, kako velike nevarnosti in težave jim je delal v morskih globinah.

KONEC

TELESNA KULTURA

PROBLEMI IN VZDUŠJE OB NOVOUSTANOVLJENEM ŠPORTNEM DRUŠTVU V KRANJU

Obetajoča planika v »Planiki«?

Znova in znova poudarjamo, da v naši telesni kulturi ne bomo dosegli množičnosti, če ne bomo razvili te dejavnosti tudi med vsemi delovnimi kolektivi. Zato je za pozdraviti, če v nekem delovnem kolektivu ustanove aktiv, društvo ali klub telesne kulture — saj ime ni važno — vendar je zaželeno, da se aktivi v posameznih delovnih kolektivih, če je le mogoče, združijo v eno društvo, da se ne bi cepile sile, zlasti kader in da bi s pridom uporabljali materialna sredstva. Seveda pa je prav tako zaželeno, da vsak aktiv telesne kulture pri nekem delovnem kolektivu skupaj z vodstvom podjetja skrbi za ureditev najbolj potrebnih športnih naprav pri samem podjetju ali pa v njegovi neposredni bližini.

Iz Kranja smo prejeli dopis, v katerem pisec zelo kritično obravnava razvoj telesnokulturnega društva pri enem izmed tamkajšnjih delovnih kolektivov — tovarni čevljev »Planika«. V vrsticah tega dopisa so izražena tudi nekatera nasprotja in problemi telesnokulturne dejavnosti v Kranju nasploh, nekatere trditve pa tudi presegajo ta okvir. Seznanimo se z njimi:

»Šport za reklamo«

»V marcu je delovni kolektiv tovarne »Planika« v Kranju ustanovil športno društvo. Vsi upi, da bomo v Kranju dobili tovarniški aktiv, ki bo služil članom kolektiva za razvedrilo in telesno krepitev, pa so se izkazali več ali manj za neosnovane. Športna dejavnost v tovarni »Planika« je šla v popolnoma drugo, lahko rečemo novo smer. Pobudo za aktivnost, ki naj bi razširila šport v Kranju tudi med tiste, ki se doslej z njim še niso ukvarjali, bi moral pozdraviti. Žal, se to ni zgodilo.

Prva dejavnost je bila posvečena nogometu. Z izpadom Mladosti iz lige je del igralcev in vodstva prestopil k »Planiki«, prav tako pa tudi nekateri igralci Triglava, izmed katerih je nekaj takšnih, ki so bili prej najbolj nedisciplinirani. Igralci so bili zbrani z raznih vetrov. Torej nič lastnega, nobenega športnika, ki bi se šele začel baviti z nogometom. Razna tolmačenja in izjave trde, da gre za to, da bi šport delal reklamo za »Planiko« kot tovarno čevljev. Zato je tudi ime športnega društva isto kot tovarniško. Tokrat gre torej za nekaj popolnoma novega: šport ni več sredstvo za razvoj telesne kulture človeka, za dvig njegove storilnosti, pač pa je le sredstvo za reklamo. Takšno pojmovanje športa nam je tuje in naj bi tudi takšno ostalo.

V »Planiki« so v rokometnem moštvu zbrani igralci, ki nimajo nikakršne zveze z delovnim kolektivom te tovarne, pri kegljačih pa aktivni igralci Triglava, ki naj bi v Kranju nastopali še za Triglav, drugod pa v dresih z napisi »Planika«. Mar tudi to ne potrjuje izkoriščanja športa za reklamo?

Minulo soboto smo imeli v Kranju mednarodno tekmo. Nogometno moštvo VSV Villach iz Beljaka je igralo z moštvom tovarne »Planika«. Ni potrebno posebej poudariti, da je nastopil NK »Planika« pod imenom tovarne. Tekma je bila slaba. Igralci »Planike« nimajo kvalitete, niti kvalifikacije za takšen nastop, razen tega pa so igrali izredno surovo. Kdo je sploh odobril takšno nogometno srečanje in zakaj je moštvo »Planike« nastopilo pod tovarniškim imenom? Stvar je jasna. Tokrat gre za najbolj enostavno izigravanje predpisov o mednarodnih tekmovanjih. Kakšno kvalifikacijo pa sploh ima nižjerazredni klub za igranje mednarodnih nogometnih tekem? Poudariti je treba, da »Planika« nima svojega igrišča in da igrišča Mladosti sploh ne more uporabljati, baje zaradi dvomljivih prestopov bivših igralcev Mladosti k »Planiki«. Vse to kaže, da šport v »Planiki« ni šel pravo pot. Zanimivo bi bilo zvedeti, če res tovarna finansira dejavnost tega društva iz materianih stroškov, kot na primer reklamo.

O enem in drugem bi bilo prav, da se pozanimajo pristojni mestni forumi, glede mednarodne tekme pa tudi NZS. Iskreno pa želimo, da bi šel šport v »Planiki« po pravilni poti.« tt

Kaj pravijo pri »Planiki«

Nekatere navedbe in trditve v omenjenem dopisu mečejo torej temne sence na mlado športno društvo, ki so ga pri tovarni čevljev Planika ustanovili letos, po vseh ustreznih pravilih. Zato smo se pozanimali za vso zadevo pri »Planiki« sami. Direktor podjetja, Andrej Verbič, je hkrati tudi predsednik športnega društva. Na trditve in nekatere obtožbe je odgovoril približno takole:

Športno društvo ‚Plnika' smo ustanovili iz več razlogov. Razumljivo je, da smo ga ustanovili predvsem zato, da bi imeli člani našega delovnega kolektiva razvedrilo in da bi si krepili telo in duha v okviru podjetja, v kolikor nimajo možnosti, ali vsaj boljših ne, drugod. Nikakor nismo ustanovili društvo zato, da bi bilo naperjeno proti drugim. Res pa je, da vodstvo podjetja ni moglo več dovoliti, da bi se uslužbenci kot simpatizerji društev Mladosti in Triglava vsak ponedeljek med seboj prepirali in da bi pri tem trpela delovna storilnost.

V našem kolektivu je veliko zanimanja za športno dejavnost. Menili pa smo, da bi bilo bolje, če bi ta entuziazem krepil kolektiv, kot pa da bi ga slabil. Prepričan sem, da bo prihodnje leto vsak tretji uslužbenec aktivni član društva. Nihče pa ne prejema nobenih sredstev in nima nobenih ugodnosti na svojem delovnem mestu. Razumljivo je, da so pogoji za razvoj telesne kulture pri podjetjih boljši kot marsikje. Zakaj ne bi imeli člani našega delovnega kolektiva svoje igrišče, če imamo zanj pripravljen teren tik ob tovarni in če ga grade s prostovoljnim delom?«

Ali vaše moštvo res nastopa zgolj pod imenom tovarne, ki izdelujejo čevlje, z edinim namenom, da bi reklamiralo njene izdelke in ali je bil to tudi primer v srečanju s nogometnim klubom Villach?

»To je nesmisel. Zelo težko bi ta ali ona športna vrsta našega podjetja dosegla takšne uspehe, ki bi bili tudi v propagando korist tovarne. Morda bi dosegla, če bi delavci le gojili šport, ne pa tudi delali kot vsi drugi. Tega ne bi nikoli dovolili. Če pa je kvaliteta plod množičnega udejstvovanja, potem je to edino pravilno, vendar je naše podjetje zato vse premajhno.

Kot mi je poznano, je srečanje z beljaškimi nogometaši dovolila podzveza, vzlic temu pa se okoli njega spletajo intrige, kar za kranjska društva ni nič nenavadnega. Prav včeraj sem svetoval predsedniku Sveta za telesno kulturo pri občinskem ljudskem odboru, da bi sedli predstavniki vseh kranjskih društev za mizo in se o tem pošteno pogovorili.«

Tajnik društva Planika Rudi Gros je razložil te »intrige« takole:

»Našemu nogometnemu klubu niti Mladost, niti Triglav nočeta odstopiti igrašča za tekme. Večje število naših uslužbencev je bilo prej včlanjenih pri obeh društvih. Sedaj pa so razumljivo člani Planike. Le trije člani nogometnega moštva niso naši uslužbenci in pa rokometaši, ki so v glavnem dijaki. Naši kegljači so še vedno člani kegljaškega kluba Triglav, vendar pa nastopajo kot sindikalno moštvo Planike, kot je bil to primer z našimi nogometaši ob srečanju z beljaškim nogometnim klubom, ker kot registrirani nogometni klub niso mogli nastopiti. Razen tega ima naše društvo še šahovsko, namiznoteniško in teniško sekcijo. Na novem igrišču bomo postavili tudi telovadišče, tako da bodo imeli delavci, ki radi telovadijo, orodje tako rekoč pri roki.

Govorice okoli finansiranja srečanja z beljaškimi nogometaši so neosnovane, ker smo stroške — 20.000 din krili z vstopnino, nekaj pa je dala sindikalna podružnica.«

Smučarji trkajo na vrata Badgasteina in Lahtija

Svetovno prvenstvo v smučanju — v Badgasteinu za alpske, v Lahtiju na Finskem pa za klasične discipline — bo velika borba vrhunskih smučarjev, pa tudi za ugled posameznih držav. Zlasti se za Badgastein pripravljajo alpske države, ki žele ohraniti primat pred smučarji iz vzhodnoevropskih držav, ZDA in Nordijci. Le-ti pa si ne žele enakovredne konkurence v tekih in skokih iz teh držav, zato posvečajo več pozornosti pripravam za Lahti.

ŠVICARJI NE ŠTEDIJO

Priprave Avstrijcev in pa Švicarjev v alpskih disciplinah pa so po svoji širokopoteznosti pred pripravami Francozov, Nemcev, Italijanov in drugih. Švicarska smučarska zveza je zagotovila za nadaljnji trening 80.000 frankov. Vsega skupaj bodo švicarski alpski smučarji po končanem kondicijskem treningu presmučali na snegu 32 dni. Moške bo vodil Raymond Fellay. Medtem, ko je za alpsko smučanje določeno za skupni trening po 8 kandidatov, pa so Švicarji omejili ta krog pri skakalcih na 5 mož. Tekače trenira Finec Keikki Luoma. Ko bo v novembru končan drugi kondicijski trening, bodo imeli skupni trening na snegu, ki bo trajal 3 tedne. Skoraj tri tedne pred svetovnim prvenstvom pa bodo odpotovali v Lahti.

150.000 GLEDALCEV PRI SKOKIH V LAHTIJU?

Svetovno prvenstvo v nordijskih disciplinah bo torej v finski smučarski prestolnici Lahti. Finci pričakujejo zelo velik obisk tudi iz tujine, predvsem za tekmo v skokih. Pravijo, da si jo bo ogledalo najmanj 150.000 ljudi. Zato v Lahtiju grade veliko število zimskih weekend hišic.

AVSTRIJCI HOČEJO »POPOLNO ZMAGO«

Badgastein je edinstvena možnost, pravijo Avstrijci. Zato ne štedijo s sredstvi, kar zadeva priprave. »Avstrijci hočejo doseči popolno zmago,« je izjavil švedski strokovnjak FLS Bibbo Nordenskjold. Vsi alpski smučarji, ki kaj pomenijo, so na skupnem treningu pod Dachsteinom na tečaju profesorja Rössnerja, ki se je nedavno vrnil iz ZDA. Manjka le Toni Sailer, ki je pri snemanju filma v Münchenu. Kmalu bo delo opravil in se pojavil na treningu.

Profesor Rössner je na osnovi dosedanjih izkušenj in vsega kar je videl v Ameriki, mnenja, da so najboljši treningi — v intervalih. Prav tako se zavzema za skupen trening smučarjev in smučark. Trening prvih je seveda težji. Navzočnost smučark — pravi Rössner — napravi trening bolj prijeten in lahko zato traja dlje časa, ne da bi psihološko utrujal.

Festivalska misel na filmskem traku

Ljubljana, 23. okt. — V dvorani slovenskih filmskih delavcev so danes predvajali kratkometražni barvni film, ki prikazuje I. slovenski festival telesne kulture.

V 15 minutah, kolikor traja film, smo spet obudili spomine na veliko manifestacijo telesne kulture v naši republiki. V skladnem glasbenem ritmu so se vrstile živobarvne slike s športnih prireditev, parade z množičnega nastopa pripadnikov »Partizana« ter športnikov na centralnem stadionu.

Ta zgodovinski dokument enotnosti, množičnosti in kvalitete slovenske telesne kulture je registriralo na filmskem traku ljubljansko podjetje »VIBA-film«. Scenarij je napisal, film zrežiral in montiral Dušan Povh, glasbo je skomponiral Borut Lesjak, kamera pa je bila v spretnih rokah Ivana Marinčka, Mileta de Glerie, Franceta Cerarja in Simona Rackoviča. Film, ki ga je izdelal centralni laboratorij v Beogradu, bo v kratkem prišel na program naših kinematografov.

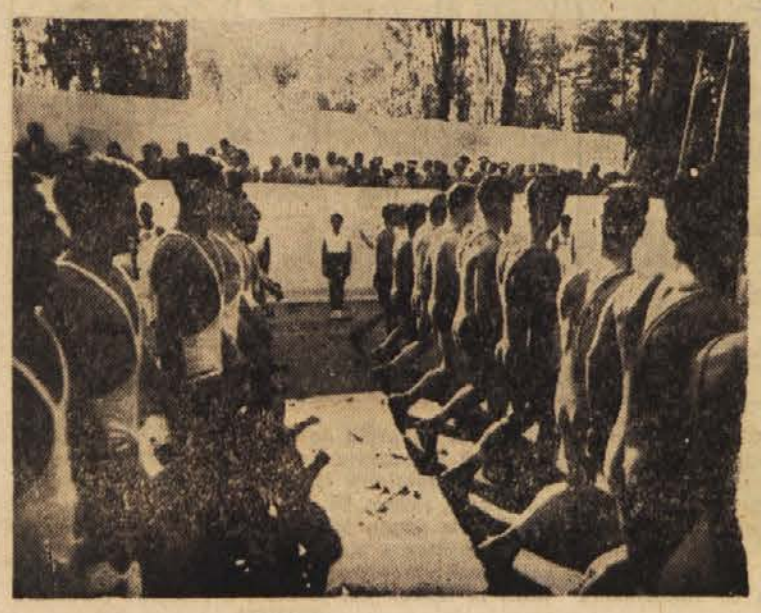

Brzojavke

● WENINGEN, 23. okt. (Tanjug). — Jugoslovanska velemojstra Borislav Ivkov in dr. Petar Trifunović sta danes prispela v nizozemsko mesto Weningen, kjer bo od 26. oktobra do 27. novembra conski turnir FIDE. Izmed 18 udeležencev (Stahlberg, Larsen, Olafson, Szabo, Teschner, Niphaus, Dickstein, Heninen, Johaneson, Clarck, Kolarov, Trojanescu, Uhlmann, Alster, Prins in Bouwmeester) si bo trojica prvoplasiranih zagotovila sodelovanje na medconskem turnirju, ki bo prihodnje leto v Portorožu. Sekundant naših velemojstrov je mednarodni mojster Karaklajić.

● BEOGRAD, 23. okt. — Sekretariat Košarkarske zveze Jugoslavije je kategoriziral igralce in dodelil drugo kategorijo med drugim tudi slovenskim košarkarjem Daneu, Kristančiču in Kandusu, kaže pa, da bosta v to kategorijo prišla tudi še Lokar in Bajc. Sekretariat KZJ ni nobenega izmed reprezentantov uvrstil v prvo kategorijo.

● BEOGRAD, 23. okt. — Na skupni seji upravnih odborov NZJ in Zveze nogometnih sodnikov so razpravljali o stanju in problemih nogometnih sodnikov, ter ugotovili, da je nujno potrebno izenačiti kriterij sojenja in zvišati nagrade sodnikom. Prav tako bi bilo potrebno tudi več seminarjev pred začetkom prvenstvenih tekmovanj.

● LONDON, 23. okt. (Reuter). — Ameriški boksar težke kategorije Willy Pastranov je sinoči premagal Angleža Richardsona po točkah v deseti rundi. Pastranov je četrti na lestvici profesionalnih boksarjev težke kategorije.

● BEWERVICK, 23. okt. (Tanjug). — Organizator vsakoletnega mednarodnega šahovskega turnirja v Bewervicku (Nizozemska) je povabil na turnir, ki bo od 9. do 19. januarja 1958 jugoslovanska mojstra Matanovića in Milića, ki bosta igrala na glavnem turnirju. Na razne stranske turnirje pa so povabili še Fudererja, Kostića, Pirca, Djajo in Božića.

● ZAGREB, 23. okt. — Zvezni kapetan jugoslovanske namiznoteniške reprezentance Zlatko Weiler je določil naslednje kandidate, ki se bodo od 28. oktobra naprej pripravljali na skupnem treningu v Zagrebu: Vogrinc, Harangozo, brata Marković, Hrbud in Franič ter Čovičeva, Nikoličeva in Trampuževa. Po treningu bo Weiler sestavil reprezentanco za dvoboj z Madžarsko (8. novembra v Zagrebu) in Francijo (12. novembra v Ljubljani).

● SARAJEVO, 23. okt. — Čeprav je bo XIII. državno šahovsko prvenstvo Jugoslavije začelo šele v drugi polovici februarja 1958, se je prireditelj, šahovska zveza BiH, že začel marljivo pripravljati nanj. Turnir bo v svečani dvorani športnega doma.

Dnevne novice

ZDRAVSTVENA DEŽURNA SLUŽBA od 19. do 25. oktobra 1957

Nočno dežurno službo za nujne obiske na bolnikovem domu od 20. do 7. ure zjutraj, ob nedeljah in praznikih ves dan imajo:

Zdravstveni dom Center: dr. Zalta Maks, Puharjeva 3, telefon 21-824. dr. Podobnik Jože, Gorupova 3, telefon 21-516. V odsotnosti zdravnika kličite telefon LM 30-200.

Zdravstveni dom občine Ljubljana-Bežigrad: dr. Marjan Naglas, Lavričeva 5-a, telefon 31-286, v odsotnosti 30-800.

Zdravstveni dom Ljubljana-Šiška: dr. Pavle Jezeršek, Knezova ul 11, tel. 21-744.

Zdravstveni dom Ljubljana-Vič: dr. Gorazd Zavrnik, Rimska c. 22, tel. 20-438, dr. Milan Strukelj, tel. 21-797. Nedeljska dežurna služba v ambulanti Mirje, Rimska cesta 31, tel. 21-797 od 8.—14. ure.

Zdravstveni dom Moste: dr. Vanjoš Bregant, tel. 31-359.

Ljubljana, Krekova 5: V odsotnosti zdravnika kličite telefon LM 30-300. Preko dneva vršijo obiske po domovih vsi zdravniki zdravstvenega doma.

Zdravstveni dom Rudnik: dr. Fedor Krejči, Privoz 18, telefon 20-767, v odsotnosti zdravnika kličite telefon LM 20-500. V soboto je dežurna služba že od 18. ure dalje.

»Razstava nedokumentirane fotografije iz narodnoosvobodilne borbe« v muzeju Narodne osvoboditve LR Slovenije v Ljubljani, Celovška 23 je odprta do konca oktobra t. l. od 9 do 18. ure. Obiskovalci, prispevajte k dokumentaciji razstavljenih fotografij.

Pri
MESTNI HRANILNICI LJUBLJANSKI
varčuje 49.000 vlagateljev

Delovni kolektivi in sindikalne podružnice! Moskovski cirkus gostuje samo do 31. oktobra zaradi odhoda v Egipt. Prodaja vstopnic od 9. do 20. ure pri blagajni cirkusa v Tivoliju in pri Putniku za dva dni naprej.

Vstopnice v predprodaji si lahko pravočasno nabavite na skupno naročilo pri blagajni cirkusa od 9. do 10. ure. Informacije dobite tudi po telefonu 20-146.

V Mali galeriji je odprta razstava karikatur vsak dan od 10—13 in 16—19 do vključno 1. novembra 1957. Razstavija Pečar Borut.

Uprava za ceste LRS sporoča, da je cesta Kranjska gora—Vršič—Trenta na odseku Erika—Vršič—odcep k izviru Soče v Trenti, zaradi popravil zaprta za ves promet.

GOSPODINJE! PRIJETNO PRESENEČENJE

ISOL
ČISTILO ZA KOVINE IN STEKLO

Frizerski saloni! Vse potrebne preparate in ostali material dobite s primernim popustom v drogeriji »MAJDA«, Ljubljana, Židovska ul. 1.

»ULTRAGIN« — šport krema je prvovrstna mastna krema. Tudi tvoja koža potrebuje hranive snovi, ki jih vsebuje »ULTRAGIN« — šport krema.

»FLEX« dobiš pri trgovcu, kjer kupuješ za svoje gospodinjstvo. Zahtevaj »FLEX«, če hočeš kvaliteto. Idealno čisti mastne madeže.

Sminke »Eveline« v 9 modernih svetlih barvah — enakovredne najboljšim francoskim — primerne za vsako priliko in obleko so dobile drogerije povsod!

PREDAVANJA

Društvo arhitektov Slovenije, Zavod za stanovanjsko izgradnjo OLO Ljubljana in Fakulteta za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani vabijo na predavanje prof. Leopolda Sautterja iz Stuttgarta o sodobnih zvočnih in toplotnih izolacijah ter zaščiti pred vlago v gradbeništvu. Predavanje bo v nemščini, spremljano z diapozitivi v petek, 25. oktobra ob 20. uri v predavalnici Rudarske fakultete na Aškerčevi 20, pritličje, soba 5.

Društvo folkloristov Slovenije vabi na javno predavanje tov. dr. R. Hrovatina: »Muzikološka označba folklore v panonski Sloveniji«. Predavanje bo v petek, 25. t. m. ob 17 v knjižnici Narodnega muzeja.

GLEDALIŠČA

DRAMA LJUBLJANA

Četrtek, 24. oktobra ob 15.30: Sofokles: Kralj Oidipus. Dijaški abonma I. (Stojišča so v prodaji.)
Ob 19.30: Goodrich-Hackett: Dnevnik Ane Frank. Izven in za podeželje. (Vstopnice so že v prodaji.)
Petek, 25. oktobra ob 19.30: O'Neill: Dolgega dneva potovanje v noč. Premiera. Izven. (Vstopnice so že v prodaji.)

Opozarjamo na prvo reprizo »Dnevnika Ane Frank drevi ob 19.30, in na nedeljsko popoldansko predstavo komedije »Sedem let skomin«. Začetek ob 15. uri. Vstopnice so že v prodaji.

Tretja premiera v ljubljanski Drami bo O'Neillovo »Dolgega dneva potovanje v noč« v režiji Slavka Jana. Sceno je postavil Sveta Jovanović, kostumograf je Mija Jarčeva, scensko glasbo je komponiral Bojan Adamič. Delo je prevedla Mira Mihelčičeva. Igrajo: Edvard Gregorin kot gost, Vida Juvanova, Boris Kralj, Andrej Kurent in Helena Erjavčeva. Premiera, ki bo obenem prva uprizoritev tega dela v Jugoslaviji, bo jutri v petek. Začetek ob 19.30.

Pozivamo vse statiste in statistke, ki bodo sodelovali v »Optimistični tragediji«, da se zagotovo udeleže vaje v ponedeljek, dne 28. oktobra ob 19. uri v Drami.

OPERA

Četrtek, 24. oktobra ob 19.30 Baletni večer: Chopin: Sylfide, von Einem: Rondo o zlatem teletu, Rossini-Respighi: Fantastična prodajalna. Abonma red D. (Galer. sedeži v prodaji.)
Petek, 25. oktobra zaprto.

Kot prvo premiero v sezoni bo Opera uprizorila v nedeljo, 27. t. m. opero Umberta Giordana **»André Chénier«**. Opera prikazuje življenjsko in ljubezensko zgodbo pesnika Cheniera in grofice Madeleine de Coigny. Giordanovo delo sodi v veristično obdobje italijanske operne tvornosti in je zaradi svoje melodioznosti in spevnosti ohranilo poleg nekaterih Puccinijevih in Mascagnijevih del vse do danes živ interes pri publiki vseh svetovnih opernih odrov. Našo novo uprizoritev po nekajletnem premoru so pripravili: dirigent Rado Simoniti, režiser Ciril Debevec in scenograf akad. slikar Marjan Pliberšek. V naslovni vlogi se bo predstavil novo angažirani dramski tenor Attilio Planinšek, glavno sopransko vlogo Madeleine bo pri premieri pela Vilma Bukovčeva, Gerarda Samo Smerkolj. Zbor je naštudiral Jože Hanc.

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA
Gledališka pasaža

Četrtek, 24. oktobra ob 20: Večer v čitalnici. Abonma Četrtek II — kolektivi. Vstopnice so tudi v prodaji.
Petek, 25. oktobra ob 20: Nušič, »Dr.« Abonma Petek I. Vstopnice so tudi v prodaji.

Mestno gledališče potrebuje za uprizoritev »Ladja spomina«, večje število moških statistov in igralcev majhnih vlog. Interesenti naj se javijo v petek ali soboto med 15. in 17. uro v Mestnem gledališču.

SENTJAKOBSKO GLEDALIŠČE
Ljubljana, Mestni dom

Četrtek, 24. oktobra ob 16 in 20: L. Bobič: »Družina Blo«, komedija. Gostovanje v Prešernovem gledališču v Kranju.
Sobota, 26. oktobra ob 20: Scheinpflugova: »Okence«. (Zgodba profesorja Johaneka), veseloigra. Red B. Vstopnice so tudi v prodaji.

Prodaja vstopnic v Mestnem domu, rezervirajte telefon 32-860.

OBRTNIŠKO GLEDALIŠČE LJUBLJANA
Komenskega ulica 12

26. oktobra, ob 20: H. Tiemayer: »Mladost pred sodiščem« 2. repriza.
27. oktobra, ob 20: H. Tiemayer: »Mladost pred sodiščem« 3. repriza.

Vstopnice so v predprodaji: v soboto od 10 do 12 in od 18 do 20. (Lahko se kupijo že za nedeljo); v nedeljo: od 10 do 12 in od 18 do 20.

MLADINSKO GLEDALIŠČE
Ljubljana — Križanke

bo uprizorilo v nedeljo, dne 27. okt. ob 10. uri dopoldan Sylvia Kammerman »Štiri enodejanke«: »Lev in miš«, »Semenke«, »Rdeča kapica« in »Snegulječica«.

Vstopnice so na razpolago pri dnevni blagajni od 10—12 in od 18—20 od petka dalje.

MESTNO LUTKOVNO GLEDALIŠČE MARIONETE
Levstikov (Sentjakobski) trg št. 2

Sobota, 26. oktobra ob 17: Cinybulk-Dežman: »Igračke na cestah«;
ob 20.30: Bevk: »Lenuh Poležuh«.
Nedelja, 27. oktobra ob 11: Bevk: »Lenuh Poležuh«;
ob 15: Cinybulk-Dežman: »Igračke na cestah«.

Prodaja vstopnic za vse predstave vsak dan (razen nečelje) od 10—12 na upravi Resljeva 36, tel. 32-020 in pol ure pred vsako predstavo pri gledališki blagajni.

KINEMATOGRAFI PREDVAJAJO

KINO »VIČ«
AMER. BARVNI
CINEMASCOPE
FILM
s stereofonskim zvokom (magnetni sistem)
»Dežela faraonov«

Brez tednika. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. V glavni vlogi Jack Hawkins, Joan Collins in Dewey Martin. Prodaja vstopnic od 9.30 do 11 ter od 14 dalje.

KINO »UNION«: amer. barvni film »Zgodba o Glennu Millerju«. Brez tednika. Predstave ob 15, 17, 19 in 21.15. Ob 10 je matineja istega filma. V gl. vlogi James Stewart in June Allyson.
KINO »KOMUNA«: amer. barvni cinemascope film s stereofonskim zvokom (magnetni sistem) »Reka smrti«. Brez tednika. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. V gl. vlogi: Marilyn Monroe.
KINO »SLOGA«: premiera amer. barv. filma »Rob Roy«. Tednik: F. N. 42. Pri zadnji predstavi »Dinar na dinar. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. V gl. vlogi Richard Todd.
KINO »VIČ«: amer. barvni cinemascope film s stereofonskim zvokom (magnetni sistem) »Dežela faraonov«. Brez tednika. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. V glavni vlogi Jack Hawkins.
Prodaja vstopnic v vseh kinematografih od 9.30—11 in od 14 dalje, za matinejo v kinu »Union« pa od 9 dalje.
KINO »SOČA«: zaprto!
KINO »LITOSTROJ«: angleški film »Skozi pekel«. Brez tednika. V gl. vlogi Peter Finch in Virginia Mac Keena. Predstava ob 20. Prodaja vstopnic uro pred začetkom predstave. Danes zadnjikrat!
MLADINSKI KINO LJUDSKE MILICE Kotnikova 8: ameriški film »Skrivnost zapuščenega vrta«. Predstavi vsak dan ob 10 in 15. Danes zadnjikrat! Jutri bo na sporedu jugoslovanski film »Solaja«.

KINO »TRIGLAV«
Ameriški barvni film
»Ona je vedela kaj hoče«
Tednik. V glavni vlogi: Dick Powell, Debbie Reynolds, Anne Francis. Predstave: Ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 15 dalje

KINO »ŠIŠKA«
Ameriški barvni film
Pekel pod ničlo
V glavni vlogi: Alan Ladd in Joan Tetzel. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 14 dalje
Danes zadnjikrat.

MARIBORSKE VESTI

DEŽURNA LEKARNA

Četrtek, 24. oktobra, lekarna »Pri gradu«, Partizanska c. 1.
Petek, 25. oktobra, lekarna »Studenci«, Gorkega ul. 18.

KINO

»UNION«: ameriški barvni cinemascopski film »Vera Kruz«.
»PARTIZAN«: ital. film »Plaža.
»UDARNIK«: kitajski film »Belo laso dekle«.

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE

Četrtek, 24. oktobra ob 19.30: Verdi: »Aida«. Red A.
Sobota, 26. oktobra ob 20: Wolf: »Kotorski mornarji«. Premiera. Izven in za premierski abonma.

CELJSKE VESTI

SLOV. LJUDSKO GLEDALIŠČE CELJE

Četrtek, 24. oktobra ob 15.00: Molière: »Skopuh«. Gostovanje v Novem Celju.
ob 20: Platon: »Poslednji dnevi Sokrata«. Četrtkov abonma in izven Gostovanje Lojzeta Potokarja.
Petek, 25. oktobra ob 15.30: Peter Ustinov: »Romanov in Julija«. I. srednješolski abonma.
Sobota, 26. oktobra ob 20: Platon: »Poslednji dnevi Sokrata«. Sobotni abonma in izven Gostovanje Lojzeta Potokarja.
Nedelja, 27. oktobra ob 10: Platon: »Poslednji dnevi Sokrata«. Nedeljski dopoldanski abonma in izven. Gostovanje Lojzeta Potokarja.
ob 15.30: Dnevnik Ane Frankove. Izven.

Obveščamo občinstvo, da lahko nabavlja vstopnice za predstave tudi pri poslovalnici »Putnika« dnevno do 16. ure, kasneje pa pri gledališki blagajni

KINO

»UNION«: jugoslov. film »Slab denar«. Predstavi ob 18 in 20.
»METROPOL«: jugoslovanski film »Čeveljički na asfaltu«. Predstavi ob 18 in 20.

IZ MURSKE SOBOTE

KINO

»PARK«: jugoslovanski film »Ona dva«. Predstava ob 20.

IZ DOGERŠČINE SLATINE

KINO

Ameriški film »V koloradskih kanjonih«. V glavni vlogi Richard Basehort.

GLOBOK OTROŠKI VOZIČEK prodam. Ogled vsak dan od 15—16 pri Eizner, Ljubljana, Tržaška 1a.

RADIO LJUBLJANA

SPORED
za četrtek, dne 24. oktobra 1957

Poročila: 5.05, 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.30, 22.00, 22.55

5.00–8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) – vmes ob 6.30–6.40 Reklame – 6.40–6.45 Naš jedilnik – 8.05 Mali zbor »Svobod« pojo umetne in narodne pesmi – 8.35 Zabavni orkester Radia Ljubljana – dirigent Wilhelm Dumka – 9.00 Hammond orgle in klavir – 9.25 Blaž Arnič: Koncert za violino in orkester – 10.10 Operetni potpourri – 10.40 Dvajset minut z ansamblom Victor Silvester in Charles Vanderberg – 11.00 Arije iz Donizettijevih oper – 11.30 Cicibanom – dober dan! – Toda Seliškar: Palčkova Lizika – 11.45 Pesmi za naše male – 12.00 Veliki zabavni orkestri – 12.30 Kmečka univerza – 12.40 Igra celjski instrumentalni kvintet, pojeta Erika Kozoderec in Marjan Robiek – 13.15 Novejše popevke Marja Lanze – 13.30 Popularne melodije iz orkestralne glasbe – 14.20 Zanimivosti iz znanosti in tehnike – 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo – 15.15 Zabavna glasba, vmes reklame – 15.40 Humoreska tega tedna – Simo Ćurić: Mrkalji čakajo turiste – 16.00 Z našimi in inozemskimi solisti in skladatelji – 17.10 Zbor Normana Luboffa – 17.30 Se še spominjaš? – znane a še vedno zaželene melodije – 18.00 Radijska univerza – Valerija Osterc: Dragi kamni – 18.15 Vilko Ukmar: Simfonični poemi – 18.45 Četrtkova reportaža – 19.00 Zabavna glasba, vmes reklame – 19.30 Radijski dnevnik – 19.50 Tedenski notranjepolitični pregled – 20.05 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov – 21.00 Literarni večer – Prekmurska revolucija v Kranjčevi prozi – 21.30 Bruno Bjelinski: Godalni kvartet št. 2 – 22.15 »Po svetu jazza« – 23.00 do 23.15 in 23.30–23.45 Oddaja za tujino (prenos iz Beograda).

II. PROGRAM

14.00 Od arije do arije – 15.00 Napoved časa, poročila in vremenska napoved – 15.10 Ljubljanska kronika in obvestila – 15.25–16.00 Igrajo Pihalna godba Ljubljanske garnizije, Godba na pihala Svobode I iz Hrastnika in Pihalna godba Ljudske milice.

22.15–23.00 Nočni komorni koncert.

SPORED
za petek, dne 25. oktobra 1957

Poročila: 5.05, 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.30, 22.00, 22.55

5.00–8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) – vmes ob 6.30–6.40 Reklame – 6.40–6.45 Naš jedilnik – 8.05 Jutranji divertimento – 9.00 Radijski roman – Tarasov-Rodinov: Čokolada – V. – 9.20 Dovolite, naj vam jih predstavimo – Carla Boni, Gino Latilla, Ivo Robič, Lola Novaković, Doris Day, Pery Como, Zlata Gašperšič, Wolfgang Sauer, Charles Trenet – 10.10 Drobne skladbe velikih mojstrov – 11.00 Narodne pesmi raznih ljudstev – 11.30 Za dom in žene – 11.40 Ansambel Mojmira Sepeta in trio Boruta Lesjaka – 12.00 Opoldanski koncertni spored – 12.30 Kmetijski nasveti – Jože Kregar: Korček in drugo zimsko cvetje – 12.40 Igra vam Kmečka godba p. v. Silva Tamšeta – 13.15 Od arije do arije – 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo – Maca Kalin: Tonček je dobil nove čevlje – 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo – 15.15 Zabavna glasba, vmes reklame – 15.40 Iz svetovne književnosti – Legenda o planini Tan-Vin – 16.00 Mojstri koncertnega odra – 30. oddaja: Friedrich Gulda – 17.10 Od polke do calypsa – 18.00 Iz naših kolektivov – 18.30 Pevsko društvo »Slavček« iz Trbovelj p. v. Jožeta Skrinarja poje umetne in narodne pesmi – 18.50 Družinski pogovori – Helena Puhar: Najstarejši otrok v družini. – 19.00 Zabavna glasba, vmes reklame. 19.30 Radijski dnevnik – 20.00 Obisk v studiu 14 – Plesni ork. Radia Ljubljana, dirigent Bojan Adamič – 20.15 Tedenski zunanje-politični pregled – 20.30 Pogled v orkestralno ustvarjanje Johanna Sebastiana Bacha (glasbena oddaja s komentarjem) – 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih – 22.15 Trije vam žele prijeten počitek – 23.00–23.15 in 23.30–23.45 Oddaja za tujino (prenos iz Beograda).

II. PROGRAM

14.00 Odlomki iz simfonij in koncertov – 15.00 Napoved časa, poročila in vremenska napoved – 15.10 Razgovori z volivci – 15.25 Operetna glasba – 15.55–16.00 Ljubljanska kronika – 22.15–23.00 Nočni koncert.

VESTI IZ KRANJA

Četrtek, 24. oktobra ob 16 in 20: L. Bobič: »Družina Blo«, komedija. Gostovanje Šentjakobskega gledališča iz Ljubljane.

Prodaja vstopnic v Prešernovem gledališču.

KINO

»STORŽIČ«: slovenski film »Ne hitaj na maj«. Predstave ob 16, 18 in 20.

Z BLEDA

Francoski film »Edvard in Karolina«. V glavni vlogi Daniel Gelin in Anne Vernon. Predstava ob 20.

Vesti z Jesenic in okolice

»RADIO«: italijanski barvni film »Giuseppe Verdi«. V glavni vlogi Pierro Cressoy in Anna Maria Ferrero. Predstavi ob 18 in 20. V petek isti spored!

»PLAVŽ«: nemški film »Se ni prepozno«. Predstavi ob 18 in 20. V petek isti spored!

VESTI IZ TRBOVELJ

»DELAVSKI DOM«: jugoslovanski film »Ne obračaj se, sinko!« V glavni vlogi Bert Sotlar.

VESTI IZ KOPRA

GLEDALIŠČE SLOV. PRIMORJA KOPER

Četrtek, 24. oktobra ob 20.00 V. Ocvirk: »Mati na pogorišču«. Predstava v Kopru.

Petek, 25. oktobra ob 20.00 V. Ocvirk: »Mati na pogorišču«. Predstava v Piranu.

Sobota, 26. oktobra ob 20.00: V. Ocvirk: »Mati na pogorišču«. Predstava na Škofijah

AVTOPODJETJE »SLAVNIK« — KOPER

proda

OSEBNI AVTO znamke »Humber«

jakost motorja 90 KS, število sedežev 8. Karoserija je zaprta, nova, izdelava »Slavnik«.

Osebni avtomobil je v zelo dobrem stanju in tudi cena je ugodna.

Interesenti si lahko ogledajo vozilo v Kopru pri Avtopodjetju »Slavnik«.

»TARA«

podjetje za promet z gradbenim in tehničnim materialom
BEOGRAD, DUNAVSKA 21

razpisuje

natečaj za

1. pomočnika glavnega direktorja za komercialno poslovanje
2. direktorja poslovalnice za vodno-inštalacijski material
3. direktorja poslovalnice za elektrotehnični material

POGOJI: za osebo pod 1. – ekonomska fakulteta s triletno prakso na vodilnem delovnem mestu v trgovini ali srednja ekonomska oziroma njej enaka šola s šestletno prakso na vodilnem delovnem mestu v trgovini; za osebi pod 2. in 3. – ekonomska fakulteta ali srednja strokovna izobrazba s petletno prakso na vodilnem mestu v trgovini ali nižja strokovna izobrazba z osemletno prakso na vodilnem mestu v trgovini.

Pod 2. in 3. je potrebno popolno poznavanje celotnega poslovanja navedenih strok.

Plače po tarifnem pravilniku podjetja.

Prošnje z življenjepisom je treba poslati sekretariatu podjetja najpozneje do 1. novembra 1957.

Delavski svet

TOVARNE LEPENKE V TRŽIČU

razpisuje naslednja službena mesta za

šefa računovodstva

z ekonomsko fakultetno izobrazbo in 2-letno samostojno računovodsko prakso, ali srednjo ekonomsko šolo in najmanj 5-letno prakso kot samostojni računovodja.

tehničnega obratovodjo

s strokovno izobrazbo industrijske papirniške šole in petletno prakso ali najmanj 6-letno prakso v izdelavi lesovinske lepenke.

Interesenti naj se takoj prijavijo pismeno ali osebno pri upravi podjetja. Plača po tarifnem pravilniku.

KMETIJSKA ZADRUGA – PIVKA

razpisuje mesto za

UPRAVNIKA

Pogoj je ustrezna izobrazba in vsaj triletna praksa v vodenju gospodarstva in kmetijstva.

Plača po tarifnem pravilniku.

Prošnje pošljite na zgornji naslov in obvezno priložite življenjepis, potrdilo o nekaznovanju, potrdilo o dosedanjem poslovanju.

Nastop službe takoj ali po dogovoru.

Večje industrijsko podjetje
V OKOLICI LJUBLJANE

sprejme v službo

pomočnika glavnega računovodje

Pogoji: ustrezna izobrazba in praksa.

Družinsko stanovanje zagotovljeno, nastop službe po dogovoru.

stenodaktilografko

z ustrezno izobrazbo in prakso.

Nastop službe takoj oziroma po dogovoru. – Za stanovanje zagotovljena samska soba.

Naslov se poizve v oglasnem oddelku LP.

3474

ZVEZA KOMUNALNIH BANK LR SLOVENIJE

razpisuje delovna mesta

instruktorjev za bančno-tehnične in bančno organizacijske posle
v komunalnih bankah LR Slovenije.

POGOJI: Večletna bančna praksa na vodilnem delovnem mestu.

Prejemki določeni po Uredbi o nazivih in plačah uslužbencev komunalnih bank – osnovna plača, položajni dodatek in dopolnilna plača.

Ponudbe s kratkim življenjepisom in opisom dosedanjega službovanja pošljite do 10. novembra 1957 na tajništvo Zveze komunalnih bank LR Slovenije – Ljubljana, Miklošičeva 8/I.

RAZPIS

Komisija za razpis mest direktorjev in poslovodij ObLO Izola razpisuje po 90. členu Uredbe o ustanavljanju podjetij in obrti (Uradni list FLRJ štev. 51/53) in 10. člena Zakona o pristojnosti občinskih in okrajnih ljudskih odborov (Uradni list FLRJ štev. 34/55) naslednja delovna mesta za:

1. **Direktorja gradbenega podjetja »Gradbenik«**
   POGOJI: gradbeni inženir ali tehnik s pooblastilom in 10-letno prakso na vodilnem mestu stroke.
2. **Direktorja obrtnega gradbenega podjetja »Obnova«**
   POGOJI: gradbeni inženir ali tehnik s poblastilom oziroma strokovni uslužbenec ustrezajoče stroke z uspešno večletno prakso na vodilnem mestu.
3. **Poslovodja mizarske obrtne delavnice »Nanos«**
4. **Direktorja mestne Pekarne**
5. **Upravnika gostišča »Turist«**
6. **Upravnika gostišča »Ljudska menza«**
   Pod točko 3, 4, 5, 6 se zahteva visokokvalificiran delavec iz ustrezne stroke z uspešno večletno prakso na podobnem vodilnem mestu.

Pravilno kolkovano prošnjo z izčrpnim življenjepisom, dokazili o strokovni usposobljenosti in navedbo dosedanjih zaposlitev dostavite ObLO Izola do 30. oktobra 1957.

Z izboljšanjem tehnološkega postopka pri proizvodnji

izolacijskih azbestnih plošč »STRAGARIT«

ki so izdelane iz kvalitetnih surovin

RUDNIKA IN SEPARACIJE AZBESTA STRAGARI

nam je uspelo doseči bistveno

ZNIŽANJE CEN

Sedanje cene:

debelina	0,3	do	1,0 mm	540 din
debelina	1,0	do	3,0 mm	430 din
debelina	3,1	do	10,0 mm	400 din
debelina	10,1	do	15,0 mm	600 din

NOVA CENA ENOTNA ZA NORMALNE DEBELINE 330 din.

Franko postaja kupca-zastopnika

Naročila sprejemajo glavna zastopstva za prodajo:

V Ljubljani, »Tehnometal«, Titova 26.
V Beogradu, »Tehnohemija«, Karadjordjeva 44,
V Zagrebu, Mlinoopskrba«, Matičeva 2
V Sarajevu, »Jugoazbest«, Ulica JNA 52
ali pa Rudnik azbesta Stragari, NR Srbija in Tovarna papirja Količevo pri Domžalah, LRS.

Proizvodnja »stragarita« je pod stalnim strokovnim nadzorstvom

Zavoda za raziskavo materiala in konstrukcij LRS, Ljubljana.

AZBESTNA IZOLACIJSKA PLOŠČA »STRAGARIT«

je naš novi splošno uporabni industrijski proizvod. Nenadomestljiva je zlasti kot tesnilni material za pline pri visokih temperaturah, za tesnjenje parnih kotlov, turbin in črpalk, za spojnice in zavore, kot tesnilne plošče za visoki pritisk, za elektroizolacije, za telekomunikacijske naprave itd.

V vseh trgovinah s tehničnim materialom zahtevajte le

AZBESTNO IZOLACIJSKO PLOŠČO »STRAGARIT« PO ZNIŽANI CENI!

RUDNIK RJAVEGA PREMOGA TRBOVLJE-HRASTNIK

razpisuje naslednja delovna mesta za:

gradbenega inženirja

POGOJI: gradbena fakulteta po možnosti z nekaj let prakse.

pravnega referenta

POGOJI: pravna fakulteta z nekaj let prakse v gospodarski organizaciji ali sodišču.

V poštev pridejo kandidati do 35 oziroma največ 40 let starosti.

Plača po dogovoru. Družinsko stanovanje zagotovljeno. Prošnjo z življenjepisom in navedbo dosedanjih zaposlitev pošljite na naslov »Uprava rudnika rjavega premoga Trbovlje-Hrastnik« v Trbovljah.

List izdaja in tiska Časopisno-založniško podjetje »Ljudska pravica«, Ljubljana, Kopitarjeva ulica 6, telefon 89-181 – Notranjepolitična gospodarska rubrika Nazorjeva 12/II, telefon 20-507 in 22-621 – Kulturna rubrika Kopitarjeva 6/III, telefon 31-357 – Uprava Trubarjeva ulica 24, telefon 22-491 in 22-492 – Naročninski oddelek Petkovškovo nabrežje 25, telefon 22-494 – Oglasni oddelek Kopitarjeva 4, telefon 31-358 – Poslovalnica na Titovi cesti 15, telefon 22-322 – Mesečna naročnina 250 din, za tujino 500 din – Tekoči račun 60-KB-6-Ž-1393 – Poštni predal 42 – Poštnina plačana v gotovini – Rokopisov ne vračamo.

Vzporedno s kongresom poklicnih bolniških sester in babic so v Londonu odprli tudi razstavo tehničnih pridobitev. Na sliki novi plastični šotor, v katerem dajejo bodočim materam in drugim potrebnim organizmom kisik, ne da bi ga bilo treba poprej ohladiti. Pravijo, da je aparat zelo ekonomičen.

Dirka za novimi CIGARETAMI

Kemiki in biologi skušajo omejiti količine benzopirena v tobaku

Nedavno so britanske zdravstvene oblasti v posebnem poročilu ponovno opozorile na to, da je kajenje eden izmed povzročiteljev raka na pljučih. Spričo te in podobnih objav so zahtevali pridelovalci tobaka in tovarne cigaret od znanstvenikov potrdilo, da kajenje ni prav nič škodljivejše od velemestnega zraka.

Leta 1930 so našli v katranu črnega premoga, pred leti pa tudi v plinih, ki nastajajo pri izgorevanju bencina, nafte v Dieslovih motorjih in tobaka, posebno snov, ki so ji strokovnjaki dali ime benzopiren. Pri poskusih na živalih je benzopiren zares povzročil rakaste bolezni. Ta snov torej pospešuje raka, vendar je človeški organizem nikoli ne dobi toliko, kot so je dali znanstveniki poskusnim živalim, saj je na primer v velemestnem zraku vdihne kolmaj nekaj sto milijonink grama letno. Angleški strokovnjaki so izračunali, da prebivalci angleških mest vdihnejo na leto dve sto milijonink grama benzopirena, ki pride v zrak iz industrijskih naprav in iz avtomobilskega prometa.

Močan kadilec, torej tisti, ki pokadi dnevno po štirideset cigaret, vdihne po podatkih nekaterih inštitutov le 150 milijonink grama benzopirena. Lahko bi rekli — pravijo angleški znanstveniki, ki se ukvarjajo s tem vprašanjem — da kajenje in okuženi mestni zrak v določenih okoliščinah povzročita raka. Kakšne so te okoliščine, pa sodobna znanost doslej še ni mogla povedati, zakaj za rakom na pljučih je zbolela že vrsta ljudi, ki niso nikoli kadili. Verjetno je torej individualna konstitucija kot povsod drugod tudi pri tem odločilnega pomena.

Ko je medicina pred leti opozorila na nevarnost in so kadilci zahtevali pomoč, jim je tobačna industrija postregla s cigaretami, v katerih so posebni filtri zadržali šest desetin tobačnega katrana. Filtri pa so zadrževali tudi nikotin in druge aromatične snovi, zato kadilci niso bili zadovoljni in so se spet vrnili k poprejšnjim cigaretam.

V tem je tudi vsa težava: kadilec zahteva nikotin, z njim pa pride v kadilčeva pljuča tudi del tobačnega katrana. Treba bo torej najti cigareto, ki bo dajala dovolj nikotina, hkrati pa bo zmanjševala nastanek benzopirena na najmanjšo možno mero. Ameriški kemiki so prvi sporočili, da sol, imenovana amonijev sulfat, skoraj povsem preprečuje nastanek nevarnega benzopirena. Znanstveniki pa so previdni, en sam uspel poskus zanje še ne more biti tudi upoštevanja vreden rezultat, zato številni inštituti še dalje delajo poskuse, da bi našli »razoroženo cigareto«. Za sedaj še niso odkrili snovi, ki bi zanesljivo preprečevala škodljivi učinek benzopirena.

S tem vprašanjem pa se ukvarjajo tudi biologi: iščejo tobačno sorto z malenkostno količino nikotina, seveda pa bi navzlic temu morala zadovoljiti želje kadilcev. Pravijo, da je nastanek benzopirena odvisen od temperature, pri kateri cigareta izgoreva. Z znižanjem temperature bi zmanjšali tudi možnosti za nastanek škodljive snovi, zato posvečajo svoje strokovne sposobnosti cigaretnemu papirju, vlagi v cigaretah in podobnim rečem. Po vsem tem spoznamo, da morajo strokovnjaki pri »razoroževanju cigaret« upoštevati vrsto pomembnih činiteljev, ki se jih po navadi niti ne spomnimo, kadar si prižgemo cigareto.

Na tisoče litrov mleka na področju 200 kvadratnih milj v angleškem Cumberlandu so zlili v kanale, da je steklo v morje, ker so ugotovili z Geigerjevimi števci, da je stopnja radioaktivnosti v mleku šestkratno presegla zdravju otrok neškodljivo količino. V cumberlandski tovarni plutonija je bil dim zaradi prehude vročine v napravah močno radioaktiven.

Potvorjeni zgodovinski učbeniki

Na zasedanju UNESCO (Organizacija OZN za umetnost, znanost in kulturo) so bili navedeni tudi podatki o učbenikih za zgodovino, zemljepis in književnost, ki so jih pregledali v deželah, včlanjenih v to organizacijo. Komisije so ugotovile, da

- na Švedskem otroci v šolah spoznavajo Pariz na podlagi fotografij, na katerih je videti poslopja, ki jih že desetletja ni več;
- je v italijanskih učbenikih zemljepisa Madžarska opisana kot stepa, pri čemer so posebej poudarjene tiste pokrajine, v katerih je zemlja že več kot 60 let obdelana;
- v italijanskih in nemških zgodovinskih učbenikih ni besedice o drugi svetovni vojni...

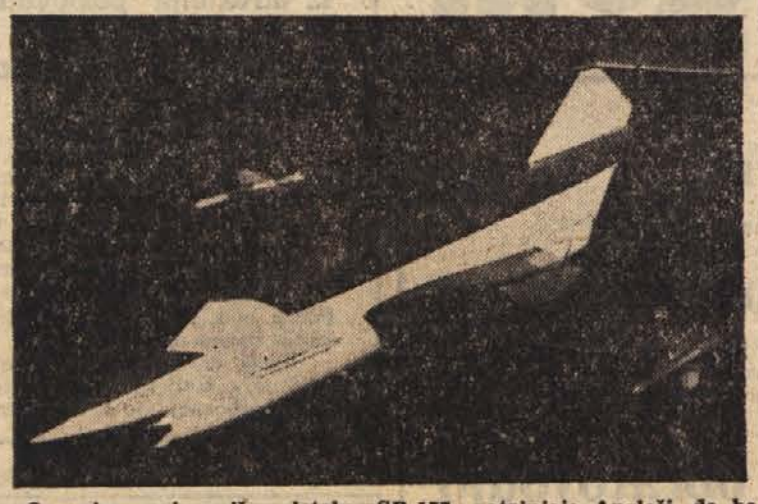

O svojem najnovejšem letalu »SR-177« zatrjujejo Angleži, da bo zmoglo v višini 30 km okoli 1500 milj na uro. Pravijo, da ga bo po potrebi mogoče preurediti v usmerjevano zračno prevozno sredstvo.

List za začetnike

»Maroški svetilnik« je začel izhajati pred letom dni

Vsako leto začne izhajati po svetu cela vrsta novih listov. Mnogi seveda kmalu spet utihnejo, dokaj pa jih ostane in jih ljudje sprejemajo kot samo po sebi umevne novosti oziroma izpopolnitve. Prva obletnica izhajanja tednika »Manar al Magrib« (Maroški svetilnik) pa je velikega pomena, saj označuje pomembno obdobje v boju proti nepismenosti v Maroku.

Tednik, ki ga izdaja maroška zveza za temeljno izobrazbo, je namenjen tistim, ki so se pravkar naučili brati, onim, ki še nimajo dovolj znanja, da bi lahko brez težav sprejemali dnevni tisk, in tudi učencem osnovnih šol. Zato ima list tudi dokaj pisano vsebino: prinaša uvodnike in komentarje aktualnih dogodkov, čtivo za bralne ure, žensko rubriko, novice iz gospodarskega in sindikalnega življenja, kmečko rubriko, ki prinaša v glavnem elementarne podatke o sodobnih kmetijskih metodah, kulturno rubriko in pregled najvažnejših novic v minulem tednu.

Ko so lani februarja ustanovili maroško zvezo za temeljni pouk in izobrazbo, so napovedali tudi bilten za začetnike v branju in pisanju, ki pa se je kmalu spremenil v tednik »Manar al Magrib« in je kot tak dosegel s sorazmerno visoko naklado tudi že precejšen uspeh in napredek.

ANGLEŽI O AMERIČANIH

Američan, ki je obogatel tako rekoč čez noč, si je želel prav tako naglo pridobiti tudi kulturo, zato sta se z ženo napotila v Evropo. V Londonu je bogati Američan naletel na zelo izobraženega človeka in ga je poprosil, naj mu priporoči najboljšega angleškega pisatelja. Anglež je svetoval Shakespeara.

V hotelski sobi je Američan več ur čital Shakespearova dela, nato pa je rekel svoji ženi:

»Mary, ta William zares dobro piše. Stavim, da v vsem Connecticutu ne bi našel dvajset ljudi, ki bi lahko napisali kaj takega.«

ATATÜRK IN NOVINAR

Neki angleški novinar je hotel fotografirati predsednika turške republike Kemala Atatürka, pa ni mogel najti priložnosti za to. Na cesti je srečal visokega moškega, ki je bil predsedniku nenavadno podoben. Brž je stopil k njemu in ga povprašal.

»Gospod, ali bi hoteli napraviti novinarju uslugo?«

»Prav rad,« je odgovoril neznanec.

»Zelo ste podobni predsedniku Atatürku, zato bi vas rad fotografiral. Vsa reč naj seveda ostane med nama. Pripravljen sem plačati...«

Neznanec je zamahnil z roko in rekel: »Kar fotografirajte. Kaj bi plačevali!«

Novinar je napravil posnetek, nato pa je vprašal neznanca: »In komu se imam zahvaliti za to uslugo?«

Neznanec se je nasmehnil: »Kemalu Atatürku.«

2.000 POTNIKOV v vsemirski ladji

ZANIMIVE NAPOVEDI ZA PRIHODNJIH 50 LET

Strokovnjak za rakete Werner von Braun, ki zdaj vodi ameriško vojaško raziskovalno središče za balistične izstrelke, je pred kratkim v Huntswillu (Alabama) povedal svoje mnenje o možnostih za prodor v vsemirje. Med televizijsko razpravo z ameriškimi oficirji vseh rodov vojske je dejal, da bi morali razviti tretjo stopnjo raketnega pogona in raketo opremiti s posebnimi krili, če naj bi vsemirsko vozilo s človeško posadko ob ponovnem vstopu v zemeljsko ozračje v paraboli počasi zdrsnilo proti zemeljski površini.

O graditvi vsemirske postaje je dejal Braun, da bi morali posamezne sestavne dele spraviti z 10 ali 15 raketami v višino 1700 km, kjer bi jih zložili. Na tej postaji bi bilo po njegovem mnenju mogoče zgraditi raziskovalne laboratorije, montirati velikanski teleskop, s katerim bi opazovali vsemirje, ter dodatno vzletno in pristajalno ploščad za raziskovalne polete manjših vsemirskih ladij na raketni pogon. Braun je dejal, da bi s takšne vsemirske postaje lahko napravili natančne fotografske posnetke našega planeta.

Revolucijo na področju prometne tehnike je napovedal predsednik letalske družbe Rickenbacker, ki pravi, da bodo že čez petdeset let prevažale atomske vsemirske ladje po 2000 potnikov s planeta na planet, okoli leta 2000 pa bodo nekatere vsemirske ladje lahko že v določenem smislu samostojno operirale v vsemirju.

Rickenbacker je napovedal za prihodnjih petdeset let naslednji razvoj: polet čez Atlantik se bo skrajšal na dve uri, letala bodo zmogla hitrost do 8400 km na uro, rakete pa 40.000 km, z atomsko energijo bodo začeli spreminjati puščave in stepe v rodovitne pokrajine, avtomobili pa bodo imeli naprave, ki bodo preprečevale trčenje.

Blagajnik z železnimi živci

Neki bančni blagajnik iz nemškega Wuppertala je dokazal, da ima železne živce. Nenadoma je stal pred njegovim okencem mlajši gangster s samokresom v roki. Zahteval je 10.000 mark. »V kakšnih bankovcih želite denar?« ga je mirno vprašal blagajnik. Presenečeni gangster je odgovoril: »V stotakih.« Medtem ko je blagajnik mirno štel denar, je pritisnil z nogo na stikalo alarmnega zvonca. V trenutku so se zaprla vhodna vrata, skozi stranski vhod pa je vdrla policija in aretirala gangsterja.

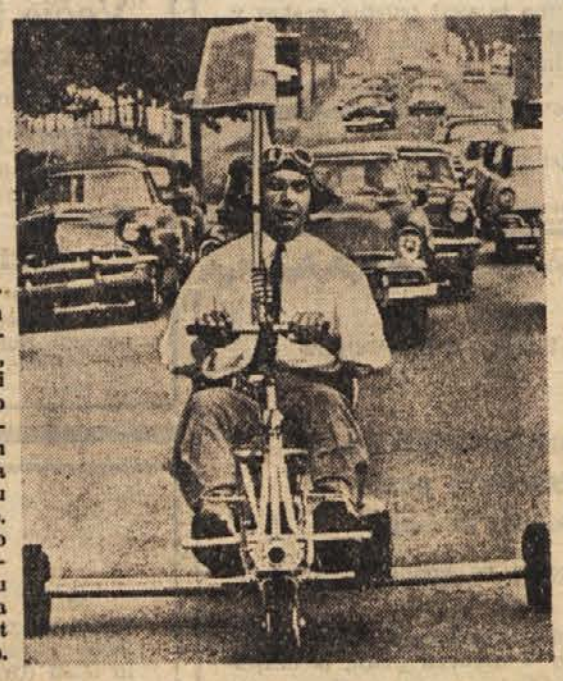

Ameriški konstruktor Igor Bensen je izdelal tale »leteči motocikelj«, ki ga je stal okoli 3000 dolarjev. Po cesti vozi ta motocikelj le kakih 50 km, zato pa zmore v zraku 130 km na uro. Baje ga je lahko upravljati, v primeru, da v zraku odpove motor, pa deluje rotor kot neke vrste padalo.

JAMES A. MICHENER

Sajonara

21 — ROMAN

»Prosim vas,« mi je jel ugovarjati Makino. »Moja angleščina ni prida. Že tako je dovolj sitnosti.«

Zdaj je hotel Mike stopiti k dekletom iz Takarazuke, toda Makino ga je prosil:

»Mike-san, kmalu boš zapustil Japonsko. Jaz pa moram ostati tu. Prosim te, ne delaj sitnosti.«

Odnesel je krožnik, iz katerega je jedla Fumiko-san, Mike in jaz pa sva ostala, strmeča v mizo. Neprijetno mi je bilo, ker sem sedel na tleh, po japonsko, medtem ko so dekleta iz Takarazuke, ki so nama dale lekcijo, sedela za mizo, po amerikansko.

»Pojdiva od tod,« sem rekel, toda še preden sva vstala, je dekle v hlačah prišlo k nama, me prijazno pogledalo v oči in tiho spregovorilo.

Makino je prevajal njene besede:

»Ona ne zna angleški. Zelo ji je žal, toda Fumiko-san je mlado dekle iz slovite japonske rodbine. Pomenilo bi sramoto za vse, če bi jo odpustili iz Takarazuke.«

Lepa igralka me je proseče gledala, govoreč preko Makinoja: »Težko je biti dekle iz Takarazuke. Me moramo ščititi druga drugo.«

Zatem se mi je nasmehnila, se prijazno priklonila in se vrnila k svoji mizi. Precej mi je odleglo, toda zdaj je začel besneti Mike.

»Za hudiča, kaj sem pa jaz? Človek ali miš?«

Odrinil je Makinojevo roko, stopil k mizi, se sklonil, prijel Fumiko-san za brado in jo poljubil, dokler ji ni zmanjkalo sape. Zatem se je vljudno priklonil dekletu v hlačah, rekoč:

»Tudi jaz silno obžalujem, da je temu tako. Toda mi moški moramo drug drugega ščititi.«

Zatem sva odšla, potem ko sva se s praga še enkrat ozrla na štiri dekleta iz Takarazuke, ki so sedela in gledala v svoje krožnike.

Ko sva se vrnila v hotel, je Mike dejal:

»Dekleta niso nič kriva. Vsilili so jim trdo disciplino. Če kakšno dobe z ameriškim vojakom, jo odpuste. Toda tisto ohlačano dekletce mi je šlo na jetra.«

»Zakaj hočeš imeti opravka z njimi, če ne moreš imeti zmenka?« sem ga vprašal.

Odložil je prtiček in me začudeno pogledal.

»Odklej pa so potrebni razlogi, da bi fant začel hoditi z dekletom?«

»Toda ti še govoriti ne moreš z njo.«

»Sinko,« je vzkliknil Mike, »si kaj bral, ko si bil mlad? Se spominjaš pravljic? Se spominjaš, kako so se princi borili? Čim več zaprek je na poti, tem zanimiveje je.«

»Toda ona je Japonka.«

»Ne govori tega, sinko. Dekle je.«

»Toda ko si jo poljubil... Videti je bilo, kakor da bi z njo v resnici šel na konec sveta.«

»Sinko, kadar pridem v neko deželo, želim početi troje reči: jesti hrano te dežele, v tem primeru sukijaki, ki je nekaj groznega, piti pijačo, ki je prav tako grozna in ljubiti dekleta, čudovita kakor Fumiko-san.«

»Celo tedaj, ko prav nič ne kaže, da boš uspel?«

»Nerad mislim na to, toda vam letalcem to ne gre v glavo. Mornar ima zmerom možnost, da uspe.«

»Celo pri teh dekletih?«

»Sinko, ko sem bil med vojno na Novi Zelandiji in čakal na napad na Taravo, sem tam v baru spoznal lepo dekle, ki so jo vsi pobje zaman skušali osvojiti. Toda mene to ni prav nič motilo, kajti, veš, nekoč je živelo na gori sila bogato in znamenito dekle in ti boš, ko boš zrastel in si pridobil več izkušenj, videl da najdeš vedno dekleta, ki so v takem položaju. Vsega so deležne: oblasti, ugleda, občudovanja ljudi...« Z roko si je segel v lase. »Toda nekaj pogrešajo: l'amour.«

Ravno sem ga hotel vprašati, zakaj pogrešajo ljubezen, ko mi je segel v besedo, rekoč:

»Ravno tako je pri dekletih iz Takarazuke. Slavne so, bogate, daleč naokrog slove...« Jel se je razvnemati: »Toda vse to je kakor pepel, ker nimajo ljubezni. Viš, sinko, dekleta iz Takarazuke se ne razlikujejo od tistega dekleta s stare Nove Zelandije. Jaz pa sem fant, ki lahko razvname ljubezen v slehernem, tudi najbolj hladnem dekletu.«

Ko sva šla v kopalnico, sem imel vtis, da je bolje, če jo čimprej odkurim iz Japonske. Ko sva se vračala, je hotel Mike oditi v svojo sobo, toda zadržal sem ga:

»Pojdi malo k meni.«

In tako sva se dolgo pogovarjala.

»Prejle me je obšel čuden občutek. Želim zapustiti Japonsko. Mislim, da se nečesa bojim.« Začel sem mu pripovedovati o svoji smoli z Aileen, toda on mi je segel v besedo:

»Kaj mi to pripoveduješ! Generalova žena je jela metati trnek za tabo. To sem natanko videl tedaj, ko je vrgla dekle, kakršna je Fumiko-san iz tistega njenega zakotnega kluba...« Nežno me je prijel za roko in dejal: »Sinko, če si ti je posrečilo, izmuzniti se mrežam gospe generalice, si se rešil trpljenja, hujšega od smrti.«

»Toda saj se jim nisem hotel izmuzniti,« sem rekel. »Hotel sem se oženiti z Aileen, dobiti ženo, na katero bi bil ponosen, pa dom in lepo življenje v letalstvu. Vse je bilo urejeno in vse to sem si želel.«

»In kaj potem?«

»Mike, neko noro občutje me je obšlo. Da sem se vrnil v Sv. Leonard.«

»Kje pa je to?«

»V Sv. Leonardu sem obiskoval ljudsko šolo. Bil sem ves prevzet od misli na to, da pojdem v West Point, toda neki profesor je bil vnet za angleško književnost in pri neki šolski predstavi mi je dodelil vlogo. Igro je napisal neki Madžar, Molnar in v meni je iznenada splahnela želja, da bi šel v West Point. Potlej je prišla v šolo moja mama, ki je, mimogrede rečeno, objavila nekaj lepih novel v »Atlanticu«, in rekla: »Ves čas smo pričakovali, da boš šel v West Point, kakor tvoj oče in kakor tvoj stari oče.« Odgovoril sem ji: »Iznenada se mi je zazdelo, da se je pred mano odprl čisto drugačen svet.« Začela je vpiti in dokaj zmedeno govoriti, jaz pa sem vedel, da se nihče, ki ga takšna reč obide, tega ne more znebiti, da ga nobena stvar ne more ustaviti. Mama ni hotela naravnost reči, da moram iti v vojno akademijo zato, ker jo je tudi njen oče obiskoval in postal znameniti general. Toda videl sem, da je to mislila.